

ACTE COMMEMORATIU DEL SETANTA-CINQUÈ ANIVERSARI DEL PRIMER CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA

L'Acte commemoratiu del Setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana fou presidit per Josep Laporte i Salas, Honorable Conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i president de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, el celebrat a Reus l'any 1980. L'acompanyaren a la presidència, Emili Balaguer, catedràtic d'Història de la Medicina i president del Dotzè Congrés; Bonaventura Clotet, nét del secretari del Primer Congrés; Ramon Trias i Rubiés, fill de Joaquim Trias i Pujol, que presidí el Setè; Anna Puig Sureda, filla de Joan Puig Sureda, president del Novè; Josep Bernabeu, de la Divisió d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant; i Oriol Cassasas.

JOSEP BERNABEU pronuncià el següent parlament:

«Senyor President, Honorable Senyor Conseller, senyores i senyors, siga la meua intervenció en aquest acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, per assenyalar; per una banda alguns dels trets més importants de la presència valenciana, per més que aquesta ja fou analitzada i estudiada pel professor Emili Balaguer amb motiu del XIIè Congrés, el primer que tingué lloc en terres valencianes, i d'altra banda per a manifestar algunes reflexions entorn al que aquestos 75 anys han suposat i suposen per al País Valencià i la societat valenciana en general.

»La presència valenciana des dels inicis dels congressos ha estat força rellevant, tant quantitativament com qualitativa. De fet, moltes de les figures més importants de la medicina valenciana del període contemporani han deixat un clar testimoni de la seua participació activa tant en la vessant científica dels congressos, com des del seu paper d'intel·lectuals compromesos en els problemes de la societat valenciana del seu temps, en donar suport i contribuir al reconeixement d'una comunitat lingüística i cultural de parla catalana.

»Una vegada més, resulta obligat recordar noms com el de Faustí Barbera i Martí, qui, compromès en totes aquelles institucions i activitats encaminades a despertar i promoure el sentiment nacionalista valencià de primeries de segle, utilitzara i posara a disposició dels primers congressos tot el seu prestigi com a professional i com a científic a fi d'aconseguir una presència valenciana que anara més enllà de la purament testimonial; el paper desenvolupat per personatges com el Dr. En Vicent Peset i Cervera, actiu participant en els congressos i president d'Honor pel Cos Mèdic Valencià al Primer Congrés en el 1913, o el seu fill, el Dr. En Joan Bta. Peset i Aleixandre, a qui, després d'una vida plena d'activitat científica i docent els seus darrers anys de representació popular el dugueren a la mort en ser afusellat pels franquistes l'any 1941. Junt a ells i entre altres noms, els de Josep Rodrigo Pertegas, un

nostre món cultural, en la vida de la societat catalana, com un fet sense connexions, aïllat i per sorpresa. En el moment dels inicis –igualment com després, al llarg dels seus setanta-cinc anys de vida– els Congressos eren una conseqüència, una resposta a una circumstància; eren –com sempre– la voluntat de contribució a una empresa col·lectiva d'abast molt més ampli que l'estrictament científic.

»Els primers anys del segle Catalunya visqué un extraordinari moviment polític-cultural que, amb la figura capdavantera d'Enric Prat de la Riba, dugué a creacions com, per exemple, l'Institut d'Estudis Catalans, la Societat de Biologia, la Biblioteca de Catalunya i la xarxa de Biblioteques populars, l'Escola del Treball, la d'Infermeres i la de Bibliotecàries, el Museu d'Art de Catalunya, el Servei de Pedagogia de la Mancomunitat i, en altres ordres de coses, el Servei d'Assistència Social dels Tuberculosos o els Cellers cooperatius. Rovira i Virgili, d'aquest període, arribà a dir: "Mai no s'ha bastit, enlloc, amb tan poques pedres, un tan bell i tan vast i tan sòlid edifici".

»Aquest conjunt de realitzacions era el resultat d'una presa col·lectiva de consciència de catalanitat i de la conseqüent voluntat d'edificar un país digne. Els metges catalans no en foren absents: l'any 1903, Domènec Martí i Julià –un dels caps més clars que ha tingut Catalunya en aquest segle, que des de la Mancomunitat inicià una modèlica dignificació de l'assistència psiquiàtrica– presentà al Primer Congrés Universitari Català –el que originà els Estudis Universitaris Catalans, una veritable Universitat catalana lliure– una ponència sobre «Organització de la Universitat catalana», amb uns punts de vista que encara avui tenen validesa; l'any 1906 fou celebrat el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que reuní uns tres mil congressistes procedents del Principat, del País Valencià, de les Illes, de la Catalunya del Nord i de l'Alguer, amb una representació mèdica molt notable¹ i amb un treball que Antoni Bartumeus presentà, en nom de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, sobre «Necessitat de reconstituir el llenguatge mèdic-biològic català», probablement la primera manifestació d'una preocupació que actualment encara inquieta.² El mateix any 1906 tingué lloc el primer congrés mèdic en llengua catalana: el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya. El presidí Felip Proubasta i August Pi i Sunyer presidia la Comissió executiva; el secretari general, Manuel Mer i Güell, digué que: "Hem procurat, en escollir els temes, que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya."³ En una de les ponències –la relativa a l'habitació obrera–, el Congrés aprovà unes conclusions que havia proposat Domènec Martí i Julià, amb un preàmbul que, al cap de més de vuitanta anys, podria tornar a ésser escrit.⁴ I l'any 1907, el mes de gener, l'Acadèmia i Laboratori, esent-ne president Ricard Botey, inicia la publicació dels seus «Anals de Medicina» en català; serà la publicació mèdica catalana de màxima continuïtat.

»En aquest medi i amb aquest cúmul de precedents, era inevitable la convocatòria dels Congressos de metges de llengua catalana.

»PRIMER CONGRÉS

»La idea de la seva celebració fou de Manuel Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas; des del primer moment se'ls uní Domènec Martí i Julià. El projecte fou exposat a l'Acadèmia i Laboratori, que l'acceptà. Fou nomenada una Junta organitzadora⁵ de la qual el president era Miquel A. Fargas i Roca⁶ i el secretari, Bonaventura Clotet.

»Vull aprofitar aquesta ocasió per dir que, en bona part, l'èxit d'un Congrés –i, semblantment, d'una entitat o d'una institució– depèn del seu secretari i, injustament, el seu nom moltes vegades és mig oblidat. Devem el nostre reconeixement a les persones que han dut a terme aquesta indispensable però grisa missió; missió que en aquest Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana acomplí d'una manera fervorosa i apassionada Bonaventura Clotet. Només cal llegir per a convèncer-se'n el seu parlament en l'acte inaugural.⁷

»El Congrés constà d'una ponència sobre *Valua semeiològica de l'examen de la sang*.⁸

»El President Fargas, que en el discurs inaugural⁹ digué: “que qui renuncia a la llengua pròpia, escapsa sa personalitat”, proposà –per tal que els Congressos fossin el punt de convergència de totes les societats mèdiques dels Països Catalans– que l'Acadèmia i Laboratori renunciés a l'organització dels Congressos següents i que fos creada una Associació General de Metges de Llengua Catalana que en tingués cura.

»SEGON CONGRÉS

»El Segon Congrés no tingué lloc l'any 1915, com era previst, a causa d'una epidèmia que en aquell moment assolava Barcelona. Se celebrà del 24 al 28 de juny de 1917, també a la Facultat de Medicina de Barcelona, com el Primer, sota la presidència de Joan Freixas i Freixas,¹⁰ que en l'acte inaugural pronuncià un discurs amb importants referències històriques.¹¹

»Al marge de les ponències¹² i les comunicacions, d'aquest Congrés cal destacar que, atenent un suggeriment del president, la Junta organitzadora¹³ impulsà una Exposició Bibliogràfica d'obres científiques d'autors catalans. Fou publicat un inventari de l'Exposició, amb una vibrant presentació de Joan Freixas i Freixas,¹⁴ que comprèn 2.625 títols. En aquest inventari, la Bibliografia Medical de Catalunya, hi figuren des d'obres del segle XIV fins a publicacions de l'any del Congrés; citem-ne només uns gloriosos exemples: l'Epístola de Jaume d'Agramunt als Paers de Lleida, el Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència del mestre de València Lluís Alcanyis, ... És una obra d'indispensable consulta per a tots aquells que vulguin historiar la Medicina a Catalunya, car els títols inclosos van acompanyats moltes vegades de comentaris relatius a l'obra o bé de notes biogràfiques de l'autor.

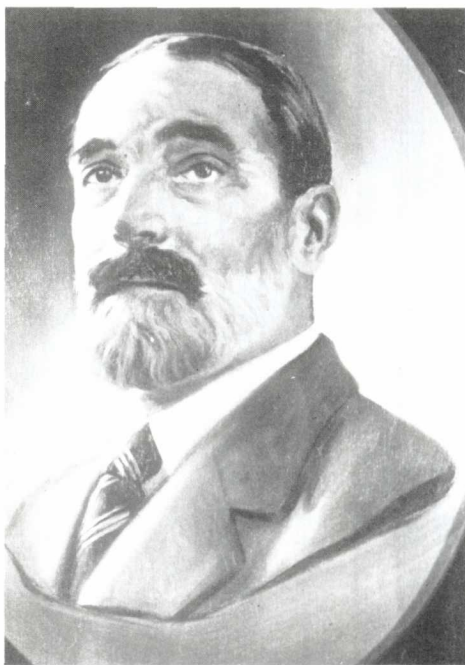
»D'aquest Segon Congrés és també memorable l'aportació de Faustí Barberà. Aquest valencià il·lustre, que ja havia estat congressista del Primer, féu l'elogi del beat Joan Gilabert Jofre, fundador de l'Hospital de la Santa Creu del Calvari, que, just a començaments del segle XV, era el primer manicomi radicat en països cristians. El discurs de Faustí Barberà¹⁵ fou dit en homenatge a fra Gilabert Jofre; amb la nostra perspectiva, l'hem de considerar, a més, un homenatge al Congrés que el féu possible.

»TERCER CONGRÉS

»El Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana¹⁶ se celebrà a Tarragona, presidit pel sifilògraf i erudit de la nostra Medicina Josep Maria Roca i Hera,¹⁷ els dies 27, 28 i 29 de juny de 1919. Amb aquesta reunió s'iniciava la realització del desig que fossin totes les comarques dels Països Catalans les que participessin a la tasca comuna.

»El president Roca i Heras obsequià els congressistes amb un volum de la seva obra *La Medicina Catalana en temps del Rei Martí*, unes paraules del qual li serviren per a cloure el seu parlament inaugural.¹⁸

»Durant la celebració del Congrés de Tarragona, els metges catalans “reconegueren llur condició d'obers intel·lectuals i iniciaren la idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya.” Allí mateix foren signades les primeres inscripcions de soci.

Josep Tarruella i Albareda

August Pi i Sunyer

»QUART CONGRÉS

»El Quart Congrés¹⁹ tingué lloc a Girona els dies 26, 27 i 28 de juny de 1921; el presidí Josep Pascual i Prats,²⁰ que en el parlament inaugural,²¹ reclamà hospitals per a les comarques.

»D'un gran valor històric és la biografia del mestre Guillem Coltell, "físic que fou dels reis Pere III i Joan I", que Josep Maria Roca i Heras exposà en sessió especial²² i que donà lloc a la col·locació d'una làpida commemorativa al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Girona. Puc anunciar que aquesta làpida –desapareguda amb el temps i les turbonades– ha estat retrobada en un racó de magatzem i que, per gestions d'aquest Tretzè Congrés i de l'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona, serà novament exposada en el lloc adequat.

»CINQUÈ CONGRÉS

»El Cinquè Congrés²³ tingué lloc a Lleida els últims dies de juny de 1923. El presidí Josep Tarruella i Albareda²⁴ que, com a discurs inaugural, féu un "Elogi de la Semiologia."

En aquest Congrés, un dels temes recomanats era "Organització hospitalària a Catalunya."

*

»Després, durant set anys –els de la dictadura de Primo de Rivera– els Congressos emmudiren.

*

»SISÈ CONGRÉS

»El Sisè Congrés,²⁵ celebrat a Barcelona els dies 26, 27 i 28 de juny del 1930, fou presidit per August Pi i Sunyer,²⁶ que, en el discurs inaugural, exposà una història molt completa de la Medicina a Catalunya, des d'Arnau de Vilanova i Ramon Llull fins al segle dinovè. En aquest parlament,²⁷ pronunciat al Saló de Cent de la Casa de la Ciutat de Barcelona, és on August Pi i Sunyer pronuncià aquella frase que ha esdevingut tota una divisa dels nostres Congressos: "És pel nostre treball sobretot que serem patriotes. Perquè si el saber és una fruïció, el saber és també la força".

»SETÈ CONGRÉS

»El Setè Congrés²⁸ se celebrà a Ciutat de Mallorca del dia 27 de juny al 3 de juliol de 1932. És el primer dels Congressos que se celebrà fora del marc de la Catalunya estricta. El president de la Comissió organitzadora era Enric Ribas i Ribas,²⁹ que no pogué traslladar-se a Mallorca per motius de salut, i el Congrés fou presidit per Joaquim Trias i Pujol.³⁰ El discurs presidencial³¹ fou llegit per Manuel Salvat i Espasa.

»M'agrada destacar d'aquest Congrés una de les ponències: la d'Eduard Fontseré sobre climatologia de la Mediterrània occidental. Amb aquesta aportació d'un mestre físic i matemàtic, meteoròleg i sismòleg, s'inicia la via cap a un concepte pluridisciplinari dels afers de la salut.

»També em plau de referir-me –potser perquè aflora en mi emocions personals d'infàn-

cia— l'acte commemoratiu del Centenari de la mort de Goethe.³² És una mostra de la sensibilitat dels nostres Congressos. (Diré que entre els llibres que més estimo, tinc l'Antologia *Goethe. 1832-1932* que la Generalitat dedicà als infants de les escoles de Catalunya).

»VUITÈ CONGRÉS

»El Vuitè Congrés³³ tingué lloc a Barcelona del 26 de juny a l'1 de juliol de 1934, al Casal del Metge. El presidí Ermenegild Puig i Sais.³⁴ En ocasió d'aquest Congrés, la Societat Catalana de Cirurgia organitzà un homenatge al mestre Antoni de Gimbernat, commemoratiu del segon centenari del seu naixement.

»NOVÈ CONGRÉS

»El Novè Congrés³⁵ tingué lloc a Perpinyà, del 24 al 28 de juny de 1936. El presidí Joan Puig Sureda³⁶ i hi participaren nombrosos metges del Roselló i del Llenguadoc.

»Si voleu saber a quins graus de sensibilitat i tendresa pot arribar un president dels nostres Congressos en el seu parlament inaugural, llegiu el discurs del doctor Puig Sureda.³⁷

»En la reunió de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana que se celebrà un cop acabat el Congrés s'acordà que el Desè Congrés tindria lloc a València, l'any 1938, i que el presidiria Manuel Corachan. Però el Desè Congrés no se celebrà l'any 1938...

*

»L'urc i la incomprensió feren que el silenci s'ensenyorís de la terra. Del 1936 al 1976 no se celebrà cap Congrés. No se celebrà cap Congrés amb caràcter de reunió pública i nombrosa, però sí que tenia lloc un congrés de metges de llengua catalana cada vegada que s'aplegaven uns dels homes —dos encara que fossin— amb voluntat de demostrar que res no havia estat debades, que els esforços dels que havien estat primers en l'empresa no havien estat debades.

*

»DESE CONGRÉS

»El Desè Congrés, l'Onzè i el Dotzè ja són dels nostres dies.

»El Desè³⁸ se celebrà a Perpinyà —és el Congrés de la represa—, allí mateix on havia tingut lloc l'anterior, quaranta anys abans.

»El presidí el mestre Josep Alsina i Bofill —que avui hauria d'haver estat entre nosaltres i ens dol que no hagi pogut ésser així—, exemple de fidelitat i símbol idoni de la continuïtat que s'establia. Aquestes paraules no són una frase de compliment: Alsina i Bofill fou un dels estrenus redactors del Diccionari Corachan dels anys trenta, fou un dels principals redactors del Vocabulari mèdic de l'Acadèmia dels setanta i, ara, ha estat un dels indispensables redactors del Diccionari Enciclopèdic de Medicina. Em sembla que constitueix un exemple de perseverança difícil de superar³⁹ i ⁴⁰.

»ONZÈ CONGRÉS

»L'Onzè Congrès⁴¹ tingué lloc a Reus l'any 1980. El presidí Josep Laporte i Salas,⁴² que avui ens ha honorat acceptant de presidir aquest acte commemoratiu i que, des de la seva talaia d'home que no ha defugit mai les responsabilitats, deia en el seu parlament inaugural: "la història dels Congressos reflecteix ben bé la Història (amb majúscula) de la nostra comunitat cultural, de la nostra llengua".⁴³

»DOTZÈ CONGRÉS

»El Dotzè Congrès⁴⁴ té una significació molt especial, és un Congrès que hauria fet esclatar de joia a Faustí Barberà. Tingué lloc a Benicàssim i Castelló. Els Congressos havien d'anar al País Valencià l'any 38 i hi arribaven el 84, però hi arribaven. El presidí Emili Balaguer –un home coratjós–, amb homes coratjosos al seu voltant⁴⁵ i ⁴⁶, tots plegats, feren del Congrès de Benicàssim una lliçó d'indeclinable resolució.

»Han passat setanta-cinc anys. Dels dies del Primer Congrès fins a avui l'aventura ha recorregut un llarg camí. Els homes que ho han fet possible, que han fet possible l'esperança de la nostra reunió d'avui, bé mereixen el nostre homenatge. Potser el llegat del seu exemple ajudarà a prosseguir sense defallença.»

Notes i apèndix documentals

1. Representació mèdica al Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana: Institut Mèdico-Farmacèutic, Acadèmia d'Higiene de Catalunya, Acadèmia i Laboratori, Faustí Barberà (de València), Antoni Bartumeus, Claudi Bassols, Jesús Maria Bellido, Josep Blanch i Benet, Bonaventura Clotet, Joan Freixas, Miquel A. Fargas, Francesc Fàbregas, Francesc Gallart, Domènec Martí i Julià, Pere Nubiola, Joan Puig i Sureda, Puig i Sais, Baltasar Pijoan, August Pi i Sunyer, Pla i Armengol, Jaume Queraltó, Roca i Heras, Jacint Reventós, Roig i Raventós, G. Ribas i Ribas, Salvat i Espasa i Eduard Xalabarder.

Del **Dr. D. Antoni Bartumeus**, en representació de la «Academia y Laboratorio de Ciencias Médiques de Barcelona».

Necessitat de reconstituir el llenguatge mèdich-biològich català

ILLTRE. SR.:

SENYORS:

Fa dos anys, y ab motiu d'una solemnitat acadèmica d'aquelles que deixen inescorrable recordansa, al encarregar-me la «Acadèmia y Laboratori de Ciències Mediques de Catalunya», a qui avui tinc la honra de representar, lo discurs de torn en la sessió inaugural, trencant la costum que pareixia foragitar dels actes oficials de les Corporacions de la nostra terra l'ús de nostra hermosa llengua, lo volguí fer en català. Y aixís ho feu; y fins me cab l'orgull de dir que despertà en mos honorables consocis un bell moviment d'agradosa simpatia. Emperò, y això no dech amagarho avui, posat a escriure, avesat desde 'ls 12 anys, per propi impuls, al conreu de la llengua catalana que jo, com molts, y durant una llarga estesa de temps, escrivíem pot dirse platònicament, si la ploma lliscava senzilla al estampar en lo paper los conceptes, a cada punt se deturava quan, per tractarse d'un assumpto científich, tenia de consignar una paraula tècnica; y les dificultats creixien a mida qu'anava avansant en mon discurs, donchs los mots tècnichs sovintejaven; molts d'ells esdevenien fortment dubtosos; y si'l llenguatge corrent havia sigut ja sostingut pel poble y enlairat per nostres poetes y escriptors, la manca gaire be absoluta del llenguatge científich mèdich català se m'evidenciava per moments, posantme en lo cas d'estudiar paraules, acomodarles a les desinències usuals de la llengua catalana, cercar sa etimologia, compararles ab altres veus vulgars de parescudes terminacions, es a dir, a reconstituir pera mon discurs d'allavors lo llenguatge mèdich català que m'era precis a portarlo a bon terme.

Mos dignes consocis aghairen aquest patriòtich esforç; y desde aquell dia la nostra Academia prengué l'acord de contribuir a la noble tasca de formació del Diccionari de la llengua catalana, arrestellantse, com un humil soldat, a les ordres del incansable capdill que 'l durà a terme; y desde aquell moment restà en tots nosaltres lo convenciment de que les veus tècniques, es a dir, lo llenguatge científich mèdich necessitava un complet estudi y una veritable reconstitució.

Les ciències mèdiques, que comprenen les dues grans branques Medecina y Cirugia, aixís com les ciències biològiques, de les quals tantes branques y branquillons arrenquen (y això podria també aplicarse a les demés ciències y arts), durant les centuries en que la llengua catalana restà amortada, sofrint les perfidioses influències d'idiomes a ella estranys qu'entelaven sa immaculada puresa, s'allunyà de les ciutats y grans centres de població, adhuch que de la vida pública, arredossantse, com a últims baluards, en lo caliu de la llar, en los arreconats vilatges y en lo cor de les montanyes; fins qu'un estol cada volta més creixent d'esforçats lluitadors, inspirats poetes y fills de ferma y bona voluntat, l'ha despertada de son ensopiment, y arreballantla de les pregones fondola-

garment *fibrer* y *estramoni* o *herba taupera*, y millor coneguts per *eucaliptus* (derivat, *eucaliptol*) y *estramoni*.

De les paraules tècniques devem fer una distinció entre les d'ús comú y les dificultoses. Moltes son les paraules qu'en lo llenguatge científich poden considerarse com a corrents y per lo tant, llingüísticament enrahonant, ben conegudes. *Os*, *aixella*, *tòrax*, *crani*, *lligament*, *articulació*, *cervell*, *arteria*, *vena*, *nirvi*, *embrió*, *ronyó*, *microbi*, *olfatori*, *pericardi*, *gangli*, *peritoneu*, *bronqui*, *occipital*, *gòll*, *ungla*, *cap*, *testa*, *bufeta*, *llaga*, *gruixa*, *gnoll* y algunes centes que n'hi podríem afegir, servesquen d'exemple. Aquest aplech deu reputarse ja com a format.

Mes er moltes paraules esdevenen veritables dificultats per sa formació catalana, y son les que jo anomeno dificultoses o dubtoses. Exemples: *cuchilla* y *cuchillete*, que podrien nomenarse *coltell* (d'amputació) y *coltellet* o *coltelló*; *falangita*, que jo anomenaria *falangeta* o millor *falangella*, pera no confondreles ab *fal anx* y *falangina*; *derrame pleurítico*, pera mi *derramament*, *escampament* o *devassall pleurítich*; *cunhas* (òssos del peu), que deurien dirse *falca* o *tascó* en purisme de llengua, y als quals potser seria millor conservar la meteixa denominació de *cunya*, o en tot cas de *cunna*, pera respectar son derivat *cuneiforme*; *garganta del pie* qu'un no sab com anomenarho; *foco*, *cayado*, *macices*, *angiotribo*, *húmero*, *útero*, algunes d'adaptació molt discutible; *antebraso* (avant bras); *frenillo*, pera la qual s'ha proposat *fré* y jo, parant compte en esser diminutiu, ne dich *frenell*; es a dir, que podríem multiplicar fins al infinit los exemples de les paraules tècniques qu'al passar al català devenen verament dificultoses.

Es del cas, donchs, que, fentnos càrrech de les dificultats que pera la formació de moltes paraules tècniques catalanes s'ofereixen més d'una volta, escorcollem o esbrossem tant sols los viaranyes que pugam seguir pera no perdre los bons camins de la puresa de la Llengua entre la brossa y 'ls matolls de les intrusions de parles a n'ella estranyes.

Podem, en primer lloch, comparar les paraules dubtoses científiques catalanes ab les meteixes d'altres idiomes y ab les veus vives consemblants, o potser d'elles derivades, del idioma català; potser per aital senzill medi nos serà facil rectificar alguna inexactitut d'adaptació y depurar lo català d'intrusismes.

En segón terme les paraules dubtoses deuen subjectarse a les regles generals de la llengua catalana pera llur terminacions, donantleshi les desinencies gramaticals establertes. Les esmentades desinencies lo meteix deuen esser pera 'l llenguatge corrent que pera 'l científich; elles poden facilitar moltíssim la tasca de formar y constituir lo tecnicisme mèdich y biològich.

En cas de dubte en la formació de les paraules tècniques o en sa adaptació al català, deu recórrers a sa etimologia, generalment grega o llatina, reconstituintles ab arreglo a aquella. Gran nombre de veus del llenguatge científich mèdich, potser llur major part, provenen etimològicament del grech; pot esser font de depuració consultar l'esmentat origen, tenintlo en compte tant pera les paraules primitives com pera les derivades. Si, per exemple, de *pàncreas*, *tòrax*, *abdómen*, *aracnoides*, *caròtida*, *actinomicosis*, *tétanus*, *òrbita*, *aurícula*, *periné*, etc., naixen les veus derivades *pancreàtich*, *toràcich*, *abdominal*, *aracnoiden*, *carotiden*, *actinomicòssich*, *tetànich*, *orbitari*, *auricular*, *perineal*, etc., en cambi de *estòmech*, *ronyó*, *bufeta*, *pulmó*, *cor*, etc., arrenquen los derivats *gastropatia*, *gastralgia*, *gastrítich*, de *gaster* y *gastrós*, *estòmech*; *nefritis*, *nefrotomia*, *hidronefrosis*, etcètera, de *nephoros*, *ronyó*; *cistitis*, *cistorrafia*, *càlcul vesical*, de *kystis* y *vesica*, *bufeta*;

gangli, trompa de eustaqü o de Fallopi, hipogastri, mesogastri, endoteli, pericondri, trapeci, endocardi, contagi o contagió, etc., etc.

Les paraules tècniques qu'en castellà acaben en *eo* esdrújol (*cráneo, raquideo, calcáneo, etc.*), en general cambien *eo* en *i*. Exemples: *crani, raquidi, calcani, coccigi, sanguini, traquia, etc.* *Osseu* y *popliteu* potser deuen esceptuarse. Si la sílaba final *eo* es breu (*peritoneo, mastoideo, etc.*), la cambien per *eu* en català (*peritoneu, mastoideu, peroneu, tiroiden, sessamoiden, cuboiden, etc.*).

Los esdrújols en *ico, ago* (*hepático, estómagu, pleurítico, etc.*), perden la *o*, escepció feta de lleugeres variants. Exemples: *hepàtic, estòmech, pleurítich, epigàstrich, àtic, encefàlic, meningítich, trófich, hidatídich, toràcich, cartllech, linfàtic, gàstrich, gran simpàtic, exoftàlmich, psíquich, òsteo-plàstich, terapèutich, fisiològich, bronquiectàssich, sèptich, traumàtic, hemorràgich, ginecològich, gàstritich, dispèpsich, sintomàtic, pilòrich, etc., etc.*

Un altre aplech de paraules de divers termini castellà, no està subjecte a regles: unes son ja acceptades; altres, dubtoses. Entre les primeres *gola* o *gorja* (garganta); *torula, campaneta, gargamelló* o *gargamella*, (campanilla); *apèndix, muscles, clatell, espatlla, ungla; volta* (bóveda); *agensament* (aseo o toilette); *dolensa, greixensa* (gordura); *inabellensa, desmenjament* o *desgana* (inapetencia), *genoll, falanx* (falange), *farinx* (faringe), *larinx* (laringe), *fosses nasals* u *orbitaries, esquena, ventre, verola, goll, bufeta, dura y piame, munyeca, vena, cap* o *testa, volum, ferida, cangrena, llaga, avort, butllofa* (ampolla), *banya* o *corn* (asta), *cadavre, cambra* (cámara), *capero* (caperuza), *geniva, gola* o *poagre, esquerdà* o *clivella* (grieta), *fenedura* (hendidura), *ratlla* (linea), *matrin, porpra* (púrpura), *terçana* (terciana), *sonda* o *escandall* (sonda), *vendatge, barbs* (barros), *escreixensa* (excrecencia), *ronquera* o *rugall, etc., etc.*; y entre les segones o les dubtoses esmentaré tant sols: *soplo* (buf); *doble soplo* (doble buf); *ruido de roca* (soroll de frech); *yunque* (enclusa); *nuca; médula* (mèdula o moll de la espinada); *vena mediana basílica* (vena mitjana basílica); *nervio mediano* (nirvi mitjà o mitjaner); *ruido de fuelle* (soroll de manxa); *adherencias* (adherenses, afegidures o lligalls); *brida, pisciforme* y *unciforme*, que potser deurien dirse d'igual manera; y entre les més dubtoses, *garganta del pie, vactos, flexura sigmoidea*, paraules la significació catalana de les quals té qu'estudiar-se.

Finalment, (y acabo ab aquest assumpto) s'apliquen en Medecina a moltes paraules tècniques sufixes o terminis especials que les classifiquen y donen lloch a la formació de gran nombre de mots, tots ells ja desde 'l moment ben adaptables al català y que deuen ésser acceptats sens discussió per arrencar ja de la llur etimologia. Y son en conjunt aquests acabaments: *itis* (inflamació), *gastritis, hepatitis, sinovitis; algia* (de *algos*, dolor), *neurralgia, gastralgia, cefalgia; ragia* (pèrdua de sang), *hemorragia, gastrorragia, pneumorragia, enterorragia; rrea* (flux passiu o no sangnós) *gastrorrea, enterorrea, siolorrea; ptosis* (cayguda), *gastroptosis, nefroptosis; oma*, (tumor), *fibroma, hematoma, lipoma, carcinoma; ectasia* (dilatació), *gastrectasia, cardiectasia; plegia* (feridura o paràlisis), *hemiplegia, paraplegia; cele* (en general hernia), *epiplocele, enteroccele, meningocel; patia* (malaltia), *gastropatia, neuropatia; trofia* (nutrició), *hipertrofia, atrofia, esplenotrofia; megalia* (agegantament), *esplenomegalia*; y pera actes operatoris, *tomia* (tallar), *gastrotomia; ectomia* (estirpar), *gastrectomia; ostomia* (establiment de fistula), *gastrostomia; plastia* (regeneració), *rinoplastia, piloroplastia; rafia* (sutura), *perineorrafia, colporrafia; pexia* (fixació), *nefropexia, metropexia.*

3. Temes del Primer Congrés d'Higiene de Catalunya: Primera secció, Estat sanitari de les comarques catalanes (Estudi sanitari general –E. Xalabarder i A. Presta–; Etiologia de les malalties mentals més freqüents a Catalunya; Freqüència de l'apoplexia cerebral a Catalunya i mitjans d'evitar-la). Segona secció, Malalties infeccioses (Aprovisionament d'aigües i desguassos en les poblacions; Circumstàncies observades a Catalunya que afavoreixen la difusió de les epidèmies i manera d'evitar-les; Influència del cultiu de l'arròs en el rebrotament del paludisme a Catalunya). Tercera secció, Higiene social (Habitacions obreres –F. Rahola, J. Pijoan, E. Monturiol, A. Sala–; Higienització de les indústries generadores de residus pulverulents; Accidents de treball més freqüents a Catalunya).

4. Del preàmbul de les conclusions aprovades pel Primer Congrés d'Higiene de Catalunya relatives a l'habitació obrera: «Fonamentant-se en principis d'equitat i justícia socials, considerant natural i intangible el dret dels homes a la vida plena, inspirant-se en intensos sentiments d'amor als homes germans nostres, considerant que per dignitat humana s'ha d'evitar tota reglamentació que atempti contra el franc valer dels individus i de les famílies i dificulti la lliure diferenciació de llur benestar...; volent cooperar a la compenetració ascensional de tots els estaments de la societat, sentint la necessitat de normalitzar i millorar en tots els aspectes la nostra personalitat catalana perquè assoleixi la integralitat del seu ésser i condemnant amb energia totes les perverses accions econòmiques que atemptin contra la salut i contra el benestar individual i col·lectiu... Conclusió primera: Han d'ésser reformades o destruïdes totes les cases obreres que per llur condició d'emplaçament i construcció atemptin contra el dret al benestar inseparable de la condició humana o que siguin impediment per a la major perfecció individual i social dels homes».

5. *Junta organitzadora i executiva del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana:*

Miquel A. Fargas, president; Francesc Fàbregas i Jaume Guerra, vice-presidents; Adolf Pujol i Brull, tresorer; Bonaventura Clotet, secretari; Pere Borràs, Josep Bassetas, Joan Freixas, Ribas i Ribas, Manuel Salvat, Lluís Celis i Pla i Armengol, adjunts.

6. *Miquel Àngel Fargas i Roca.* Nasqué el 8 de setembre de 1858 a Castellterçol. Estudià el batxillerat a Moià i la carrera de Medicina a Barcelona; era metge l'any 1882. L'any 1883 fou nomenat director de Museus Anatòmics de la Facultat de Medicina. L'any 1893 guanyà la Càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia de Barcelona; fou el primer que practicà la gran cirurgia ginecològica a la Península. Fou president de l'Acadèmia i Laboratori; president de la Real Academia de Medicina y Cirugía i de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. Presidí el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Morí a Barcelona el 22 de febrer de 1916. Havia estat senador per Barcelona; pertanyia a la Lliga Regionalista.

7. Fragments del parlament de Bonaventura Clotet (Acte Inaugural Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana).

potenta per a portar a cap els successius, no respondrien aquests a un estat d'opinió integral de la Medicina catalana, i comprenent nostra Academia que aquests Congressos, com el vèrtix de la piràmide, deurien esser la convergència i concreció de totes les societats, amb una magnanimitat que l'honra, se desprengué de sa maternitat futura, per a que fós adoptada per totes les societats mèdiques dels diversos indrets de Catalunya, Mallorca, Valencia i del Roselló i Provença; i en efecte, amb la cooperació de gran nombre de representants dels llocs esmentats s'aprovaren uns estatuts de la societat qu'en lo successiu ens unificarà, i portarà a cap la celebració periòdica d'aquests Congressos, nomenada *Associació general de metges de llengua catalana*, que l'Assamblea sancionarà, i que apoteòsicament consagrarem en l'àpat de germanor, per a que hi triomfi la nostra prosperitat i progrés, la nostra germanor i l'amor mèdic; i després d'aquests dies qu'haureu discutit amb sabiduria i dignitat, quan ens separarém amb el cor plé de joia, restarém units de cor, perquè tindréu idèntiques aspiracions amb un pensament comú, el de l'engrandiment de la Medicina catalana, finalitat que l'«Associació» conseguirà.

*
* *

Tinguém esperança, tinguém coratge, perquè 'l progrés que en aquests dies hem infantat arribarà a terme; que aquest sia un día històric i memorable, inaugurant la intensitat del treball i la cullita del fruit madur que d'ell se n'espera. Que s'acabi l'era de l'inferioritat catalana, i que començi la de sa supremacia. Això desitjo. I endavant qu'estém a punta de día.

Al aixecarse 'l President de la J. O. es saludat amb perllongats i efusius aplaudiments, i llegeix el següent discurs:

EXCMES. SRS. :

DAMES I CAVALLERS.

Les noves generacions qu'entren en el món científic per a substituir aquelles que ja han fet son comés, porten sempre iniciatives, anels i embranzides, per a que tot se renovi i el progrés camini sense aturar-se mai.

Aquest cambi sempre inquiet i febrós es tant innat i precís a la vida col·lectiva, com ho es entre'ls planetes el moviment continuu dintre llurs òrbites.

El treball incessant, l'estudi intens, la meditació continua son els instruments per a 'ls qui's manté'l foc sagrat de la Ciència i el culte a sa divinitat, perque la Ciència té quelcom de divina.

Entre la Ciència i els homes que la cultiven, s'estableix un estat de compenetració i de lligams inmaterials, que fan que l'home fongui part de sa persona en els problemes científics i ella infiltiri en sos adeptes la sublimitat i el goig que son sempre propietat de les coses abstractes. D'això'n resulta un ésser de condicions especials, el qual es l'home de ciència.

L'home de ciència en ses relacions socials fá com els altres i necessita exterioritzar son pensament i donar a coneixer sos treballs, perquè en el sentit més sublim de la cosa, li raca que sos consemblants no frueixin de les bel·leses qu'ell troba en sos estudis.

I al fer-ho, per delectació propia i dels altres, exterioritza lo més íntim de sa personalitat, part d'aqueixa personalitat mateixa que ha anat formant-se en l'home de ciència i ho fá amb aquella serenitat i senzillesa que deu haver-hi en tota cosa natural i expontània: es com si exalés de sa persona una flaira individual, com si, i bé podem dir-ho entre biòlegs, dongués la secreció de la seva intel·ligència.

treball intel·lectual es molt més agradós quan s'absorbeix amb la mateixa llengua en que s'ha elaborat, es perquè'l poliglòtisme's considera com una de les marques de cultura més profitoses. Es per això que'ls sabis estudien les llengües mortes i moltes de vives que no son d'universalització, perquè al llegir un treball en la llengua que ha servit per a elaborarlo hi troben aquella flaira especial, aquells matissos immaterials, que's perden a l'esser traduïts en altra llengua. Per això, fins aquells Estats més intransigents respecte l'unitat de la llengua oficial, sostenen en llurs pressupostos gastos seriosos per a estudis llengüístics, i exigeixen en els programes oficials el coneixement d'aqueixes llengües i envien pensionats als països ont es innata i propia aquella llengua que més serveix per a la cultura científica.

Empró, fixeuvos en que aqueixa llengua de tan gran utilitat, no es que tingui cap privilegi ni que porti en son sí l'hegemonia, sino que aquesta la conquereixen els homes que la posseeixen i amb son treball l'exalten i divinisen, posantla per damunt de les altres a força de lograr qu'ella sia la capdevantera del progrés.

Si la llengua com a instrument d'el·laboració no acabés per vencer i postergar a les d'universalització, encara avui parlaríem egipci si'l grec no l'hagués enderrocat, o grec si'l llatí no li hagués prés el domini, o llatí si les llengües vives actuals no haguessin deixat aquelles reduïdes a la categoria de llengües mortes.

Mireu el tablero d'Europa respecte les llengües vives i veureu que encara que amb molta parsimonia, el ceptre de l'hegemonia cambia de mà, i aquells alemanys que fa pocs segles venien pensionats a Córdoba i Salamanca, aprenent i estudiant en una llengua adoptiva, amb temps i paciència i fent servir com instrument de treball la parla tudesca i no l'adoptiva, han lograt amb un parell o tres de segles imposar la llengua llur com de les més necessaries a l'universalització; actualment veiem els francesos esforçar-se per a sostenir a llur llengua el caràcter mundial que segóns sembla comença a bambolear; mireu com els anglesos, convençuts de que les propietats individuals son l'origen de la força, de la riquesa i del domini, han tingut la virtut i toçuderia de conrear llur llengua i preservar-la de contagis forasters, logrant que'n la present civilització occidental se disputin la supremacia l'anglés, l'alemany i el francès.

Tot això'ns ensenya prou clar que qui renuncia a la llengua

neració immediata a l'esforç personal; laboriositat, tan viva, tan fèrrosa, tan intensa, que han sentit la necessitat urgent de posseir un instrument propi d'el-laboració, tan necessari com el llenguatge.

Lo que neix infantat per tan preclares virtuts, no pot esser mai una cosa borda ni xorea sino que fatalment ha de tenir virtualitat i poixança per a creixer i desenrotllar-se. Avui fem el bateig científic del nou vingut, de l'ésser que amb vostre treball heu engendrat; jo vos felicito a tots i vos dic que podeu sentir la joia i l'orgull de qui comença una obra bona.

En aqueix bateig, jo i altres com jo, fem de padrins, en tot el sentit que'n català vol dir ésser padrí; en el nou-nat hi veiem sang de la nostra sang; el fill, el net o el bisnet, segóns que nostres cabells blanquegin més o menys, de nostra propia naturalesa, perquè'l català ha estat sempre de tots nosaltres un atribut personal: ja sabeu que'ls avis miren amb més tendresa als fills de sos fills que'ls propis pares. Per això venim tan joiosos a la festa i una mica *raros* com tots els avis; ens hauríem ofés si amb nosaltres no haguessiu comptat i per rés cediríem el nostre lloc.

Com serà rebut el nou infant? Per de prompte n'estarán joiosos alguns parents que avans qu'ell vingueren al món: el 1.er Congrés d'Higiene de Catalunya, els *ANALS DE MEDECINA* i altres que començaren per mostrar com en català i parlant de medicina pot ferse tot. L'Institut d'Estudis Catalans fundat i sostingut per nostres corporacions, Diputació i Ajuntament, i protegit per alguns patricis, s'omplirà de joia al veure com els metges honrem la nostra llengua fent-la instrument d'una de les més transcendents branques de la Biologia.

La Ciència es molt expansiva i sota son gran mantell, rebrà amorosa la nova parla fent-li expressives moxaines, sempre que vegi que això significa, no un acte d'orgull sino un fet necessari per a enlairar el treball científic: la matrona de la Ciència es prou gegantina per a mirar amb microscopi als homes i llurs conglomerats i distingir lo que's pur i sant de lo que's falsament hipòcrita i de sobres veurà que'l nostre procedir es del tot lloable.

Dels homes n'hi haurà de tots: aquells que per medi de la ciència política juguen a fer aglomeracions humanes i estats uniforms, inquibint en motllos més o menys balders les col·lectivitats humanes, potser trobin que som pertorbadors i poc respectuosos, i ens titllin de visionaris. En cambi, aquells altres de

tre costat, que sembla que la barca de la Ciència hagi de tombar-se; tan forta i abundosa es la quantitat de treball que entre tots agombolen en un determinat sentit.

Recordem-se que durant una pila d'anys, la Ciència mèdica ha estudiat lo referent als teixits fixos o sòlits esbrinant llurs més petits detalls d'estructura i més insignificants alteracions anatòmiques; espanta lo que s'ha escrit i lo que queda com a coneixement positiu dels trenta darrers anys del segle passat referent a l'anatomia normal i patològica i al modo de funcionar els teixits del nostre organisme.

Durant tan llarc període de temps, malgrat els milers d'investigadors que han treballat en els laboratoris i clíniques quasi ningú s'ocupaba de la sang; semblaba que ja ho sabíem tot lo que a la sang se refereix; semblaba que'ls metges haguessim olvidat allò de Goethe *de que la sang es un liquid molt especial*.

En cambi ara vé la revenja i per tot arreu surten treballs i investigacions sobre la sang; a son entorn s'estudia i s'escriu sobre lo cert i lo dubtós; les alteracions subjectives que'ls perfeccionats aparells d'investigació poden descobrir i que l'experimentació pot esbrinar, preocupen als homens de ciència; l'estudi de la sang en tots sos aspectes, es capaç per si sol d'absorvir la vida d'un home estudiós. La *hematologia* avui dia, s'ocupa en l'investigació de sos elements figurats, dels microbis que en ella poden trobar-shi, de les toxines que pot portar en dissolució, de les anti-toxines, les hemolisines, les leucomaines autògenes, l'estudi dels anticorps, dels ambo-ceptors i dels complements, i tantes altres coses que quasi fan rodar el cap; i encara que l'imaginació individual flameja molt sovint en els treballs dels biòlegs actuals, no hi ha pas dubte que essent tots fonamentats en experiments molt variats, n'ha de sortir un progrés positiu; ja quasi tenim una terapèutica hemàtica i tots sabem prou bé que la sero-terapia, la vacuno-terapia, les injeccions intravenoses, musculars i sub-cutànies i tantes altres coses, son ja filles dels coneixements adquirits.

El nostre Congrés havia de mostrar com els metges catalans viuen activament aqueix moment de la medicina experimental i clínica i que lo que aquí es digui en català bé prou podria dir-se en qualsevol altra d'aqueixes llengües que serveixen d'instrument portador i propagador de descobriments i d'idees; fixeuvos en el nombre de ponencies sobre hematologia; fixeuvos en el caràcter experimental de tots aqueixos treballs; fixeuvos

cultura li devém fonda gratitut per l'ajuda moral i material que'ns ha donat i pels obsequis que a favor nostre i pel major lluiment de nostre Congrés ha organitzat.

A la Diputació Provincial de Barcelona i a les de Girona, Lleida, Tarragona i Palma grans mercés per son apoi moral i material.

A l'Academia i Laboratori de Ciències Mèdiques, a l'Institut d'Estudis Catalans, a l'Institut Mèdic Farmacèutic i a totes les demés corporacions i persones que han subvencionat el Congrés, els hi envió nostre agraiment.

A tots els representants de Corporacions i als particulars qui amb llur concurs han contribuït al lluiment i èxit del Congrés els hi quedém fonament reconeguts.

D'aquest Congrés ha de néixer l'*Associació general de Metges de Llengua Catalana* que seguirà organitzant periòdicament reunions semblants; jo vos demano a tots que la protecció i escalf que haveu donat a n'aquest Congrés ho feu també als que vindrán; la Ciència vos en restará agraida; la Llengua Catalana florirà joiosa; Catalunya i ses germanes gloriificarán a tan bons patricis; Espanya si no vol esser madrastra cantarà un *Te Deum*.

Al aixecarse 'l President de la J. O. es saludat amb perllongats i efusius aplaudiments i lleigeix el següent

DISCURS DEL PRESIDENT

EXCEL·LENTÍSSIMS SENYORS:

IL·LUSTRES SENYORS:

SENYORES:

SENYORS CONGRESISTES:

SENYORS:

He assolit el cimalt sospirat!... No importa detallar els camins seguits, els viarany guanyats, ni'ls obstacles salvats... Sota una pluja finíssima, lleugera, emprò seguida, pluja clàssica d'hivern, de uns deu mesos, no més, de durada, d'aquella pluja que fa estremir en les entranyes de la terra un empori de vida vigorosa, he fet el camí, ben acompanyat, esperançat i consensut, i d'ella n'ha vingut el natural i portentós esclat a flor de terra, i aquí 'm teniu, hostes il·lustres, amb la mateixa decisió que'm feu donar el primer pas impulsat per l'agraïment i el compliment d'un sagrat deure i amb els mateixos entusiasmes de sempre, que al fruit, avui, l'espectacle imponent que contemplém tots, no'm sorprenen ni la valúa que alcança, ni l'explendor que irradia.

Siga mon primer cant de glòria per a la nostra Catalunya; aquesta *terra beneyta sembrada de lleyallat*... segóns exclamà el Rei Pere III al tornar a entrar-hi venint de les Corts de Saragoça, i veigi's simbolitzada en éll, la joia que sento al parlar-li en sa llengua, qu'és sang de la seva sang i ànima de la seva ànima, llengua de Sants i de Reis, que honraren intensament, com a capdevantera exemplars, Jaume I d'Aragó, Ramón Muntaner i Francesc Eximenis, amb pàgines de glòria que, malgrat el temps passat, s'admiren encara avui com branques de llorer immarcescible que escampen arrèu el seu immortal flaire.

Mestre P. de Pau, de Tàrraga, i tants altres com podríem apuntar-ne omplint el llibre d'or de la Medecina pàtria.

I vagi, senyors, el meu agraïment per a dos amics fraternals meus, per a dos companys il·lustres, el Dr. En Josep Maria Roca i el Dr. En Olaguer Miró, que, amb llurs treballs d'erudició exemplar, m'han donat fet bona part del material preciós amb que he brodat el meu cant de gloria a la Medecina Catalana.

Siga el meu primer i més íntim record pels que'ns han deixat.

El digníssim President del PRIMER CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA, el Dr. En Miquel A. Fargas; el meu fraternal amic, l'innovador infatigable, el benemèrit ciutadà, el que no regatejà mai ses envejables energies i ses profitoses ensenyances entre sa Ciència i sa Patria.

El Dr. En Joaquim Bonet i Amigó, el meu il·lustre mestre, el filantrop indiscutible, l'exemplar cavaller digne de la més decidida emulació, l'home pulcre que vessà ses dots pel nostre rectorat a benefici de tot lo bò.

El Dr. En Lluís Sufé i Molist, el company insubstituïble, digne sacerdot de la Medecina, l'ànima noble sens igual, aquell que sapigué gaudir de tota una vida rublerta de juvenut i d'energies.

El Dr. En Lluís Verdereau, l'anyorat consoci que treballà sens defalliments per l'avençament de les Ciències Mèdiques i amb un enlairament d'esperit admirat per tots.

I com si no fos ja massa, de pocs dies i en plena febre de treball per a la consecució de la nostra obra, ens ha deixat un dels ponents que a més alt nivell havia de portar el nostre CONGRÉS, el caríssim i estimat amic, el Dr. En Domenech Martí i Julià, l'il·lustre President de la Societat de Psiquiatria i Neurologia, el frenòpata entés i honrat, un dels decidits fundadors d'aquestes festes de la Medecina catalana, el company que treballà amb ferm entussiasme per les salvadores reivindicacions de la nostra terra!

I ara els germans de fora, d'entre'ls quals i com a figures sobressortints, recordem:

Charles Bouchard, el genial Bouchard, l'analista meticolós, el que ha sabut endinçar-se fins al fons del racionalisme mèdic de bona llei, escudrinyant sens treva els problemes més íntims de la nutrició.

bastit un monument esplèndit amb la producció d'un nombre incalculable de publicacions, d'entre les que sobresurten el *Traciàt de Biologia*, condensació pràctica d'un treball immens fet al laboratori d'Embriologia del carrer d'Ulm, el llibre de *Patologia General* i *L'individualité et l'erreur individualiste*.

I aquí teniu, senyors, confosos en un tot homogeni per la implacable dalla de la mort, elements valiosíssims que'n hores terribles distancien errors humans, malgrat l'ésser d'una família exemplar aglutinada per les ciències mèdiques. Son els germans que viuen allunyats l'un de l'altre malgrat llur veinatge, mentres les flors de llurs jardins s'abracen i's confonen en el reixat partidori i els flaires qu'escampen embaumen, a l'una, el ventijol lleuger i carinyós que va de l'un jardí a l'altre i satura l'atmòsfera comú d'aromes reconfort: lors.

Mólts, al simbolitzar l'obra dels que foren, recorden l'explendorosa estela que deixa la nau en sa ruta. Potser resulta el símbol amb grossa certitut per a alguns: una estela més o menys vistosa, de reflexes més o menys sugestius, emprò que s'esborra, que desapareix sense deixar rastre... a poc d'haver nascut!

No és així per a els nostres recordats. El seu pas pel món, és el solc que deixa l'arada en terror, a vegades, erm; solc que atapaeixen de llevor de força creadora inacabable, d'on brolla, en vegetació esplèndida, tot un explet d'energies que perduren indefinidament en un recomençar etern. ¡Benaurats ells que han fet un solc profund i l'han atapaït de llevors profitoses per a la Ciència i d'amor per a la humanitat!...

Ditxosos ells, hereus predilectes de la més caritativa de les ciències, que han sapigut cumplir amb el sagrat deure de la germandat mèdica; çò és, treballar sens treva i a consciència plena per a la salvació de la gran família humana, deixant llevat esplendorós que sabrán aprofitar les generacions que'ls han succeït i quantes ne vagin existint!...

L'obra feconda iniciada pel meu il·lustre predecessor, el Dr. En Miquel A. Fargas al constituir l'ASSOCIACIÓ GENERAL DE METGES DE LLENGUA CATALANA, ha merescut la constant atenció i l'esforç continuat dels que tenim l'alta honra de compondre la seva JUNTA.

L'entusiasme d'aquell perfinclit ciutadà, d'aquell eminent professor de la Facultat de Medecina, va endinzar-se en lo més

ASSOCIACIÓ i en qual domicili te el seu hostatge social. La Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia on ha concorregut, sobre tot, en les diades en que s'hi han biografiat homes preclars que's diuen Suné i Molist, Comenge i Fargas. L'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, l'Institut Medic-Farmacèutic, el Col·legi de Metges, l'Acadèmia del Còs Mèdic-Municipal, l'Ateneu Barceloní, la Lliga Barcelonina d'Higiene Escolar.

Mereix especial menció un importantíssim fet: la diada, cent voltes gloriosa, de la colocació de la làpida commemorativa del centenari de la mort de l'il·lustre germà nostre, en ciència i en patria, Antoni de Gimbernat, en la façana de la casa de Cambrils on nasqué aquell immortal prestigi; acte organitzat i executat esplendorosament per la nostra Facultat de Medicina i al que coadjuvà, a la mida de ses forces, l'ASSOCIACIÓ; acte qual solemnitat perdurará indefinidament i que resultà d'imponent germanor entre incontables elements de terres hispàniques, ja que fou d'aquelles festes que fan juntar als pobles, perquè fan que s'abracin els homes a l'impuls d'un ideal comú.

L'ASSOCIACIÓ ha procurat que'n aquesta festa de les Ciències Mèdiques de Llengua catalana, hi compareguessen, hi portessen els cabals científics llurs representants de tots els pobles on és parlada. De Valencia, d'Aragó i de Mallorca n'han vingut un bon contingent, a tots els quals l'ASSOCIACIÓ s'honra donant la més entusiasta benvinguda i a tots els recorda que, malgrat el camí que han degut fer per a assolir la nostra Ciutat, es troben al cor de la casa llur, al cor de la casa de tots. ¡Benvinguts! ¡I que'ls siga ben agradosa la llur estada entre nosaltres!...

Una excepció, deplorabilíssima, de i fer-se pels nostres germans del troç de Catalunya de l'altra banda del Pirineu: d'aquella immensa espinada a quins costats hi alenen dos pulmons necessitats d'oxigen de llibertat i de justícia. Allà s'ha enviat la nostra paternal crida, el nostre corall desig de confraternitzar en aquestos dies de joia amb nostres germans de ciència i de patria, i d'allà ens ha vingut, entre clams esfereïdors assadollats d'heroisme, la veu d'un apòstol, que, al cap de vall de una epístola, rublerta desentiment, ons'hi detalla la humanitària tasca que es realitza, la visió d'una aurora de justícia pel demà, i... *allavors sens dupte ens podrèm reunir per a festejar, tots a la una, el triomf de la Justícia i la floralització dels drets que resulten de la llibertat individual.* Esperant aquest dia benèct, compleu-

aquesta essencial i principalíssima part de la Operatoria; amb les aventatges de l'*anestèsia local*; la manera precisa de portar-la a cap; els mitjans necessaris per a establir-la i les moltes aplicacions que domina ja, ha estat la importantíssima qüestió desenrotllada per la quarta ponència.

Además de les ponències, que coneixen ja els Srs.. Congresistes perquè han estat publicades i repartides, gracies, principalment, als gran treball, al conscient treball realitzat pel nostre Secretari Dr. En Bonaventura Clotet, el Segón Congrés compta amb una seixantena de comunicacions, que, mostra palesa del concurs que l'hi han dispensat distingits prestigis, aniran llegint-se i discutint-se oportunament.

I aquí finalitza, Srs., el present tre' all. Abans de pendre comiat de vosaltres que amb tanta bondat m'hauéu dispensat la vostra atenció, que agraeixo intensament, permeteu-me unes poques paraules que, com murmuri de festa, prenguin hostatge en la vostra ànima i hi perdurin indefinidament.

Ja veieu la tasca realitzada per l'ASSOCIACIÓ. Un desig tan innat com necessari, en nosaltres, ha fet qu'en la gloriosa diada d'avui poguéu aportar-hi un contingent esplendorós d'energies que oferim com holocauste valios a la nostra benvolguda Catalunya. Sé que'ls artistes, els literats, els juriconsults, els homes de ciència, del comerç, de la indústria, de l'agricultura, fan immortal el nom d'ella. Ceneu l'esforç gegantí, l'obra maravillosa portada a efecte, amb decisió i constància, per les corporacions qu'estàn digníssimament representades en aquest acte: la Excm. Mancomunitat, les Excmes. Diputacions, l'Excelentíssim Ajuntament, el nostre Rectorat, tots, tots treballen arduament i amb entusiasme fent obra de cultura, la obra més constructora qu'existeix, i sens dupte, qu'és élla la que portarà a la nostra Catalunya el goig de la plenitud de sos drets, posant-la al nivell dels pobles més avançats de la terra. Emprò sé, també, qu'és l'ASSOCIACIÓ, que són els metges que la constitueixen, assadollats de un íntim sentiment de Patria i treballant intensament en la col·laboració d'aquell esforç gegantí, engendrador de la cultura salvadora, els que *lograréms* siga profitosa i decisiva la seva obra, procurant a l'ànima del nostre poble el necessari equilibri, qu'és l'element fonamental per a que la cultura al·lcançi els efectes que té dret a determinar, i ho *lograréms*, sens dupte, afegint-hi la ratificació del domini d'aquell tan vulgar com oblidat principi del *Mens sana in corpore sano*.

HE ACABAT.

A NOSTRES BENVOLGUTS CONSOCIS

En la sessió en que constituïrem la JUNTA de l'ASSOCIACIÓ GENERAL DE METGES DE LLINGUA CATALANA, que ha sigut la organitzadora i executora del SEGON CONGRÉS, vaig proposar a mos distingits i entusiastes companys de JUNTA el programa a desenrotllar. Hi figuraven, en lloc preferent, l'EXPOSICIÓ adjunta al CONGRÉS, amb la Secció 1.ª, dedicada al llibre, a l'ànima del nostre poble, al seu més preuat llenguatge pretèrit i actual, i, com a pinacle digne i perpetuidor de lo que calificàrem, ja de moment, de bona demostració de vàlua del nostre petit món mèdic, la publicació del Primer Inventari de l'Index Bibliogràfic Medical de Catalunya.

Els meus companys acceptaren la proposició; tant ells com els bons amics que constituïren la Junta de la Secció 1.ª, han fet tot quant els ha sigut possible per a ajudar en tots els extrems de la realització de la obra; els segons, ademés, proposaren a En Eudald Canibell, de la Biblioteca Arús, com a l'home indicat per a ordinar els llibres destinats a l'EXPOSICIÓ, fer els butlletins i preparar, per tant, tot lo que calgués per a la publicació de l'Inventari.

Finit el CONGRÉS i clausurada la EXPOSICIÓ, vaig rebre dels meus companys la honrosa comanda de què cuidés de tot lo relatiu a la present publicació, i va ésser llavors que, retornats tots els volums, vam pactar i acordar amb el senyor Canibell les condicions amb què s'encarregaba de la ordenació dels butlletins, en viar-los a la impremta i correcció de proves. Treball que ha coronat amb la confecció del Pròleg amb què s'encapçala el present INVENTARI i que és una pal·la mostra de la manera com ha portat a cap la tasca que se li ha confiat i els coneixements que posseeix en la important branca de la Bibliografia.

I després de un sens fi de dificultats i d'entrebancs, que, desgraciadament, sovintegen massa en tota obra humana, i que han servit per a encoratjar-me més en el compliment del meu sagrat deure, he arribat a la desitjada consecució.

No és, ni de molt, la obra que hauriem volgut donar-vos; la que havíem teixit un sens fi de vegades en nostres somnis patriòtics; en nostres fervents desitjos de glorificar a Catalunya, tot ens semblava poc. Convençuts, per la realitat, de que les coses per a que sigan, cal començar-les, ens hem vist amb la precisió de desatendre el prec d'amics fraternals que sempre volien esperar al s'endemà per a recollir més butlletins, i segurs de que l'obra perseguida és treball de moltes, bones i enteses voluntats i de molts i molts anys, i convençuts, ademés, de l'entusiasme, consciència i constància dels meritíssims companys que han de succeir-nos en la continuació de l'obra, i, per fi, de què no devia estar Catalunya per més temps sense INDEX BIBLIOGRÀFIC MEDICAL, no ens ha fet 1.er el tirar avant el nostre propòsit, amb el fruit recollit.

I aquí la tens, Catalunya, l'obra realitzada. Es per a tu, en primer lloc. Accepta-la, que és la resultant d'un desig nostre de molts anys; d'un entusiasme de tota la vida; és el primer acoblament d'una sèrie de joies teves que estaven escampades per la teva terra i per fora d'ella; ta veu actual i el ressò de la preterita; és el tresor que et porten aquests entusiastes fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que'l món els hi ha inspirat.

I vosaltres, benvolguts consocis, accepteu-la, ja que és el fet d'un sagrat deure que amb vosaltres tenfem i una humil prova de com corresponem a la confiança que en nosaltres heu depositat.

Dr. JOAN FREIXAS

Setembre de 1918.

Vejeules así:

«En la pressent ciutat ha molta obra pia e de gran caritat e sustentació, empero ni manca una ques de gran necessitat, ço

es, un hospital o casa hon los pobres innocents e furiossos fossen recullits, car molts pobres innocents van per aquesta ciutat los quals passen grans desaires, fam, fret e injurries. Per tal com per sa innocencia e furor no saven guanyar ni demanar lo que han menester per sustentació de llur vida e per ço dormen per los carrers e peretjen de fam e de fret e moltes malvades persones no havents deu davant los ulls de sa conciencia, senyaladament lla hon los troven adormits los nafren e maten alguns e algunes fombres innocents aonten. E así matex los pobres furiossos fan dany a moltes persones anans per la ciutat, e aquestes cosses son notories a tota la ciutat, porque seria sancta cosa e obra molt bona que en la ciutat de Valencia fos feta una habitació o hospital en que semblants òlls e innocents estiguessen en tal manera, que no anassen per la ciutat ni poguessen fer dany ni'ls ne fos fet.»

El efecte produït damunt dels oyents fon complet y falaguer. Baix la iniciativa de Llorens Salom s'ajustaren deu ciutadants totseguit, demanaren les autorizacions real y pontificia y constituïren la junta encarregada de comprar el terreny i de la construcció y sustentació del Spital.

DISCURS INAUGURAL

EXCMS. Y ILMS. SENYORS:

SENYORES; SENYORS:

Les primeres paraules que en aquest acte solemniat brollin dels meus llavis han d'ésser vector, per sentiment y per cortesia, de la respectuosa salutació dirigida a les autoritats de la ciutat de Tarragona y de les seves comarques, a les dames y als ciutadans tarragonins, a les autoritats universitàries y als emerits representants de les Corporacions que s'han dignat fer acte de presència en aquesta Cerimonia Inaugural del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, per a tributar lo llur homenatge respectuós y fervent a la Ciencia Patria.

autorisant la celebració periòdica de Congressos en qualsevulla ciutat de llengua catalana «en aquell temps que mills nos serà vist expedient, nos e los successors nostres», com deya la Constitució titulada *Una vegada l'any*, presentada pel Rey Pere'l Gran en la Cort de Barcelona.

Aquesta ressembança de criteri entre els regnicols del Rey En Pere y nosaltres es deguda a que l'esperit catalanesch, aquest sentiment democràtic de la nostra terra, es immortal, puix es ànima de l'ànima de Catalunya y per axò, malgrat les vicissituts y les contrarietats que puga sofrir, va succehintse de generació en generació, perdurant a través dels segles ab alternatives de més o menys intensitat, però que no afecten l'essència del sentiment. Heusací perquè'ls catalans contemporanis pensèm, salvant èpoques y la natural evolució, com pensaven els catalans de les acaballes del segle XIII, y de la mateixa manera pensaràn, ab les matexes salvetats, els catalans del pervindre, car per lley natural llurs cors conservaràn la devoció al agre de la terra y l'orgull nacional que fortifica y eleva els caràcters dels individus.

Jo trob molt encertat l'article de referença, perquè ha de contribuir a enderrocar el criteri que la imaginació popular, dexantse portar d'efectes purament externs, de miratges enganyadors, havia bastit establint castes entre'ls metges com entre'ls pobles; metges de Barcelona y metges de fòra; aquells superiors a aquests pel sol fet de residència; la ciutadania y el ruralisme en pugna; la Ciutat ungint els seus metges ab los sants olis de la ciència infusa, y els metges de fòra posats en peu d'inferioritat comparats ab los metges ciutadans...

Aquesta llegenda ridícula s'ha d'acabar. Havèm de procurar que s'esborri la ratlla partionera que'l *vulgus* interposa (y entench per *vulgus* tots els qui no són metges) entre la família mèdica catalana ressucitant la lley de castes. Cal fer que desapareguin els metges de ciutat y els metges de fòra, per a que sols hi hagi metges catalans, ja qu'es aquest lo nostre nom gentilici, l'únich qu'ens pertoca usar en lo Cosmos de la Medicina.

A aytal obra justa de companyerisme hi ajudarà ab eficàcia la celebració d'aplechs científichs fòra la capital y en diferents llocs de les terres hont la llengua catalana sia parlada. Fentho axí, el tribut de sumissió tàcita a Barcelona s'haurà acabat. La servitut y el senyoriu no seran atributs que'ns separin, y llavors serèm nosaltres los barcelonins que anirèm de tant en tant fòra de Barcelona a discutir de ciència mèdica ab

Perpinyà, la capital rossellonesa que sentí, fà més de cinch centuries, pronunciar les històriques paraules qu'esdevingueren lo cant del eigne de la Nacionalitat, en la cèlebre Proposició a Corts del Rey Martí, *Gloriosa dicta sunt de te*.

Lleyda, la ciutat que, per ésser centre de tots sos regnes y terres, pròdiga y fèrtil en virtualles, de clima dolç, en aygdes abundosa y habitada per bona gent, meresqué del Rey Jaume II, pare del Infant Joan, consagrador y arquebisbe d'aquesta Iglesia metropolitana, el privilegi de son Studi General, en el qual s'hi contenia la primera Facultat de Medicina nostrada per a que'ls catalans no tinguessin de demanar almoyna de ciencia en terres estranyes. D'aquella Facultat de Medicina de Lleyda ne fou Lector l'eximi Jacme d'Agramont, autor preclar del *Regiment de preservació d'epidèmia e mortandals*.

Y tants y tants com són los llochs aptes y dignes hont s'hi poden celebrar els Congressos de Metges de Llengua Catalana! Però al termenar lo Congrès passat, reberem la invitació oficial de Tarragona, y nosaltres, homes de ciencia ensemps que llatins y catalans, no podiem rebutjarla sense greuge per a nostre orgull de raça, devoció científica y sentiment patriòtic: y ací ens teniu.

Tarragona enclòu en son sí dues civilisacions capdals y predilectes de Catalunya, sobre la que han exercida influència decisiva: la civilisació romana y la civilisació cristiana, com ho palesen els documents bastits que són ornaments gloriosos de la gran, de l'excelsa Ciutat y de son Camp, executoria perdurable del seu llinatge nobilíssim. Mirèu, si no, la seva Catedral, y els Monastirs famosos de Poblet y de Santes Creus: mirèu les runes del *Forum*, y el majestuós y gràcil Arch de Barà, y la torre dels Scipions, y els imponents carreus de l'Aqüeducte, y la imensa mole de les Muralles davant la qual passen ab respecte les edats... La visió del tresor arqueològich revelador de la Tarragona Imperial, capital de la civilisació romana com Empuries ho fou de la civilisació grega, desperta en nosaltres, metges, lo recort d'Antonius Musa, lo llibert tarragoní que per sos mèrits propis arribà a la categoria de metge predilecte d'August, y a ésser un dels fundadors de la *Schola Medica* que, bastida en lo Puig Esquilí, desafiava la vella escola d'Alexandria. De Musa pot dirse que no fou honorat ab la toga dels ciutadans de Roma, sinó que fou ell qui honora la senyorial vestidura, car si no era un creador medical com Hipocràs, ni un geni com

llenys y naus y tarides y galeres, se perllongà de Salou, de Cambrils y de Tarragona, y els argonautes retornaren a les costes de Catalunya, havent portat a terme l'epopeya ells sols, sens ajuda ni de pisans, ni de genovesos.

Conquerides Mallorques, no'n tingué abastament; romanla cativa y s'havien de llimar els grillons de Valencia, la dels vergers esplendorosos envolcallats de flor de tarongina, que com borrellons c'puresa l'espurnegen arreu y la perfumen y agencen donantli l'ayre d'una núvia aparellada a maridarse. Y Valencia fou redimida, y, com feu ab Mallorques, lo Rey ofrenà a la Civilisació el novell jardí de les Hespèrides. Y aquest home, aquest hèroe que guerreja y conquesta y legisla, y que fà arrebastar la llengua a un clergue mitrat per revelació suposada d'un secret de confessió, es al ensemps un infant, qu'en lo seti de Valencia no dexa desaparar la tenda reyal perque una oreneta hi havia fet son niu.

Al hom que ab ses gestes s'ha guanyat lo primer lloch en la Historia de Catalunya, venim a ferli el present de la nostra ciencia ab el cor vessant de joya, perque podèm oferirli expressada en aquella parla qu'ell tant estimava, ab la qu'ell es crigué lo seu *Llibre de la Saviesa* y la seua *Crònica*; bé s'ho mereix lo qui, en aquell temps en que'l llatí era la llengua sabia, ordenà que a Valencia els advocats advoquessin en llengua vulgar, que'l sumari dels plets fos redactat en l'idioma del poble. y qu'en romanç fossin escrits els llibres de Curia.

Allà d'enllà, en terres de Bretanya y en les vetlles de les llargues hivernades, les dònies dels pescadors d'aquelles platges, acoblades vora la llar y fent giravoltar els debanells y les filoses, contenen veu baxa rondalles y llegendes, sobresortint entre aquestes l'apòlech capdal de l'encontrada, que, com lo mal caçador ací, es allí popular y té molts testimonis d'orella.

En temps llunyans, molt llunyans, quan tot just les cançons de gesta y els virolays distreyen el lleure dels senyors en los castells feudals y ab prou feynes se conexien les llegendes de Tristany y Iseul y Parceval y la cançó de Roland, en aquelles costes existia y rumbejava una ciutat esbelta entre les esbeltes, una ciutat de bellesa incomparable, com una ciutat de fades. Quan tot d'una, sense senyals precursors que ho fessin témer, com per art d'encantament, la ciutat esbelta, la ciutat bella, fou engolida per la mar, que l'envolcallà ab sa mortalla blava que tot temps li havia servit d'espill hont emmirallar sa bellesa... y

vida, que no's tractava d'una mort real, sinó d'un cas de mort aparent: un cas de catalepsia.

Y nosaltres forem més sortosos que'ls pescadors bretons. Vingué la desitjada commoció geològica iniciada en l'Acadèmia y Laboratori després del gest heroich d'En Guimerà des de la presidència del Ateneu Barcelonès, y la morta-viva resorgí, ocupant de bell-nou son lloch d'honor dintre la Biologia. Y ara que ja fa anys qu'es retornada a la vida de plenitut, y que la seva actuació es ja definitiva, en aquesta Ciutat augusta aquelles campanes que se sentien de tart en tart y al lluny del lluny voltejaràn a ple ayre, repicant a festa, y el bon Rey ens benehirà per haver sabut reivindicar per a la nostra Ciència la llengua sagrada del payral.

Perxò venim, ab la satisfacció íntima que dóna el convenciment del dever complert, a engarlandar la tomba del nostre Rey ab flors exquisides del verb nostrat, copsades en jardins tancats ciutadans y en hortes obertes vilatanes, axí les que s'acoten al pas brunzent de la tramontana, com les que gronxola'l lleveig y les que desafien les ponentades sense colltòrcers. En les nostres discussions la Ciència biològica catalana s'habilitarà y serà palesada en tots els matigos de la nostra parla, no sols en totes ses varietats dialectals manifestes, sinó també en la gamma extensíssima de modalitats comarcals, constituint un tot harmònich hont s'agermanen, ademés de les lleugeres variants de sintaxi y de lèxich, les vocals entelades per la fredor de les geleres y congestes pirinenques, la fonètica dolça de la terra baxa, l'accent aspre de montanya y la vocalisació de la costa, diáfana com la seva claror y neta com los seus vilatges.

Aquestes varietats dialectals regionals y comarcals, que en fonètica y en lèxich y àdhuch en sintaxi revelen els habitants de les diferents comarques y de les distintes regions de llengua catalana, no sols enriqueixen la llengua fentla manyaga y flexible, enèrgica y dolça y, com a viva qu'es, trayent-li l'encarcarament de la momia, sinó qu'evidencien les lleys naturals, que al ensemps fan al home servent del medi hont ha nascut y hont la seva vida's descapdella, y propietari del seu verb per natural y lligitim dret d'herencia.

Per a parlar y escatir de Medicina, nosaltres, metges catalans, entenèm que'l millor vehícol es lo verb català, car ademés d'economisarnos lo treball mental de traducció, s'adapta a la nostra inteligencia sens esforç, ja que'l llenguatge es inseparable del pensament. Y no es pas perquè la llengua catalana sia,

Acabaré, senyors, la meva tasca, que potser vos haurà resultat quelcom pesada, fent vots fervorosos per a que, en lo transcurs de les discussions dels temes de ponencia oficials y de les comunicacions del Congrés, plani damunt de la nostra Assambla l'esperit del alt Rey Jaume, per a que resultin profitoses y puguin contribuir a bastir lo Casal de la Ciencia Catalana, y axí, ell, lo gran Rey, del fons de son sepulcre repetirà les paraules que, endressades als catalans y contingudes en la Proposició feta en les Corts de Perpinyà, pronuncià'l Rey Martí: «Alçats, alçats les banderes, car dignes sots del Principat de Catalunya».

(1) Citat en lo meu discurs del Aneeu *Enaltim lo Verb de Catalunya*. (N. del A.)

DISCURS INAUGURAL

EXCELENTÍSSIM SENYOR:

MOLT ILUSTRES SENYORS:

Sien mes primeres paraules de agraïment en vers vosaltres, dignes representats de l'autoritat en totes ses modalitats, per haver vingut a donar relleu a la sessió inaugural del IV Congrés de Metges de Llengua Catalana.

SENYORES:

Que amb la vostra hermosura y les vostres gales doneu realç a aquest acte, grans mercès.

Colegues: que de llunyanes comarques haveu vingut a pendre part en les tasques a realitzar en la quarta reunió de Metges de Catalunya, ben vinguts siau a la nostra beata Gerunda, com l'anomenava tres segles enrera en Johan Rafel Moix (1), metge nascut en ella. Sí, Gerona ja era llavors gloriosa y segueix sent-ho, podrà no ser hermosa, pro té un encís que enamora al artista, y captiva al arqueolech, y ses gestes han sigut y son, deu innagotable per l'historiador; ella vos acull joyosa perquè espera de vosaltres remei per adaptar-se a la vida nova.

Complert amb lo deure de cortesia, dech dirvos que la equivocada bondat d'els Congresistes de Tarragona m'ha portat a sitial, tal volta sols pensaren en lo gran amor que tinch a tot lo que fa referencia a la vida corporativa de la classe mèdica, pro no varen adonarse de que havia traspassat lo llindar de la

1 Johan Raphael Moix, en lo Pròleg de la seva Obra *Methodi medendi*. Gènève, 1612.

presenta la quarta part de la població de la Catalunya actual y que'n lo que pertoca a sanitat, com en moltes altres coses, té una característica especial, recollint a l'engròs les dades de les estadístiques oficials, trobarem qu'en l'any 1919 tenien les comarques catalanes una població d'un milió sis cents mil habitants, en nasqueren 35.500 y en moriren 36.600, lo que dona un augment natural de població de 4.900; xifra ben esquifida, palesa mostra de la conveniència de millorar-la si tenim desitjos de veure poblada y forta la nostra terra.

Si a lo apuntat hi afegiu que per durant lo mateix any, prop d'un miler (907) d'infants nasqueren morts o moriren al naixer y qu'un centenar de dones perderen llur vida al desllurar lo fruit de concepció y qu'en igual període més de 6.000 criatures menors de cinc anys deixaren de viure. ¡Trovarem 7.000 víctimes, qu'en gran part podien haverse salvat! ¿Com? Portant a totes les llars desde la del minso poblet a la de la ciutat populosa lo crit d'alerta sobre la mortalitat qu'ens agota, fent avinent qu'està en els nostres possibles minvarla, seguint els consells de profilaxis que tenen establerts altres països.

Els pobles que caminen per les vies trassades per la Ciència han vist desaparèixer certes malalties. La Verola (*pígola*) qu'encar a Catalunya va matar 236 persones, clínicament no la coneixen certs pobles d'Europa.

Lo Vomit negre (*febre groga*) qu'allà a America tants y tants milers de víctimes ocasionava cad'any y que del meu recort (1870) va espavorir Barcelona, avuy es desconeguda.

El Tifus qu'en l'any 1919 va ocasionar 700 obits (descontat Barcelona) en terres catalanes, està prop lo dia que serà retut y serà realitat lo que fa poch digué FLEXNER (1) qu'els fills de la generació actual sentirien parlar de la Febre tifoidea com d'una malaltia històrica.

Permeteu-me ja que ve a tom dirvos qu'en REINKE a Hamburg y en MILLS a Laurence (E. U.), van observar qu'al minvar la mortalitat per tifus (deguda al sanejament d'aquelles poblacions) minvava al ensemps la mortalitat per les altres malures, lo qu'ha donat lloch al teorema d'HAZEN (2), que senyala que per cada mort per tifus que s'evita, resulten tres defuncions menys per altres afeccions. De modo, que d'haver evitat les 700 defuncions per tifus, hauriem guanyat prop de 3.000 habitants.

(1) MARAÑÓN. Conferencia en Santander, 1920.

(2) MURILLO. Conf. R. Acad. N. de Medicina. Madrid, Marzo 1921.

Per cloure la serie d'afeccions morbores que perjudiquen l'estabilitat de la població catalana, vull parlarvos d'una malaltia que, sols a deixadesa o egoisme ha d'atribuirse el que perjudiqui a molts dels vehins de certes comarques. Les *febres*, com l'anomena el poble, el *paludisme*, com en diem els metges, d'elles s'en coneix la causa y es infalible lo remey que rebaixa llurs accessos, pro amb això y tot les sofreixen el conjunt d'habitants de certes rodalies. Els que les agafen son malalts intermitents, pro a la llarga, llur sang s'empobreix y va decaiguent la complexió mes robusta, posant-la en condicions d'arreglar tots els mals; lo que fa que ella en sí figurí en les estadístiques amb xifres molt petites (14 morts l'any 1919) (1).

No me pertany en aquesta ocasió disertar sobre tal enfermetat, pro sí que val la pena de fer constar que desde temps molt pretèrits fins a ultims de la centuria passada, fou un flagell de les terres empordaneses, sortosament avuy ha casi desaparegut, y molt mes que per això me pertoca dirvos que si no les desterrem d'els llochs en qu'encar n'hi ha, podria esser que imbuïts per humanitarisme d'oficina, servís de pretext a un poder nascut fa poc y que te la fal·lera d'arreglar tot lo mon, ens enviés uns delegats per estudiarla (ja ho ha fet amb una regió germana nostra) com si fossim de les terres del cor de l'Àfrica o una illa de les perdudes en el Mar Pacífich (2).

Finida la relació d'el grau d'intensitat amb que les malalties mermen la població de la nostra terra, vaig a dirvos en poques paraules lo que estimo necessari s'ha de fer per posar-nos en condicions per desterrar-les.

En primer terme tots havem d'adoptar una regla de recta moralitat que senyal sens diferencies el nostre deure y serveixi de norma a nostra consciencia per confeccionar les estadístiques veritat de les persones, llochs y coses infectes; sens elles es imposible l'adquisició de fets qu'han de servir de guia a els treballs de profilaxis. Es ben cert qu'els paisos que no tenen estadístiques o les tenen mal fetes, son els que necessiten de mes ajuda sanitaria y per dolorós que sia el dir-ho, el nostre es un d'ells.

Puch assegurarvos qu'en lo referent a estadístiques de *morbilitat*, son contats els metges qu'en fan y no es difícil trobarne

(1) Cap en la provincia de Gerona, 1 Barcelona, 5 Lleyda, 8 Tarragona.

(2) *La Campaña antipalúdica en España*, por D. MÁXIMO SALLA; núms. 6 y 7 del «Boletín de la Liga de las Sociedades de la Cruz Roja». — Ginebra, Marzo y Abril de 1921.

una operació qu'els deslluiri de greus molesties y estada obligada d'els portadors de contagis. En éll tot sofriment ha de trobar alivio, tot dubte diagnostic ha de ser aclarit.

Abunden a Catalunya les viles y pobles que de molt temps hà tenen Hospital y en altres se conserva memoria d'haver-lo tingut. Per mica de voluntat que tots hi posessim lograriem restablir els desaparescuts y fer com se trasformessin els actuals per adaptar-los al servei qu'han de complir. Adhuc els mes petits servirien, quant menys, per senyalar qu'alli hi ha qui vetlla per la salut y si el guayta fos cuidadós podria convertir-lo en domicili professional y ferne una oficina de Sanitat.

L'Hospital modern es lo Santuari ahont la ciencia declara els misteris de la Medicina; s'hi entrem sovint y amb devoció, ens serà donat lo podèr de crear l'ambient que tant necessitem perquè la gent, sia de la condició social que vulla, ens ajudi en la lluyta qu'havem d'empendre contra les malalties evitables.

Me falta autoritat per donar-vos consells pro me sobra experiència per advertir que, si no fem en serio y depressa obra sanitaria, les ansies de grandesa, la superioritat que desitgem per la nostra terra, seran pura vanitat, puig ens trobarem amb una Catalunya sense catalans.

HE DIT

MESTRE GUILLEM COLTELLER

(SEGLE XIV)

pel Dr. JOSEPH M.ª ROCA

NOTA PREVIA

La vetlla del 27 de Juny del any 1921, ab ocasió del IV Congr s de Metges de Llengua Catalana tingut a Gerona, se celebra en la sala Consistorial l'homenatge al metge geron  migeval, Mestre Guillem Colteller.

Presidia el Batlle de la ciutat, qui tenia a sa dreta el President del Congr s Dr. Pascual y a sa esquerra el General Governador Militar, senyor Carranza. Ocuparen llocs en la Presidencia, lo Dr. Bargu a, representant el Vicari capitular car la Mitra estava vagant, y el president de la Diputació al ensemps representant la Mancomunitat.

Oberta la sessió, el Dr. Pascual manifest  que'ls metges catalans, ab motiu del Congr s, se proposaren homenatjar a son eminent predecessor Colteller fins suara ignorat; y que pera portar a terme aytal propòsit sols trobaren facilitats per part del Ajuntament, al qui agraheix la decidida col boraci  aportada pera perpetuar el recort del gran metge geron .

L'Alcalde, en nom del Ajuntament, respongu  que's sentia orgullós de sumarse al homenatge d'admiració que'ls metges catalans tributaben al qui fou preclar professor. Considera l'acte que s'estaba celebrant d'altíssima esperitualitat, exempt d'egoismes y d'interessos privats y també d'una valor imponderable, car enlayraba l'home humil, excels per sos mèrits y ses virtuts. Desitja que'ls Congressos M dichs esdevenidors seguexin la tasca de glorificació dels qui s'ho merexin y ax , ab l'exemple dels morts, se perfeccionar n els vivents.

Acaba agraphint en nom del Ajuntament l'acort del Congr s de colocar una l pida en honor de Mestre Guillem Colteller en la Sala de sessions, que servir  pera que'ls geronins admirin y respectin constantment al qui fou sabi concinlad  llur. Seguidament descobreix la l pida, esclatant un aplaudiment unànim.

La l pida es de pedra de Gerona: l'ha projectada En Rafel Mass , erudit ssim arquitecte geron , y obrada un es-

Per etzar, furant y escorcollant, he trobada una lletra autògrafa de Mestre Guillem, adreçada al Rey En Pere III y sa muller, y de qual contingut parlarem més endavant. És una lletra reveladora de bona y franca caligrafia, angulosa, ab personalitat, escrita per una mà que no dubtaba en ferhi esmenes d'estil y de concepte *calamo corrente*. Fou tramesa tal com fou escrita y esmenada, lo que demostra que l'autor tenia prou confiança ab los Reys pera no ferne un trasllat correcte; y que's trameté, ho proba l'haverla trobada en l'Arxiu Royal y l'anunci qu'en fa la Infanta partera als seus sogres egregis.

Quan la Reyna, mare de Johan I, s'agreuja a Lleyda de l'última malaltia y Pere III veu la gravetat de sa muller, innova cuyta corrents a Mestre Guillem que «la Reyna es malalta de malaltia de que ha perill, perque en tot cas del mon volriem que vos fossets en sa cura»; y li mana qu'encontinent partesea de Gerona y vaja a Lleyda a jornades tirades y que no estiga ni retardi «una ora per dia de pasqua ne per cosa qui al mon sia, car pensar podets—diu lo Rey—que miga ora de vostre lagui poria esser gran perill». ⁶ Lo Rey del Punyalet, conexent l'estat de la sua esposa, boy sense esperança, s'aferra a la ciencia de Mestre Colteller com única ancla de salvament y li tarda que arribi a l'espona de la malalta, qui morí en lo Palau episcopal de Lleyda la diada del Divendres Sant, sense rebre l'assistencia mèdica de l'Arquiatra preferit, lo qual, malgrat la sua diligencia, arribà ab retart per rahó de les distancies y els medis de locomoció usuals, per cuytats que fossin.

Aytal confiança y afecció de la Royal familia, ja l'havien portat temps enrera a ésser testimoni de la capdal aventura amorosa del Duch de Gerona, qual episodi, poch menys que desconegut, vull racontar mijançant la vostra benevolença.

Fadrí l'Infant, després d'innombres negociacions, generades per rahons d'Estat y dificultats y incidents enutjosos, motivades per l'enveja d'altres Corts, acabà per assolir la fermaça de ses esposalles ab Johana de Valois, Princesa de la Casa Royal de França.

S'esgranaba l'estiuada del any de la Nativitat de Nostre Senyor 1371, quan l'Infant reb l'ardit cert que la Duquessa, partida

nostre Guillem Coltellier, los quals a la primera visitació declararen que la malalta estava en perill imminent. Johana de Valois qui sospitava el seu estat, palesà que'l major desig que ella havia al món era de conèixer l'esposat y quan l'hagués vist «que faes deu ço que li plagués»: insistí en la súplica, car de veure'l «vijarès li seria que sempre fos guarida». Y el Duch de Gerona, Infant per gerarquia y infant de cor, contra lo parer del seu Consell, determina anarhi y simulant que marxa a Salces a la cacera del senglar, acompanyat dels incondicionals y del següent indispensable y la canalla d'alans, surt de Perpinyà. Arribat a Salces se disfrega y ab tres cavallers dexa la colla, passa la Corbera y va caminant fins que s'atura en una granja d'Hospitalers, vora la vila albigena de Beziers, a la qu'espera entrarhi hora foscant pera esquivar indiscrecions. Ja en l'alberch, lo matí següent qu'era el jorn de Santa Maria, va al hostatge de la Duquessa, entra en la cambra y parla ab ella per primera volta... ²

Què devia pensar aquella donzella de quinze anys, sentintse morir en lo precís moment de copsar la felicitat, maridantse ab lo Primogènit d'Aragó, gentil, arrogant, de bon veure, de bona fama y millor caràcter? Com devia bategar el cor del príncep reyal contemplant la mort aletejant al entorn d'aquella verge de rulls d'or, filla de reys y qu'ell havia escollida pera que fos la mare dels seus fills y l'àngel de la Pau en son Reyalme?...

Dexà l'alberch y ab el cap cot passà el pont vell, prengué lo camí de Sarenyach, y per mar baxà a Canet, y de Canet, per terra, anà a Perpinyà.

Les plomes d'oca dels escrivans de ració seguien redactant lletres que'l Primogènit segellaba ab son segell secret. Però ja no eren comminatories y frisosos, objectivant la festa cobejada: tenien deix de tristor y adés eren freturoses de novelles de la malalta, adés confermaben la prometença feta per Dona Johana a un Sant de la terra del Duch de Borgonya, ¹ o bé demanaben pregaries y misses en cascun dels ordens religiosos de Barcelona pera la sanitat de l'esposada, y també a una devota barcelonina de gran fama, l'almoyna de les seves oracions. ²

Passats dos dies del retorn de Beziers, rebia l'atribulat Infant l'esglayador ardit de la mort de sa esposa... L'immaculada flor de lili del verger de França se marcí sense embaumar ab son perfum terra catalana, devallant a la tomba ab les primeres ilusions d'un príncep y potser al ensemps ab lo pervindre gloriós de tot un poble!

Ben segur que Mestre Guillem remembrà per sempre més la greu ferida cordial del seu egregi client, sols guaridora ab lo bàlsem prodigiós del temps!

DISCURS INAUGURAL

HONORABLES SENYORS:

SENYORS:

Han passat set anys d'ençà del darrer Congrés de Metges de Llengua Catalana. L'acord de l'Associació era de celebrar un Congrés cada dos anys. El motiu de la llarga interrupció el sabeu tots. Però avui la vida catalana continua, i ha pres nova embranzida. Perquè no és possible aniquilar un poble que té la voluntat de viure, i si una collectivitat ha pres consciència de la seva personalitat política, i així vol perquè coneix, és inútil tot intent de desviar el camí de la història, que és un flux viuent inexorable, com ho són totes les forces naturals.

Els metges de Catalunya, l'any 1912 decidiren l'organització del seu primer Congrés. L'acord sorgí en l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques per la iniciativa dels doctors Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas, i l'Acadèmia realitzà aquell Congrés. En ell el seu il·lustre President el Doctor Fargas proposà la constitució de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, i és a cura d'aquesta Associació que els Congressos ulteriors s'han anat realitzant.

Avui podem trobar-nos aplegats altra vegada, companys de la Catalunya estricta, de Mallorca i València, del Rosselló i Provença, del Llenguadoc i de l'Alguer. Som en aquest saló gloriós, on per quatre cents anys es decidiren els destins de Barcelona, que és com dir de tot Catalunya, i veus patriòtiques ressonaren ardides quan perillà la dignitat ciutadana. Aquí s'infantà la història de Catalunya en els anys de màxim esplendor. I avui, plens de respecte i el cor inflammat, venim a reanudar en aquest mateix lloc sagrat les nostres reunions.

medicina. Les Universitats ensenyen, i després diu l'Associació si és que l'aspirant, en acabar els seus estudis, es troba o no en condicions d'ésser un metge. Davant d'una Associació general que arrib s a aquest vigor, bona part dels mals de qu  patim quedarien automàticament desvanescuts.

Es necessari avui com mai, metges catalans, que ens coneguem i ens organitzem. Sota pretext de la defensa professional repton insidiosament greus perills que amenacen la dignitat i el benestar de tots. No puc creure que entre vosaltres hi hagi companys que es deixin enlluernar per l'esperança eixorca d'una posició burocr tica, d'una n mina que organitzi la misèria i faci crònica la inanició. Qui pot fer el seu ideal d'ésser un empleat entre tants, depenent d'un Consell o d'un Director llunyà, desconexedor de les nostres necessitats o de les característiques de la nostra vida, un empleat que haurà perdut tot estímul, perquè haurà ingressat en un cos oficial i veur  com van escorrent-se els anys i ell per tot premi puja en un escalafó, impersonal i ignorat, peça insignificant i desconeguda dins d'una anivelladora màquina administrativa.

El que cal abans de tot és fer-se una personalitat, i ésser respectat per les pròpies obres i pel prestigi que s'hagi guanyat. Res més trist que la indiferenciació, que una humanitat grisa i maquinal. L'esclavitut sempre ha estat indiferenciada, l'esclau res més que un número que fa una determinada feina, que menja, dorm i es mor.

Se us dir  que els temps d'avui porten a grans amuntegaments humans, òrgans d'un col s que viu devorant la vida dels individus. Però fins colcant-se des d'aquesta perspectiva, respondrem que una cosa és la massa i altra ben diferent l'organització, que suposa varietat i iniciativa. Es aquella massa amorfa el suport de totes les tiranies, i aquestes arrelen tant més fàcilment en un poble quan menys perfecta la seva constitució social, més gran el seu retràs polític, menys fina la seva sensibilitat ciutadana. Cap sofriment comparable a veure's perdut en la negror del caos; el Dant ja en parlava. La vida és precisament especificació i la mort, el retorn a la uniformitat. Una reunió d'homes en la qual els individus representin alguna cosa, una varietat, una personalitat, una seriació, una jerarquia, serà quelcom d'orgànic, vital; una organització diferenciada i relacionada, especialització i col laboraci , individualització i síntesi.

Espirits forts objectaran, segur, que aix   s romàntic, dinovè i rerassagat. Però més antigues són les tiranies i l'abjecció. Da-

lectives, constitueixen les seves societats d'acord amb el sentiment, neixen els nostres congressos i cerquen llurs antecessors il·lustres, que pensaren o escrigueren en català o definiren amb car ters propis una medicina catalana.

En les dissertacions inaugurals de Congressos anteriors — sobretot pels Presidents del segon i tercer, els doctors Joan Freixes i Freixes, i Josep Maria Roca — foren recordats els noms m s sobresortints dins de la història de la nostra medicina. Avui tenim una bibliografia suficient, i precisa per informar-nos bé sobre la q est . F ra potser el moment d'iniciar l'estudi sistemàtic de la Medicina a Catalunya. Citarem els treballs del propi Roca sobre la medicina catalana en el temps dels reis Martí i Joan II sobre les ordinacions de l'Hospital de la Sta. Creu, les recerques d'Olaguer Miró referents principalment al c ebre Receptari de Manresa, la contribució extensíssima de Lluís Comenge, la Història de les Ciències Naturals a Catalunya per Font i Saguer, el magnífic recull de Documents sobre la Cultura Mitgeval Catalana, de Rubió i Lluch publicats per cura de l'Institut d'Estudis Catalans, la recerca pacient que sembla disposat a publicar aviat Jamieson B. Hurry sobre Jacme d'Agramunt i tants altres. Pensem que en els nostres Arxius, de la Corona d'Aragó, Municipal, de la Biblioteca Universitària, de la Reial Acadèmia de Medicina, hi ha d'haver dades de gran valor, i arribarem a la conclusió de qu , bastir la història de la Medicina de Catalunya és una obra que ha arribat al punt necessari de maduresa, i que s'hagi fet ja urgent.

Amb els elements esmentats em f ra fàcil establir ara una llista nombrosa de metges de reis, de professors, d'autors, de pràctics, d'estudiants, que es distingiren. Em sembla oportú recordar només uns noms excepcionals i les circumstàncies que donaren especial relleu a la medicina en els anys de màxim esplendor de Catalunya, de la gran Confederació, els Estats Units de Catalunya, com diu Rubió i Lluch, en els segles XIII i XIV.

Hi ha un nom que ho omple tot: Arnau de Vilanova. Possiblement deixeble de la Universitat de Paris, i havent il·lustrat la de Montpeller, com Lull — aix  com Fra Eximeni  i Sabunde il·lustraren la de Tolosa — excel·leix en la medicina i en l'alquímia. Es metge de Pere III i de Jaume II, que li fan importants donatius "propter multa servitia qu  recipimus et recipere speramus". L'infant Alfons — que serà més tard Alfons III — li regala el castell d'Ollers en el Barberà (1285), Jaume II li

trationem bonorum suorum temporalium non intendet". En 1275  s nomenat administrador el pare Pere Galcerán. No sembla Lull haver arribat en vida a igual preponderància que Arnau de Vilanova. Ofereix a Jaume II (1307) el Llibre de Proverbis que considera útil per l'educació dels Infants, i demana la protecció reial, "pauper sum, non dimitis servum tuo, domine". El rei li atorga una pensió vitalícia sobre les rendes de la vegueria de Barcelona. I més tard, durant la seva missió i captiveri a Tunis, diferents persones reials s'interessen per la sort de Lull.

Com a Arnau de Vilanova — i potser amb més empenta encara — interessen a Lull les qüestions teològiques, vorejant sovint l'heretgia. Els llibres de Lull són violentment discutits des del punt de vista dogmàtic, després de la seva mort, sota Gregori XI. El rei Joan I fa recollir totes les obres, per la intervenció de l'inquisidor de Girona, Nicolau Eymerich, i no és sinó fins a darrers del segle, després d'una lluita en la qual hi prenen part els Sants Pares, els reis i les ciutats de Barcelona, Saragossa i València, que els llibres són declarats ortodoxes.

En acabar-se el mateix segle, Francesc Eximeni  compona una veritable enciclopèdia en què s'hi tracten també qüestions mèdiques. Fra Eximeni , un altre savi que escriu en català, també sembla haver influït molt en el seu temps. Pere IV demana repetidament al duc d'Anjou i al comte d'Armagnac que recomanin Eximeni  al canceller de la Universitat de Tolosa per a què pugui graduar-se Mestre en Sacra Teologia (1373); pel viatge el pensiona la pròpia reina Elionor, i la Infanta també el recomana. L'Infant Joan — que serà després Joan I — nomena Eximeni  el seu confessor, i el Consell de la Ciutat de València repetides vegades ajuda a Eximeni , pagant-li viatges d'inspecció a monestirs, fent-li comprar llibres, regalant-li vestits o diners en espècie, etc. Eximeni , com Lull i Arnau de Vilanova, escriu indiferentment en català o llatí, i forma una de les figures de més relleu en la història de la nostra ciència.

En aquests segles XIII i XIV en què és més destacada la personalitat política de Catalunya, la cultura pren volada i triomfa la llengua del poble, enfront del llatí, el domini intel lectual del qual era vastíssim. Poc a poc va invadint des de la literatura popular, les bones lletres, la ciència, la religió i la diplomàcia, arribant a ésser, en el segle XIV, una de les més extenses en les costes mediterrànies. Primer se'l nomena roman  o llengua romana o llengua materna; després catalanesc, i ja a mitjans del segle XIV, català o llengua catalana.

clamen a conseqüència dels privilegis procedents de Jaume II, sinó perquè no volen acceptar les condicions especials dels universitaris "amb més drets que deures, i molts d'aquells incompatibles amb les lleis que regeixen Barcelona". En la Seu i Convent de Pares Predicadors s'hi llegien llicències de Gramàtica, Lògica, Dret Canònic i Civil, Filosofia, i així mateix Medicina. Una nova proposició del rei, deu anys més tard és també refusada i així, no podent fundar el rei Martí un Estudi General amb totes les Facultats, reorganitza i perfecciona l'Estudi de Medicina, estatuïnt que en ell es puguin donar graus, que li siguin entregats cada any dos cadàvers de penjats que no siguin de Barcelona, que els professors i estudiants tinguin les mateixes prerrogatives que els dels Estudis de Montpeller, ordenant que "tots els que componen l'Estudi de Medicina, presents i futurs, i llurs mullers, fills i familiars, que tinguin o puguin tenir, romanen baix la seva protecció, especial custòdia, guiatge i comanda, preservant-los de tota ofensa, injúria i violència". Són mestres de l'Estudi Francesc de Granollachs, G. de Miralles, Pere Paul, Antoni Ricart, Gabriel Quintana, Pere Coll i Tomàs Marquet.

Es en el temps del rei Martí que es funda així mateix l'Hospital de la Santa Creu, l'Hospital que gairebé per cinc segles ha estat de fet l'únic de Barcelona, tot i l'expansió insospitada de la ciutat. La història de la iniciativa, com en 15 de març de 1401 es reuniren en la Sala del Trentenari d'aquest Palau Municipal els Concellers Ramon Savall, Ferrer de Marimón, Antoni Bussot, Miquel Roure i Lluís de Gualbes, "els Prohoms elegits i altres" davant del notari públic i escrivà en Bonanant Gil i com al mateix temps en la Cambra Major del Palau Episcopal s'hi reuniren el senyor Bisbe i els capitulars Guillem de Fonts, degà, Dr. Francesc Castanyer, Bartomeu Gomis, Anton de Fornells i altres davant del mateix notari, com les dues comissions discutiren la millor manera de refundre els hospitals de Barcelona en un sol i essent acordada l'erecció del de la Santa Creu, per l'edificació del qual el rei cedi els materials, pedra i sorra, que s'havien reunit a la platja per a bastir un palau vora la mar; tota aquesta història és ben coneguda.

La medicina catalana té una tradició que segueix les lleis de la història. En produir-se la decadència política per l'extinció de la dinastia, tota la vida va esllanguint; Catalunya perd progressivament la seva personalitat inicial i la medicina, com les altres modalitats de la cultura, es fa tributària de la medicina

de l'ahir i condiciona el demà, perquè la vida és una trajectòria. Ens convé, doncs, conèixer els punts determinants d'aquesta línia, i és per això que la història és alligonadora.

La història ens diu que existeix una medicina catalana amb fesomia pròpia, i cada un de nosaltres sent bé com això és cert. Esforcem-nos tots en fer, doncs, la nostra medicina del present. I remarquem una altra vegada el fet de què la cultura segueix la sort dels pobles, però que així mateix moltes vegades és l'índex de moviments que s'incuben en la pregonesa de l'ànima, encara no feta conscient. Per això l'aparició d'aquesta consciència en les col·lectivitats, s'acompanyava sempre d'una renovació cultural.

Els temps ens són propicis. Però ens cal demostrar al món l'existència d'una medicina catalana amb propi contingut i tot treball serà poc per tal de recuperar el camí perdut en els anys d'indiferenciació i d'absorció.

I que ningú es consideri vexat per aquests propòsits. El reconeixement d'una personalitat no vol dir rebaixament de ningú. Es el coneixement i la voluntat d'existència el que ha de regular naturalment les normes polítiques dels pobles. Que tan sagrada és la llibertat col·lectiva com la individual, i tant s'ha de respectar el disseny racial com la dignitat de la persona. El principi de l'autodeterminació consagra la llibertat de les agrupacions naturals dels homes.

Doncs bé; som metges catalans i així volem definir-nos. Perquè ens ho mana la història, perquè ho portem en la nostra sang i perquè ho sabem! I amb la nostra voluntat podrem portar a un alt nivell la medicina de Catalunya.

Quin mal hi ha en això? Qui podrà veure amb recel els nostres esforços? Quina família s'entristeix per la prosperitat i la personalitat ben forta dels diferents individus que la formen? Espanya és la primerament interessada en una Catalunya rica i plena, aquesta Catalunya que tots somniem i per la qual voldríem retrobar l'antic prestigi i el radiant esplendor.

I poc més. No sabia acabar sense dir el nostre enyor. Dels cinc Presidents que em precediren, dos són morts. S'han dit moltes paraules, i encara són poques! en llaor del que fou el primer, el doctor Miquel Fargas. No hagués pogut callar aquest record, per tots tan venerat. Per altra part, el senyor Secretari ha evocat els morts caríssims, els esperits nobles que ens han deixat en els anys que travessàvem el desert. L'il·lustre mestre, que és el doctor Joan Freixes, ens parlarà, com ell sab fer-ho,

28. *Junta Organitzadora del Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, E. Ribas i Ribas; vice-president primer, J. Trias i Pujol; vice-president segon, Josep Mir i Mir; tresorer, Manuel Salvat i Espasa; secretari, Francesc d'A. Estapé.

Ponències del Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

1.ª *Climatologia*: Eduard Fontserè, Climatologia de la Mediterrània Occidental; Vanrell, Climatologia de Mallorca.

2.ª *Hipertensió arterial*: Ferrer i Solervicens, Hipertensió de la petita circulació; Pedro i Pons, Hipertensió simptomàtica; Francesc d'A. Estapé, Hipertensió essencial; Sampol, Tractament mèdic; Puche, Fisiologia de la tensió arterial; Pi i Sunyer, Els factors distròfics de la Hipertensió; Bellido, Bases farmacològiques del tractament de la Hipertensió.

3.ª *Tisiologia*: Puig i Sais, Diagnòstic precoç de la T.P. en l'adult; Raventós i Xalabarder. Tractament higiènic i dietètic de la T.P.; Seix i Darder, Tuberculinoteràpia i Antigenoteràpia; Sayé, Tractament de la T.P. amb la sanocrisina; Sayé i Seix, Resultats immediats i llunyans del pneumotòrax artificial; Xalabarder, Els tractaments complementaris del pneumotòrax-oleotòrax i secció d'adherències; Sayé, Organització de la lluita antituberculosa a Catalunya; Sayé i Miralbell, Vacunació de Calmette; Salvat, Diagnòstic de la Tuberculosi intratoràctica de l'infant; Martínez i Garcia, Diagnòstic diferencial de la tuberculosi intratoràctica de l'infant; Freixas i Freixas, Les bases del diagnòstic clínic de la T.P.

4.ª *Cirurgia de la Tuberculosi*: Sayé i Frontera, Toracoplastia; Trias i Pujol, Col·lapsoteràpia quirúrgica parcial en la T.P.; Corachan, Complicacions de la toracoplastia; J.M. Bartrina, L'anestèsia en la cirurgia de la T.P.; J. Trias i Pujol, Tractament quirúrgic de l'abcès fred; J.M. Vilardell, Tractament quirúrgic del Mal de Pott; P. Alcover, Tractament de la tuberculosi osteoarticular en l'ambient hospitalari; F. Valdés Guzman, Tractament cruent de la T. vertebral i articular; A. Morales, Tractament quirúrgic del tumor blanc; J. Riba de Sanz, Tractament conservador de l'osteoartritis tuberculosa; J. Riba de Sanz, La cura sanatorial en les tuberculosi osteoarticulars.

29. *Enric Ribas i Ribas*. Nasqué el 6 de juliol de 1870 a Vigo, fill de pares catalans. Estudià Medicina a Barcelona, i com a cirurgià, fou deixeble d'Àlvar Esquerdo. Amplià coneixements a París, al costat de Pean, Tillaux, Richelot, Tarnier i Pozzi. Fou president de l'Acadèmia i Laboratori (1922-1924); de l'Institut Mèdico-Farmacèutic; de l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i de la Societat de Cirurgia de Barcelona. Fou membre de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona. Morí el 17 d'octubre de 1935.

30. *Joaquim Trias i Pujol*. Nasqué a Badalona l'any 1887. L'any 1910 acabà dels estudis de Medicina a Barcelona. L'any 1916 era catedràtic d'Anatomia a Granada; l'any 1918 passà a la Facultat de Saragossa, i l'any 1919 a la de Barcelona. Estudià: d'Anatomia, l'aponeurosi mitjana de coll, els limfàtics de l'endocardi, la xarxa de Purkinje, etc.; de Cirurgia, els temes més variats, sobretot relatius a fisiopatologia quirúrgica; de traumatologia, el tractament de les fractures. Des de l'any 1939 fins al 1947 visqué a l'exili. Tornà a Barcelona, on morí l'any 1964.

31. Parlament inaugural d'E. Ribas i Ribas (Setè Congrés).

sistit contra tots i contra tothom les escomeses amb què en diverses èpoques la política dictatorial ha intentat ofegar, la veu del poble de Catalunya.

La llengua és la característica de la personalitat d'un poble i aquest arriba fins on arriba la seva parla. Allò que separa un poble d'un altre no és un riu ni una muntanya, no és sinó la llengua. Renunciar a aquesta és renunciar a la seva personalitat. Fixeu-vos que la primera cosa que han fet els conqueridors d'un poble ha estat ofegar la seva veu imposant-li la llengua del vencedor.

El gran Menéndez i Pelayo digué: "No hi ha major sacrilegi i ensems cosa més inútil que pretendre engrillonar allò que Déu ha fet espiritual i lliure; el verb humà, resplendor débil i emboirat, però resplendor a la fi de la paraula divina".

La intelligència necessita del forn del sentiment, i quin sentiment pot superar al de retre homenatge a la nostra parla, fonament únic de la nostra nacionalitat?...

Com diu En Torres i Bages, rebutjar l'existència de l'esperit és menysprear la nació, és destruir la història, la literatura, la filosofia d'un poble i fins la seva legislació.

La llengua és el distintiu més característic de la nostra personalitat. Recordeu les paraules de Marian Aguiló:

"Cap nació pot dir-se pobre
si per les lletres reneix.
Pob'e que sa llengua cobra
se recobra a sí mateix."

Certament que el nostre esclavatge tantes centúries sofert havia escovardit el nostre esperit però les commocions mundials, en despertar arreu l'esperit nacionalista, ha retrunyit a casa nostra, la qual, orfe de tota ajuda, havia vist esmicolar-se tot allò que era nostre, que era la seva característica, que era allò que estructurava la seva personalitat. El foc sagrat mantingut pels poetes i literats, s'arborà quan els intel·lectuals, amb els seus cants i les seves llegendes, desvetllaren tota la terra catalana, i aquesta, ensopida per la perllongada opressió de tants anys, es redreçà emparada amb el seu verb, eina la més formidable per remoure la consciència d'un poble que cerca el restabliment de les seves llibertats.

Certament que la nostra llengua no era una llengua científica,

gia imposàrem la nostra llengua com expressió la més fidel, la més pura, de la nostra catalanitat, i avui, amb tots els respectes que ens mereix la llengua de Castella, de quina manera no ha canviat la tasca dels nostres cenacles científics! La nostra parla, bella i amorosament conreada, en ells regna com a senyora i majora amb tota la flaire de l'amor que sentim per ella.

Repetim aquelles paraules del Dr. Aguader en començar el VIè any de les *Monografies Mèdiques*, quan diu que tota la nostra obra no l'ha sostinguda més que la fe en Catalunya i els seus alts destins.

Estimem, doncs, la nostra terra, conreem amb tot amor la nostra parla; que sigui ella l'únic instrument de treball de la cultura que anem a forjar, i quan arribem a tenir una cultura intensa, la nostra llengua, expressió d'aquesta cultura, serà arreu escoltada, sentida i respectada.

Com diu un dels vostres poetes: en el segle XIII, després d'haver rebut de les mans mangnànimes del rei En Jaume I la formosa Carta de Franquesa, era el nostre poble enmig del feudalisme gairebé universal, com un astre resplendent de llibertat, i, quin poble hi havia en el món llavors més lliure que el nostre?

Un dels nostres presidents, el venerable Dr. Freixas, deia en el discurs inaugural del II Congrès: "Llengua que honraren intensament com a capdavaners exemplars Jaume I d'Aragó, Ramon Muntaner, i Francesc Eximenis amb pàgines de glòria que, malgrat el temps passat, s'admiren encara avui com a branques de llorer immarçibles que escampen arreu la seva immortal flaire. Recordem aquell segle d'or de la Medicina Catalana tan bellament cantat pels erudits companys Josep M.ª Roca i En O'leger Miró

* * *

També vosaltres ciutadans d'aquesta illa daurada, haveu tingut els vostres poetes que amb la pregona inspiració han cantat amb la nostra llengua. En Marian Aguiló, Mossèn Costa Llobera, Joan Alcover, Antònia Salva, Gabriel Alomar, Llorenç Riber, enaltiren la nostra llengua, i han estat els fecundadors i vivificadors del vostre renaixement. No oblideu que la nostra història va fortament lligada a la vostra i, com diu En Fortesa en el seu llibre *Pel ressorgiment polític de Mallorca*. Degut a la mort de Jaume I.

Mallorca, al contrari, que ell mateix s'ho deia, perquè sentia dins l'orgull de l'esperit de Catalunya que era la nacionalitat que havia obert a Mallorca un horitzó novell de glòries patriotes." Però nosaltres, que treballarem amb tota l'ànima pel reconeixement de la personalitat catalana, no volem ésser imperialistes. No volem exercir sobre vosaltres una hegemonia odiosa. Catalunya és terra de llibertat. Solament manem pel reconeixement d'aquelles nostres passades grandeses, que l'esperit català sigui la nostra senyera sota la qual hem de respectar les característiques totes dels matisos de la nostra llengua, dels vostres costums, del vostre dret, dels vostres privilegis; que tots, vosaltres i nosaltres, fem una cultura única, una cultura catalana, tota ella amarada de l'amor a la terra.

Ferms en la nostra actitud, constants i enèrgics en la persecució del nostre ideal, aprofitem el moment actual, potser únic en la història, perquè de totes les encontrades de Catalunya de les Balears i de València grans onades d'amor es produeixin per arribar a aquella cultura catalana, que serà nostra ben nostra, i serà el puntal més ferm de la nostra personalitat.

I ara, comencem la nostra tasca amb tota fe i devoció, convençuts de la vàlua dels nostres treballs. Les ponències d'aquest Congrés són "Climatologia de la Mediterrània Occidental", "Hipertensió arterial" i "Tuberculosi", encomenades a les més rellevants personalitats mèdiques de Catalunya, les quals, junt amb les nombroses comunicacions presentades, marcaran una fita en la ciència pàtria, aixecant la nostra cultura que, en progressiva evolució, ens conduirà a la realització de l'ideal de la nostra terra.

Fills de les Balears, catalans de Catalunya, és el VIIè Congrés que celebrem; però és el primer que fem sota el arbre de la llibertat i del reconeixement de la nostra personalitat i si la nostra força i el nostre entusiasme ens feren vèncer obstacles que de continu s'oposaven als nostres ideals, avui, deslliurats de tot allò que coartava la nostra llibertat, quan d'esplendorosa i esclatant no ha d'ésser la flama que ens ha de guiar en aquest peregrinatge: Aixequem, doncs, els cors amb fèrvid entusiasme, posant tota la nostra fe i voluntat per fer de la nostra terra un astre de primera magnitud en la Cultura Mundial.

prodigiosa dolcor, el Canigó, que simbolitza la qualitat primordial de la nostra raça: un orgull, potser excessiu i ríde, temperat afortunadament per una bonesa intel·ligent.»

El doctor Witver de Froutinguen, president del Sindicat Mèdic dels Pirineus Orientals, explica la intervenció principalíssima que ha tingut la corporació que ell presideix en l'organització d'aquest Congrés i expressa la seva joia davant de l'èxit assolit per l'acte inaugural. Agraïx a tots la col·laboració aportada. Declara l'admiració que sent per les manifestacions esportives de la vida mèdica catalana i remarca el resolt que en el cos mèdic rossellonès ha assolit *LA MEDICINA CATALANA*, revista que representa en les nostres

Dr. Witver
de Froutinguen

terres la tribuna per antonomàsia dels metges pràctics.

«Companys de Catalunya, jo no sé si aquesta recepció podrà ésser tan grandiosa, sumptuosa, brillant, entusiàstica com les organitzades a Barcelona. Tinguen per segur que nosaltres en guardarem un record preciós. Aquestes diades del Congrés de Perpinyà seran veritablement les de la companyonia dels cors.

»Era, jo molt jovenet quan els meus pares em varen donar permís de pujar al pic de Canigó; em varen donar per guia un pastor de la comarca conegut per saber camins i caminets de la muntanya. Sortint de pla Guillem, de Becaers, de la Font de la Perdiu (noms que canten entre els meus records de joventut), a la una del matí vàrem baixar els cims de Cadi quan trencava l'alba. Aleshores, aixecant els ulls, vaig fer aquesta reflexió ximpleta: «quines estrelles més grosses i més estranyes, no les havia mai vistes».

»Veure les estrelles de l'alba comporta ésser matiners. Aquestes dues són els Bordoncs, aquelles més ençà, Les Cabutes, més lluny tenim l'Escorpit, la mare de Déu, i així és... (El pastor de la muntanya sabia els noms de potser cent i més estrelles en l'idioma dels seus pares.) Avint, xemeneia amunt, vàrem albirar el pic de Canigó, que és l'altre major de la Patria Catalana, contemplàrem el Vallespir, les Serres de Catalunya, la plana i la mar del Rosselló. Baixant el pastor de la muntanya, anomenava les flors, em donava llicé de botànica catalana. Podem pensar la meua estranyesa i la meua admiració. El ramader del pla Guillem guardava una part de cultura, una part de civilització, una part de les nostres glòries prèrites.

»El pastor és mort i potser els seus fills ni anomenen les flors, ni tan sols contemplen les estrelles. Mes nosaltres tenim el deure de donar a

la part del camp que ens lluraren els nostres avantpassats tota la diligència dels nostres esperits i dels nostres cors. Així, fem per estructurar, a base de la nostra comunitat lingüística, una franca i noble col·laboració en profit de la ciència mèdica i, per tant, de la humanitat malalta.

»Cal que, tots junts, treballem per tal d'aconseguir que a base de les tasques d'aquest Congrés - d'un Congrés que ve a ésser la festa major de la Medicina Catalana—resti assegurada una permanent col·laboració que faci cada dia més íntima la nostra germanor a través de les muntanyes.»

El Dr. Salvador Vives llegeix després la seva memòria i el programa dels treballs científics que es proposa de realitzar el Congrés. Recorda amb paraules plenes d'emoció els companys que la mort ens ha pres d'encà del darrer Congrés. Adreça un calorós elogi a la Medicina catalano-occitana i evoca els lligams d'afecte que han unit a través de tots els temps els metges d'una i d'altra banda de les Albeses. Reté, finalment, un merescut homenatge a l'esforç i l'entusiasme dels membres del comitè perpinyanenc que han fet la meravella d'aquest Congrés.

Seguidament, el Dr. Puig-Sureda diu amb paraula emocionada:

«Heu-nos ací arribats a la casa pairal del Rosselló. El somni s'ha complert. Ja heu sentit per boca del nostre benemèrit secretari com s'ha esdevingut el fet.

Som arribats a casa vostra, volguts confreres, amb l'alegria al cor, amb la il·lusió de correspondre amb una estreta i forta abraçada al vostre germanívol convit. Les paraules no són aptes—i menys les meves—per a expressar-vos tot el contingut d'emoció que voldríem posar en aquesta salutació als metges catalans, mallorquins i valencians. Mai una emoció afectiva vinguda de més fondes arrels, ni de més nobles i enlairats propòsits, ni més sentida ni més justificada, ni més esperada ni més agraïda podríem trobar que posés més força i sentiment a l'abraçada que jo vos envio en nom de tots.

El vostre convit, estimats confreres rossellonesos, ens mostra bé que heu copsat i sentit la generosa i elevada essència de la nostra Associació i com encara és ben viu entre vosaltres un esperit de catalunitat capaç de solidaritzar-se amb l'ideal nostre de guanyar un lloc preeminent o almenys honorable per a l'aportació catalana en els grans laboratoris on el pensament de la humanitat labora per a l'avenc i engrandiment de la Medicina.

Es puèrl, s'ha dit, l'afany de posar un qualificatiu de limitació nacional a la ciència: l'essencial és que el progrés s'acompleixi i vingui d'on vingui, tant se val. Ea cert això, res no hi ha més

Al peu de l'estatua del gran Aragó i sota la germanor de les banderes barrades i tricolors que completen l'ornament de la sala de les solennitats perpinyanenes, comença les tasques el XIè. Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

cia i l'esperit humà es posen de dol cada vegada que mor una llengua. Feu tot el contrari: procureu que la vitalitat sigui prou gran perquè no hi manquin les mil facetes que reflexen el progrés, les que porten el segell de la vostra personalitat.

Es un goig, amics, saludar-vos coralment a tots, aplegats al cor del Rosselló. A vosaltres, fills d'aquestes terres que ens heu rebut amb els braços ben oberts. A vosaltres, metges vinguts de les terres més llunyanes des de l'Albèrnia a València, des de Gasconya a la Provença.

A vosaltres que heu vingut representant les Facultats i Escoles occitanes de Bordeus, de Tolosa, de Clermont-Ferrand i de Montpeller. A Vós, honorable Dr. Boudru, representant de la Vila de Perpinyà, de la que hem rebut reiteradament tantes proves de cordial hospitalitat culminada avui en aquest acte, de la qual servarem perenne agraïment.

A Vós, el prefecte dels Pirineus Orientals, representant de la França acollidora, liberal, la de la cultura sense límits, la que té una llengua que té obertes totes les portes del món, i que està perdant de totes les suspícies. A Vós, representant de la nostra Generalitat de Catalunya, sang

de la nostra sang i verb del nostre verb, per qui són totes les nostres confiançaes per avui i totes les nostres esperances pel demà de Catalunya, que voldriem tornar a veure com en els segles d'or de la nostra història.

Jo confio i espero que la festa que celebrem ací, un altre dia serà a Tolosa i un altre a Montpeller i un altre a qualsevol altre país occità, que tots són germans nostres i a tots ens lliga el mateix afecte.

Avui és Perpinyà qui ens rep i és pel Rosselló i del Rosselló per qui seran les meves paraules, que en el fons, són per tots els que esteu ací aplegats.

Pels catalans, el Rosselló és un tros de la nostra ànima.

Nortim de les terres de l'Empordà i encara que travessem la carena pirenenca a l'altre costat hi veiem el mateix paisatge: oliveres, vinyes, el mateix color dels camps; tota parlem igualment. Les coses són les mateixes. Si no fos perquè hem hagut d'omplir les formalitats frontereres, no sabríem si ens hem mogut de casa. La neu mateixa que cau a les muntanyes de Núria, a Roca Codon i al Puig Neuké, quan arriba la Primavera i es

erpeions, consells o visites suplementàries, caldria que li fossin pagades pel malalt bé i decentment segons sigui el treball fet. Assistirà els malalts de l'Hospital dels pobles amb tantes visites com calgui.

No pot sortir de Colliure sense permís del cònsol, i si ho fa haurà de pagar cinc sous barcelonins per cada dia d'absència.

Com a paga seria franc de contribucions i impostos de qualsevol classe presents o futurs, excepte en el cas que es dediqués a la compra-venda, en el qual cas pagaria la mateixa contribució que els altres habitants. A més cobraria dels cònsols 50 lliures barcelonines de tern o siguin 25 lliures per any, amb l'obligació, però, de tenir casa fàcil a tot el poble, a la vila Vella, i prop de la Plaça Rodona.

Després fa jurament d'atendre el malalts, segons s'ha dit i seguint els sanitosos consells que el Senyor i la Ciència li inspiraran.

Remarquem la importància que Colliure, el port de Perpinyà, l'any 1292, tingués un hospital on fossin atesos degudament els pobres, sota el patronatge dels cònsols de la vila.

Tot això demostra que al Rosselló el segle XIII hi havia qui es preocupava que els serveis d'assistència pública fossin degudament atesos.

Perpinyà i el Rosselló han donat a la Medicina i a les ciències en general, molts noms de relleu.

De tots ells, únicament parlare de **Tomás Carrera**, Neix a Perpinyà l'any 1714—l'any de dol per Catalunya, que vegé com eren enfonsades les seves llibertats.

Carrera féu uns estudis brillants. Als 23 anys el veiem ja Professor a l'Estudi General de Perpinyà on, amb el seu prestigi, arribà a ésser Degà de la Facultat de Medicina.

Ha deixat nombroses publicacions sobre la generació de l'home, la fisi, les aigües minerals i sobre dissecció. Citem: «De sanguinis Putredine», Perpinyà, 1750, i «De Homeotescopia», Montpeller, 1759, obres on és viu l'esperit d'observació i estudi.

L'any 1695 trobem un famós home de ciència, també fill de Perpinyà, poc conegut com a tal. És **Josep Quer**.

Nascut a Perpinyà el 1695, va, molt jove, a Catalunya i després a Espanya. Es féu cirurgià i ingressà a l'Exèrcit.

Es curiós el cas d'aquest home. La Cirurgia li serví de mitjà per a estudiar el que era la seva veritable vocació: la botànica. Aprofità les estades del seu regiment per les terres catalanes, a Oran i a Itàlia per a recollir el major nombre possible de dades de la flora dels països que recorria. Fou nomenat consultor-metge dels reials exèrcits i cirurgià del rei **Carles III**, nomenament que aprofità per a dedicar-se a cultivar les llavors recollides

durant els seus viatges, assentant així la base del Jardí botànic de Madrid.

A part dels seus estudis botànics reunits en l'obra «Flora Española», ha escrit llibres de botànica d'interès mèdic, sobre la utilitat de la uva-ursi o gaiuba, que considera com específica de la nefritis. També escriu sobre la cicuta. Part de l'herbari de Quer, és avui al Museu Botànic fundat per **Delessert** a París.

I encara que no sigui metge, no podem passar sense parlar d'un perpinyanès il·lustre a qui acabeu d'homenatjar i que dona nom a aquesta sala: **Dominic Francesc Aragó**.

Neix a Estagel el 26 de febrer del 1786. Ja format, va a Mallorca per a mesurar l'arc meridí de Barcelona a les Balears, estudi del qual havia de sortir la base del sistema mètric. Durant la seva estada a l'Illa Daurada passa veïesituds perilloses, de les quals pot salvar-se gràcies a l'afinitat de la seva llengua nadiua amb la modalitat mallorquina. Mentre estava a la muntanya féu observacions, esclata la guerra i és pres per espia. Perseguit i voltat, té prou esperit per a disfressar-se i parlant el mallorquí, pot aconseguir fer creure que no és cap estranger i així es barreja entre la multitud que el persegueix. L'extensió de la llengua catalana li salvà segurament la vida.

Després de moltes veïesituds torna a França ingressa a l'Escola Politècnica on segueix les seves investigacions científiques durant 20 anys, durant els quals produeix innumerable treballs científics que demostren la seva portentosa memòria i la seva capacitat de comprensió i de deducció formidables.

Les seves obres emplen 16 volums, valiosíssims. Durant els tres últims anys de la seva vida, ja cec, dicta encara noves publicacions. Mor l'any 1853.

La llista de metges rossellonesos notables és llarga. Des de **Bernat Burriac**, fill de Perpinyà, que en el segle XIII arribà a ésser metge de la casa reial catalana, fins avui dia, tenim documents referents a metges notables que per si sols constitueixen un monument per al Rosselló mèdic.

Podríem parlar-vos llargament dels **Carrera**, **Costa**, **Anglada Fuster**, del gran **Quer**, **Casques** i molt d'altres, fins arribar als nostres temps. No us parlare sinó d'un sol home, la figura del qual es destaca prou en l'horitzó de la Medicina: el gran **Magnan**, el gran especialista de malalties mentals. Neix a Perpinyà l'any 1806. Als 25 anys ingressa a l'Hospital Bicêtre i ja, des d'aleshores, no deixa el contacte amb els alienats que omplien tota la seva vocació.

Veritable amic dels malalts, hui fins a aconseguir bandejar la camisa de força i suspèn les cordes amb les quals eren subjectats els malalts al llit.

dels monarques que més estimà i més fou estimat dels rossellonesos.

A semblança de Montaner, també nosaltres voldrem — amb aquest Congrés començant amb tants bons auguris — deixar-vos a Perpinyà un infant, un estimat, una llavor que assaonant-se amb el vostre passat i regada amb el vostre treball, fes que la vostra cultura, que la vostra personalitat, que la vostra llengua del Rosselló i de cadascun dels països occitans, siguin enlairades als llocs més dignes, a les màximes jerarquies; que la major glòria vostra serà un gran goig per a tots nosaltres, l'homenatge al vostre passat i el sòcol del vostre esdevenidor.

He dit.

En nom del Govern de la Generalitat s'adreça el Dr. Corachan i digué:

«Si alguna vegada m'he donat compte de la responsabilitat, és avui, perquè tinc l'honor d'adreçar-vos la paraula com a representant delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya, precisament a la casa de la Vila de Perpinyà, cap del Rosselló, terra que podem salutar com a part que fou de la Catalunya gran. De la Catalunya natural que parla la mateixa llengua, conjunt de terres des d'Elx a Salces, de la nostra Mediterrània al Círcol, planes, vessants i altes muntanyes que regulen tot un món de diferents climes i diverses produccions. Benaurat país que pot mostrar als altres pobles aquesta unitat tan variada i tan unida.

«Si com a conseller del Govern de la Generalitat, la delegació del qual tinc l'alt honor d'ostentar, m'és plaent avui dirigir-vos la paraula, ho és també com a metge amant de la Ciència. Venim a servir la Ciència que és universal. La servirem en la nostra llengua o en llengua germana. I jo tinc el ple convenciment que per la valor del contingut científic i humanitari de les nostres comunicacions, ens farem dignes de l'alt instrument mitjançant el qual sonaran en l'aire i prendran matís i forma articulada els pensaments dels homes.

No pretenc cantar una pàtria—continua dient el Dr. Corachan—; no m'és vull exaltar una llengua comuna que no és patrimoni exclusiu dels valencians, o dels mallorquins, o dels catalans, o dels rossellonesos, sinó que és de tots i de cada un de nosaltres. Llengua rànica entre les llengües llatines, popular pel gran sentit democràtic que dona fesomia al seu geni, senyora per la gran riquesa de les obres antigues i modernes que l'han escollida com a instrument d'expressió, i, cosa que està per damunt de totes, llengua nostra. Honorem-la nosaltres en aquestes reunions i pro-

curem sempre enalitzar-la i prestigiar-la per la consistència i pel valor del nostre treball i del nostre esforç científic.

Com a representant del meu Govern he de transmetre la salutació de la Generalitat als nostres germans occitans. Com a home de Govern, com a metge i com a democrata, reto el més alt homenatge a França, aquesta França que és gran per la seva història i que és única pel seu esperit.»

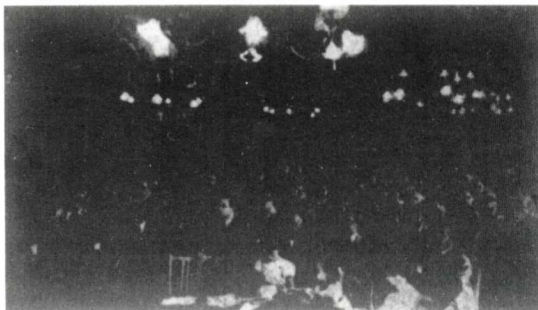
El senyor conseller de Sanitat i Assistència Social acabà el seu discurs dient que ha nascut a València, s'incorporà a la lluita per la vida a la Catalunya estrieta i que és barceloní de cor i d'adopció, però al mateix temps irredueblement valencià. I com a tal i com a membre, per tant, de la família occitana, deixeu-me — ha dit — que al tríptic de Bofill i Mates: «València és un perfum, Catalunya una cançó, Mallorca un èxtasi», hi afegeixi com a valencià: «El Rosselló és les tres coses alhora».

Va cloure l'acte el Prefecte dels Pireneus, el qual, agraït la presència de les personalitats assistents, i acabà dient que desitjava que aquest Congrés tingués la màxima brillantor que correspon a tan alta missió.

LES SESSIONS CIENTÍFIQUES

Inmediatament després de la clausura de la sessió inaugural començà la discussió de les ponències.

Més que seguir punt per punt les alternatives del Congrés, passant de les tasques científiques a les excursions i d'aquí a aquelles, hem decidit de dedicar un capítol a part a la lectura i discussió de les ponències i comunicacions. El lector les trobarà, doncs, acoblades en les pàgines següents.

En fraternal comunitat els metges catalans i occitans concurren a les sessions del Congrés.

DISCURS D'OBERTURA

JOSEP ALSINA I BOFILL
President

Molt iHustre senyor representant del Batlle de Perpinyà! Senyores! Amics!

A la cordial benvinguda que els nostres companys del vell comtat del Rosselló ens han donat a través de les paraules del Dr. Andreu Roquere, Conseller Municipal i representant del Batlle de Perpinyà, i del Dr. Jordi Baillat, President d'Honor de l'Orde dels Metges, no podria contestar amb més eloqüència que la que enclou un mot curt i rotund: gràcies!

Gràcies per haver-nos invitat primer i per haver-nos ajudat tant en l'organització d'aquest Congrés; i gràcies sobretot per haver creat aquest clima de festa de l'esperit, xalest i responsable alhora, que avui ens envolta. I ja personalitzant, gràcies al senyor Batlle i a la Municipalitat de Perpinyà que varen acollir, amb una amabilitat insuperable i amb un oferiment de coHaboració que no podíem desitjar millor, la iniciativa d'aquest Congrés. Gràcies al Dr. Roquere, que n'ha estat en bona part padrí, per la seva tan eficaç coHaboració personal, i al Dr. Francesc Català, que, vencent les molèsties del desplaçament, tantes vegades ha acudit a les sessions de la Junta Rectora, a la qual ha aportat tant d'entusiasme. Gràcies a l'Orde de Metges i al Sindicat pel suport que han donat al Congrés.

I gràcies a tots els qui han escoltat la nostra crida i hi han respost. Si entre ells haguéssim d'establir jerarquies, n'ocuparien la primera els amics de l'Alguer, el fervor dels quals ha hagut de superar l'enuig d'un llarg periple per a ésser avui ací entre nosaltres. I després la nodrida representació del País Valencià, que ve a recordar-nos, n'estic segur, el deute que els Congressos de Metges de Llengua Catalana tenen amb València. I els de les Illes i els d'Andorra i els del Principat. Tots ells, pel sol fet d'inscriure's, han fet possible que la idea de la represa d'aquestes reunions de metges i altres biòlegs dels països catalans es fessin realitat; i ara participant-hi, donaran a les deliberacions la solvència indispensable. Perquè aquest ha d'ésser un Congrés de tots al servei d'uns problemes transcendents, no sabria destacar gaire el paper dels qui han volgut encarregar-se de l'ardua feina de plantejar-los. Els ho agraïm de ben de veres, però cal que a l'hora de marcar orientacions i pautes i d'assentar conclusions siguin els més, si no tots, els que hi deixin empremta.

Davallant a l'aspecte material, no gens negligible però, el nostre agraïment a tots els que s'han prestat a suportar les càrregues d'aquest aplec.

sabilitat, però cofois i exultants alhora. Ens sentiem al capdamunt d'una llarga i aspra pujada on havíem deixat dolors, sacrificis i decepcions, i empeníem la marxa pel difícil però desitjat camí de reconstruir un país, el nostre país. Era un moment històric gràvid d'esperances i husionades. Així i la cordialíssima i tan operativa acollida dels catalans del Nord configuraren el clima espiritual del Congrés del 1936. Sentiments que varen ésser justament traduïts per tots els qui varen intervenir en la sessió inaugural.

El Dr. Baudru, en el doble paper de Batlle de la ciutat i de president del comitè organitzador del Congrés, inicià els discursos amb belles i cordials paraules. «Amics catalans i amics occitans —va dir—. En el clos d'aquesta casa de la vila, on a través dels segles foren vetllades i mantingudes les llibertats catalanes, des del cor mateix de la capital del Rosselló... en nom de Perpinyà jo us dic: Sou a casa vostra.» A continuació parlà el Dr. Witver de Frouitguen, president del Sindicat Mèdic dels Pirineus Orientals, corporació que havia tingut una intervenció decisiva en l'organització del Congrés. Va cloure el seu discurs dient: «Cal que tots junts treballem per tal d'aconseguir que a base de les tasques d'aquest Congrés —d'un Congrés que ve a ésser la festa major de la Medicina Catalana— resti assegurada una permanent coHaboració que faci cada dia més íntima la nostra germanor a través de les muntanyes.» A continuació llegí el discurs presidencial el Dr. Puig i Sureda, viu encara avui però que no podem tenir entre nosaltres, tal com voldríem, a causa de la seva invalidesa. El discurs de Puig i Sureda és una peça antològica dins el repertori de les oracions pronunciades en els successius congressos; la seva lectura és indispensable als qui vulguin conèixer l'aportació del Rosselló a la Medicina durant l'edat mitjana i moderna. En el capítol de salutacions, Puig i Sureda s'adreçava al representant de la Generalitat de Catalunya, el Conseller de Sanitat Dr. Manuel Corachan, amb aquestes paraules ben fidels a l'esperit col·lectiu del moment: «A vós, representant de la nostra Generalitat..., per a qui són totes les nostres confiances d'avui i totes les esperances pel demà de Catalunya». Manuel Corachan, en contestar, va dir, entre altres coses: «Venim ací a servir la Ciència, que és universal. La servirem en la nostra llengua... I jo tinc el ple convenciment que pel valor del contingut científic i humanitari de les nostres comunicacions ens farem dignes de l'alt instrument mitjançant el qual sonaran i prendran matís i forma articulada».

M'entretinc rememorant el Congrés del 36 perquè, malgrat els quaranta anys passats, és el nostre precedent immediat, però tan llunyà que si els joves no el poden conèixer, els vells ja no podem recordar-lo gaire. Però com a punt de comparació continua essent absolutament vàlid per a veure com responia a una convocatòria similar l'estament del 36 i el d'ara.

En la sessió administrativa que clausurà el Congrés hom va prendre l'acord de celebrar el següent, el 1938, a la ciutat de València, i d'encarregar-ne la presidència al Dr. Manuel Corachan, valencià de Xiva, castellano-

La dispersió del 1939 s'endugué alguns dels científics que més havien contribuït a aixecar el nivell de la Medicina en els països catalans. Amb tota la recança de no poder-los citar tots, recordo August i Santiago Pi-Sunyer, Pere Domingo, Josep Trueta, Rossend Carrasco, Bellido, Joaquim i Antoni Trias i Pujol, Jaume Pi-Sunyer i Bayo, Joan Cuatrecasas, Antoni Oriol, Pere Gabarró, Albert Folch, Josep Puche, Emili Mira. Alguns pogueren començar una nova vida i reprendre la feina en el país que els acollí. Altres no tingueren aquesta oportunitat. Però el mestratge de tots, tant el dels que han mort a l'exili, com el dels que hi continuen, com el dels que han tornat, ha estat perdut definitivament pel nostre país.

L'emigració dels graduats en Medicina ha estat també transcendent. Oriol Casassas calcula que un 5 per cent dels metges emigren en acabar els estudis o poc després. Uns se'n van per resoldre el problema econòmic personal, però molts ho fan perquè no troben un lloc on poder realitzar l'afany d'investigar que senten. Avui veiem amb satisfacció i recança noms de compatriotes nostres entre els qui fan feina en importants centres d'investigació de fora. D'Oxford ens arribaren les magnífiques troballes experimentals de Josep Trueta sobre patologia òssia i fisiopatologia renal; i a Massachusetts, Jordi Folch i Pi aprofundeix, almenys com qui més, la bioquímica del sistema nerviós. He recordat aquests dos noms com a exemples; no són pocs els que podria afegir-hi, però no seria oportú de dreçar aquí la llista exhaustiva dels qui duen la intel·ligència catalana a servir la ciència de tots a través de centres forasters.

Totes les societats científiques: Institut d'Estudis Catalans, Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, Societat de Biologia, Acadèmia de Medicina i Cirurgia, foren tancades amb pany i clau. Les publicacions, suspeses.

Bé que penós per les conseqüències, sempre és un consol de veure que els enemics de la llibertat es confessen ells mateixos incompatibles amb la cultura.

El recobrament

Aquesta antinòmia sempre acaba, tard o d'hora, amb la resurrecció de la cultura del poble. Són ben vàlides avui les justes paraules d'August Pi-Sunyer en obrir el Congrés de l'any 1930 després de set anys de silenci forçat: «La vida catalana continua i ha pres nova embranzida. Perquè no és possible d'anihilar ni un poble ni una cultura quan aquest poble en té plena consciència i aquesta cultura s'entronca alhora amb les profundes arrels de la terra i amb la cultura de tot arreu».

Si les institucions acadèmiques pogueren reprendre tard o d'hora llurs activitats culturals, l'entroncament amb el país hagué d'ésser dissimulat durant llargues anyades. L'Institut d'Estudis Catalans, que no ho ha dissimulat mai, ha hagut de dur una vida pràcticament clandestina subjecta

nostre estament. Deia Vicens i Vives que «el primer ressort de la psicologia catalana no és la raó com en els francesos; la metafísica com en els alemanys; l'empirisme com en els anglesos; la intel·ligència (que jo substituiria per sagacitat) com en els italians; o la mística com en els castellans. A Catalunya el mòbil primari és la voluntat d'ésser». Els metges catalans distrets i dispersos no li haurien servit fins ara d'argument (Casassas). Però ningú no ens pot llevar l'esperança que a partir d'ara, qui sap si gràcies a la vibració que ha provocat la nostra crida, tornarem a ésser l'estament despert i sensible que era per allà els anys de la trentena.

Que Carles Riba em perdoni si goso de parafrasejar-lo: si un aplec pot ésser el retrat d'un estament, podem aspirar que aquest Congrés aparegui amb trets característics i constants del nostre. Per a bé o per a mal, tant se val. En tot cas és per aquí que podriem fer-nos un noble orgull: d'ésser algú dins una pàtria i dins una tradició; i fer-nos encara un propòsit: ésser algú de cara a un futur.

L'esperit de la represa

Encarats a una pàtria, a una tradició, i projectats els ulls del futur cap a una co·lectivitat sense estrats ni fronteres, venim a Perpinyà. O més ben dit: hi tornem.

Tornem a Perpinyà de bon grat. Per moltes raons. N'és una que la invitació per a reunir-nos ací ha partit de vosaltres, metges del Rosselló que vinguéreu a Vic l'any passat; i ens invitàreu, com altres vegades ens heu invitat a venir per a reunions menors, però no de menys cordialitat. Una altra raó és el pes de Perpinyà dins la nostra història quan l'Albera no era frontera sinó frontissa entre dos vessants d'un mateix país. Recordem que Pere III fundà a Perpinyà el 1350 el segon Estudi General (Universitat que avui en diríem) de la Confederació catalano-aragonesa. I sobretot hi venim de grat perquè saltant avui una frontera política retrobem germans de nissaga i d'història molts dels quals parlen encara la nostra llengua; la llengua de la terra i de la cultura d'aquesta terra; la que serví de vehicle a les aportacions de Catalunya a la civilització de tot el petit món medieval, la llengua de Toluges i del Consolat de Mar, de l'Abat Oliba i dels marxants i dels almogàvers. I hi trobem com sempre les nostres barres catalanes com les hi hem trobades tantes vegades i les vèiem flamejar anys endarrera amb una mica de tel als ulls quan Albera avall això no era possible. I ens trobem també de gust a França, pàtria de la llibertat i de la democràcia, que ha donat a la ciència un sentit plenament humanístic. La Medicina europea, i més que cap altra la Medicina francesa, ha influït directament, decisivament, l'estil de la Medicina del nostre país. N'és testimoni el profund sentit clínic que sempre ha tingut, i tan sòlid que ha pogut sobreviure a la forta influència experimentalista procedent dels països saxons. I és la lògica francesa servida per una llengua treba-

pastada amb tants d'imponderables que forma el país, té necessitat imprescindible de la protecció i de la cura de tots els qui se'n senten responsables, metges i no metges.

Contra la deshumanització de la Medicina

Aquest estil de considerar l'home sa i l'home malalt en tota la seva complexitat, cal que el metge no l'oblidi ni un moment en la seva quotidiana feina de curar. Aquesta complexitat que avui estudiem en el pla col·lectiu ha de regir l'actuació del metge també en el pla individual. No seria bo que el macrocosmos de la comunitat obtingués més deferències que el microcosmos humà. L'home sa i l'home malalt no han d'ésser mai un número de llibreta, una història clínica, un cas per a il·lustrar una sessió acadèmica. Un ulcerós, un hipertens, un anginosós és un individu que al costat del problema patològic té sempre problemes humans: familiars, laborals, econòmics. És un fet que el metge no pot oblidar mai, perquè tota aquesta problemàtica, de tessitura a vegades angoixant, pot influir decisivament en l'evolució de l'organopatia. He tractat no fa pas gaire d'assenyalar la diferència i fins i tot l'antagonisme que pot haver-hi entre la ciència de guarir malalties i l'art de curar malalts. Aquest art exigirà sempre la comprensió de la personalitat del malalt a través de la comunicació que el metge ha d'establir-hi des del primer contacte.

Fer ressaltar aquesta exigència és avui més imperiós que mai perquè tots veiem que l'exercici de la Medicina s'encamina cap a la despersonalització del malalt i del metge. Aquell es va convertint en un objecte d'estudi; aquest va essent depassat per la tècnica de l'utilitatge. Cada cop més, el malalt se sent més atret pel prestigi d'una institució que pel nom d'un metge. Cada cop el metge se sent menys disposat a aprofundir el diàleg amb el malalt i més inclinat a refiar-se de les indicacions impersonals dels paràmetres.

Potser algú pensa que això són aprensions d'un metge vell. A mi em recomforta de veure que dins la segona ponència hi ha dues aportacions de metges ben joves que revelen preocupacions similars a les meves. Una d'elles parla dels malifets de l'exercici despersonalitzat de la medicina; una altra reivindica el dret del malalt a tenir una informació fidedigna del seu estat i a participar en les decisions a prendre. Totes dues advoquen com jo ho faig ara perquè per damunt de la tècnica sigui la comprensió integral de l'home malalt del cos o de l'esperit allò que presideixi l'art de curar.

Justificació de la convocatòria

No seria oportú de continuar glossant els temes dels quals els més entesos que jo tractaran avui, demà i demà passat. Deixant de banda la

una més alta estima perquè tradueix un afany de compenetració i d'afecte.

Probablement algú pensa que davant l'escassa o nul·la audiència internacional del català seria millor que els nostres estudiosos adoptessin decidivament per a l'exposició de llurs treballs una llengua d'àmbit mundial. És evident que com a vehicle de relació exterior hem de fer-ho com ho fan països la llengua dels quals té un àrea petita. Però també és un fet que els països europeus d'una sòlida tradició cultural amb idioma d'àrea tan reduïda com la nostra o més (Finlàndia, Suècia, Noruega, Dinamarca, Holanda, Flandes) no n'usen d'altra en les sessions acadèmiques, en les universitats i en les publicacions interiors.

He dit —i ho repeteixo perquè sempre és just i oportú— que demanar i estimular l'ús del propi idioma en les reunions i publicacions mèdiques és molt més que una veïtat patriòtica; és voler aprofitar el millor producte de la nostra cultura de segles, que és l'idioma, per tal de formular la nostra cultura d'avui amb un matís propi; un matís que ve a enriquir el patrimoni intel·lectual de tota la humanitat. Perquè tot idioma culte conté en exclusiva una guspira del pensament humà. Si un idioma queda marginat i finalment mor, el capital ideològic comú a tots els homes haurà sofert una pèrdua tan petita com vulgueu però irreparable.

Hem de fer-nos, doncs, dignes de les paraules que Delboulle, de Lieja, adreça en el VIIè. Congrés Internacional de Lingüística Romànica als representants de cultures no oficials, de cultures sense exèrcit, que deia no sé qui: «peuples qui sont restés fidèles à leur tradition linguistique parce qu'ils ont su restés fidèles à eux mêmes». Avui nosaltres podem ésser fidels a nosaltres mateixos perquè la Medicina, com qualsevol altra faceta de la cultura, pot ésser expressada en català sense limitacions i amb les mateixes possibilitats de formulació que les de qualsevol altra llengua; disposem d'un idioma culte, precís, net i ric. «Perquè —diu Carles Riba— aquí ha estat el gran afer, la gloriosa i no per tothom compresa ambició: crear-nos una llengua comuna, clara i apta, indefinidament disponible... gràcies a un esforç de disciplina lingüística col·lectiva que és potser el més admirable de tota la renaixença catalana». Admirable i indispensable perquè «si una llengua ha de viure cal que es trempi i s'enrobusteixi amb tots els vocabularis tècnics», deia fa molts anys Rubió i Lluch.

En aquesta feina de retornar el català a la seva antiga categoria de llengua de cultura, ha estat decisiva l'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans creat per Prat de la Riba el 1907. Gràcies als homes de ciència i als filòlegs de l'Institut, hom ha pogut fixar tot allò que un idioma té de convencional perquè pugui ésser un instrument vàlid per als estudiosos. I en el camp concret de la Medicina, l'edició del Diccionari Corachan i del Vocabulari Mèdic de l'Acadèmia són dues contribucions essencials.

Amb aquest instrument idoni del tot que és el català d'avui podem treballar àrduament —i ho hem de fer— per la indefinida creació i superació d'una cultura pròpia i alhora universal. A nosaltres, biòlegs i metges,

41. *Comissió Organitzadora de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*, que tingué lloc a Reus del dia 24 al 28 del mes de setembre de 1980.

President: Josep Laporte i Salas, Barcelona. Vice-presidents: Oriol Casassas i Simó, Barcelona. Josep Vilanova i Trias, Andorra la Vella. Ferran Martínez i Navarro, València. Eduard Goñalons, Ciutat de Mallorca. Francesc Català, Vinçà. Secretari: Andreu Segura i Benedicto, Barcelona. Secretari d'Actes: Gonçal Lloveras i Vallès, Barcelona. Tresorer: Pere Abelló i Vila, Barcelona. Vocals: Joaquim Ramis i Coris, Barcelona. Cèsar Sainz i Bas, València. Bonaventura Lladonosa i Gallart, Lleida. Josep Guinovart i Solé, Tortosa. Joan Baró i Seguí, Girona. Enric Roselló i Ochoa, Vic. Carles Llusà i Ruiz, Manresa. Enric Aguadé i Sans, Reus. Antoni B. Vernet i Tarrech, Reus. Antoni Gelonch i Viladegut, Lleida.

Comitè local: President: Antoni B. Vernet i Tarrech. Secretari: Josep Balcells i Loperena. Vocals: Enric Aguadé i Sans. Joan Balaña i González. Pere Cavallé i Vallverdú. Ramon Ferran i Pagès. Isaïes Rodríguez i Monteverde. Francesc Subirà i Rocamora.

Ponències de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. 1.ª Ponència: *Biologia del càncer*. 2.ª Ponència: *Ecologia i salut*. A més, foren exposats termes aportats pels estudiants, fou celebrada una taula rodona sobre l'ensenyament de les ciències de la salut i foren representades comunicacions lliure.

42. Josep Laporte i Salas nasqué a Reus, Baix Camp, el 1922. Es llicencià en Medicina a Barcelona el 1945. Fou catedràtic de Farmacologia de les Facultats de Medicina de Cadis, València i de la Universitat Autònoma, de la qual ha estat rector. Ha estat president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i és membre de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. Fou conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i, actualment n'és d'Ensenyament. Presidí el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrat a Reus l'any 1980.

43. Parlament inaugural de Josep Laporte (Onzè Congrés).

segle XVIII la Medicina catalana experimentarà un clar progrés. És aleshores quan Pere Virgili, nascut a Vilallonga del Camp l'any 1699, després de crear a Cadis el Real Colegio de Cirugía, aconseguix el restabliment a Barcelona del Col·legi de Cirurgia, destinat a la formació de cirurgians per a l'exèrcit i que pot ésser considerat l'origen de la importantíssima escola de cirurgia catalana. I un altre cirurgià del Camp, gairebé contemporani de Virgili, Antoni de Gimbernat i Arboç, nascut a Cambrils l'any 1734, seguí en certa manera els passos de l'anterior, dirigí a Barcelona el Col·legi de Cirurgia i també l'Hospital de la Santa Creu, i aconseguí finalment la unificació dels estudis de Cirurgia amb els de Medicina.

Entrat ja el segle XIX, nasqué a Reus Pere Mata i Fontanet, el nom del qual porta l'Institut Mental emplaçat en els edificis creats pel geni de Domènech i Mun-taner. Mata estudià la carrera a Barcelona i estigué després exiliat a França per les seves idees liberals. Retornat a casa fou, entre d'altres coses, alcalde de Reus i més tard de Barcelona, diputat, senador, catedràtic de Medicina legal i Toxicologia a Madrid, on ocupà diversos càrrecs acadèmics i fins i tot fou governador civil. Mata, a més de metge psiquiatre, professor i polític, fou també, com és ben sabut, un escriptor prolífic en llengua castellana, però també escriví en català: l'any 1836 —és a dir, només tres anys després de l'aparició de l'*Oda a la Pàtria* de Bonaventura Carles Aribau— publicà al periòdic *El vapor* els poemes titulats "Lo vot complert", inclosos en diverses antologies de la nostra Renaixença.

La figura d'un altre reusenc il·lustre, metge, publicista i també polític, Jaume Aiguader i Miró, serà glossada en una sessió especial d'aquest Congrés, i per això no cal que ara ponderi la seva obra remarcable. Sense pretendre ésser exhaustiu vull assenyalar, però, que d'altres personalitats notables en el camp de la Medicina han nascut i han exercit a Reus en el curs d'aquesta època de la nostra renaixença cultural i política: la dinastia dels Roig, el pediatre Frias i el tisiòleg Jaume Sabater en constitueixen uns bons exemples. Tal com deia abans, doncs, l'executòria de Reus i la dels seus fills justifica ben amplemment la decisió que ha fet possible que avui ens hi trobem reunits.

El Congrés de Perpinyà

En cloure el seu discurs inaugural, fa quatre anys a Perpinyà, el doctor Alsina i Bofill, President del Desè Congrés, expressava el desig que fos "una fita en la trajectòria ascendent de la nostra cultura i de la nostra consciència col·lectiva".² No hi ha dubte que aquest desig fou amplemment assolit. Per un cantó, el Congrés de Perpinyà fou el del retrobament, no solament dels metges i biòlegs de llengua catalana, sinó també de molts altres professionals de les més diverses contrades, interessats en el repte que comporta el plantejament del problema de la salut en tota la seva amplitud. Només cal repassar la llista dels participants a la discussió de les dues Ponències —i molt especialment els que intervingueren en la segona, "Funció social de la Medicina"— per a comprovar aquest fet. Insistirem de seguida en les conseqüències d'aquells debats. Però, malauradament, en repassar les llistes de membres del Congrés veiem com, en un període relativament tan breu, un grup important dels que hi foren vinculats ens han deixat per sempre:

2. ALSINA I BOFILL, JOSEP: Discurs inaugural. Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Perpinyà, 1976. Llibre d'Actes. Barcelona, 1978.

Aquestes constatacions sobre el canvi que s'ha produït durant els últims cent anys en la problemàtica sanitària, juntament amb l'irreprimible increment dels costos produït pel progrés tecnològic, i amb la responsabilitat pública de l'assumpció d'aquests costos, obliga necessàriament a reconsiderar el tractament dels serveis mèdics que ja estan creant conflictes fins i tot a l'economia dels països més rics: el cost del sistema sanitari ja és superior al sis per cent del producte nacional brut en alguns llocs i amenaça arribar al deu per cent cap a l'any dos mil! Si tenim en compte⁶ que en els països industrials avançats el progrés de la tecnologia i la sofisticació de les ciències mèdiques no han millorat darrerament les expectatives de vida, és evident que caldrà ésser molt exigents en la valoració de l'explosió de la despesa sanitària.

Cal, doncs, anar a un aprofitament millor dels recursos en el camp de la sanitat, tot reconsiderant-ne les prioritats. No es tracta, en cap cas, de donar la raó als detractors sistemàtics de la Medicina, com per exemple Ivan Illich,⁷ sinó de replantejar el paper dels diversos tipus d'assistència sanitària més al servei de la salut que no pas al de la cura de la malaltia. En efecte, en un sentit ampli, l'assistència encaminada al manteniment de la salut es pot desenvolupar en tres àrees: la prevenció, la cura del malalt en serveis que permeten investigació i tractament de la malaltia, i la cura o assistència del malalt o impossibilitat que no requereix una intervenció activa. L'experiència acumulada fins ara demostra que resulta molt més eficaç i rendible l'actuació preventiva que el tractament de la malaltia ja declarada.⁸ D'altra banda, és evident que els recursos destinats a la cura dels malalts crònics i, en general, als serveis socials sol ésser molt limitada. Per tot això, tot i reconeixent la utilitat de les línies tradicionals de la recerca biomèdica, la tendència mundial actual és la de desplaçar recursos cap als altres camps,⁹ tot insistint en la necessitat d'una àmplia acció preventiva i en la importància d'una atenció primària extensa i eficaç que, indubtablement, ha d'evitar la innecessària sobreocupació dels centres hospitalaris més sofisticats.

No hi ha dubte que aquest canvi en l'enfocament del sistema sanitari s'haurà de veure reflectit també en la formació de tot el personal que hi ha de prestar serveis i, molt especialment, en la dels metges. Tot i suposant que les Facultats de Medicina funcionin correctament, cal reconèixer que, atès que són instal·lades a l'entorn d'institucions hospitalàries, en el millor dels casos forneixen una instrucció esbiaixada cap a determinats tipus de malalts, mentre que no es presta una atenció suficient ni a certs tipus de malalties —possiblement menys espectaculars, però molt més freqüents a la pràctica— ni, en general, als aspectes preventius. Una demostració palmària d'aquestes greus limitacions és el reconeixement de la "medicina de família" com a especialitat mèdica a cursar un cop acabada la llicenciatura...

6. ESPASA I OLIVER, RAMON: Pròleg. La Sanitat a Catalunya. Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1980.

7. ILLICH, IVAN: Medical Nemesis. Calder and Boyars Ltd. London, 1975.

8. McKEOWN, THOMAS: The role of Medicine. Dream, mirage or nemesis? The Nuffield Provincial Hospitals Trust. London, 1976.

9. COCHRANE, A. L.: Effectiveness and efficiency. Random reflections on Health Services. The Nuffield Provincial Hospitals Trust. London, 1972.

tuberculosi (256), les meningitis (129), el càncer (95) i els accidents (37).¹⁴ A les darreres estadístiques conegudes¹⁵ sobre taxes de mortalitat del total de la població catalana (1976) les causes més freqüents són les malalties de l'aparell circulatori (357), els tumors malignes (156), les afeccions respiratòries (85), les malalties de l'aparell digestiu (47) i els accidents, emmetzinaments i violències (37).

Bé que els canvis produïts en la classificació internacional de malalties, la manca d'un procés d'estandardització de les dades i les altres insuficiències estadístiques ja esmentades no ens permetin de fer una comparació exacta dels estats morbids d'una i altra època, les grans diferències que acabem d'assenyalar ens donen una idea ben clara del canvi que s'ha produït.

Aquestes constatacions, això no obstant, no ens poden permetre de sentir-nos gaire satisfets de la situació actual. En primer lloc, voldria fer notar que es tracta d'una anàlisi global: si examinéssim la situació comarca per comarca veuríem com són de grans les diferències que hi ha, en línies generals, entre les pertanyents a les zones econòmicament més desenvolupades i les que formen part de l'anomenada Catalunya pobra. D'altra banda, és obvi que, fins i tot dintre del camp de les infeccions, persisteixen a casa nostra una sèrie de problemes (l'endèmia d'infeccions transmeses per l'aigua i l'elevada prevalença de la tuberculosi i de la lepra, per exemple) que han estat molt més ben resolts a pràcticament tots els països del món civilitzat. No hi ha dubte que en aquest terreny és encara molt gran la tasca que resta per fer.

Però, si deixem de banda les infeccions (sense oblidar tampoc el perill que representa l'eventual aparició de nous problemes en aquest sector), tothom estarà d'acord a afirmar que ara els principals conflictes sanitaris vénen d'altres bandes: les principals causes de mort abans enumerades ens ho demostren ben bé. No hi ha dubte que la salut humana es veu amenaçada, sobretot actualment, no pels germens infecciosos, sinó per processos degeneratius en la gènesi dels quals intervenen factors genètics ben cert, però també —com abans ha estat assenyalat— un seguit de factors ambientals i d'altres derivats dels hàbits de l'individu. En aquest sentit, és evident que les mesures preventives adquireixen la màxima importància per tal de contribuir al manteniment de la salut. A l'hora d'escollir els temes prioritaris per l'Onzè Congrés aquests problemes foren, sens dubte, els factors decisius: una de les ponències és dedicada al càncer —un dels principals flagells actuals— i l'altra s'ocupa dels perills de la contaminació, que tenen tanta importància com a factors etiològics de moltes de les dolències ara més habituals. També, n'estic segur, la contribució dels estudiants serà important: ja m'he referit abans al tema de l'ensenyament que ells han escollit de manera prioritària.

El futur dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Les meves primeres paraules es referien a la història dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana iniciats a Barcelona l'any 1913. Deia aleshores, i ho repeteixo ara, que la història dels Congressos reflecteix ben bé la Història (amb majúscula) de la nostra comunitat cultural, de la nostra llengua. Per això, el Con-

14. SEGURA, ANDREU: Comunicació personal.

15. GENERALITAT DE CATALUNYA: Butlletí epidemiològic de Catalunya. Volum I. Setmanes 1a. a 4a. Any 1980.

sèrie de possibles plantejaments de cara al futur. Per un cantó, se'ns ha proposat la reinstauració de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana; per un altre, els professionals de la sanitat que no són metges (farmacèutics, veterinaris, diplomats d'infermeria, assistents socials...) ens consta que també voldrien integrar-se en aquesta empresa que pretén ensems normalitzar la nostra llengua i lluitar a favor de la salut de tota la nostra col·lectivitat. En qualsevol d'aquests sentits és obvi que la tasca que ens espera és dura i complexa. Però tots hi contribuïrem de gust si fem nostres les paraules amb què August Pi i Sunyer tancava el seu discurs pronunciat l'any 1930 al Saló de Cent de Barcelona en inaugurar el Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: "És pel nostre treball, sobretot, que serem patriotes. Perquè si el saber és la fruïció, el saber és també la força." ¹

PARAULES DEL PRESIDENT DEL CONGRÉS

EMILI BALAGUER

Honorables senyors Consellers de Sanitat, Excel·lentíssims i Il·lustríssims senyors, senyores i senyors: moltes gràcies, senyor Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Castelló de la Plana, per les vostres paraules de benvinguda que estic segur que fa seues l'Il·lustríssim senyor President de la Diputació Provincial aci present. És per a nosaltres un honor ser tan ben acollits a la ciutat que és cap i casal de la Plana i que amb tanta gallardia ha sabut mantenir un dels fets més importants per a l'esdevenir de la nostra cultura valenciana. El fet que aci s'aprovara en 1932 la normativa ortogràfica i gramatical que a tot arreu es coneixen com a «normes de Castelló» i que indubtablement ens uneixen a tots els països de llengua catalana, és quelcom que justifica la importància d'aquesta ciutat en el retrobament de les nostres senyes d'identitat. Tan sols per això està plenament justificat que el primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que se celebra al País Valencià tingüés com a seu aquesta ciutat de Castelló. Crec que, en nom de tots aquests que estem encabudits en el fet que la nostra cultura no es faci malbé i com a representants democràtics que sou d'aquesta ciutat i de les comarques del nord del País Valencià, us he de donar les gràcies per la fermesa en el passat i per la voluntat de mantenir-se fidels a la veritat en l'avui.

Aci, senyores i senyors, estan ben representats tots els països de llengua catalana, i és per a nosaltres una satisfacció el fet que diversos ministres de l'estat s'hi hagen adherit a aquest Congrés el significat polític del qual és evident. Polític en un sentit ampli i veritablement etimològic, perquè el que pretenem nosaltres aci és reafirmar la nostra voluntat de ser una comunitat diferenciada amb cultura pròpia i aconseguir que el nostre idioma adquireisca cada dia més tota la dignitat d'un mitjà d'expressió científica. Però també manifestar la nostra actitud vers els problemes de la malaltia i la salut. La nostra intenció, en primer lloc, és fer un servei a la nostra comunitat, però com a científics que som no renunciem a generalitzar, d'una manera metodològicament rigorosa, aquests resultats i transformar-los en eines adequades per a una anàlisi dels problemes sanitaris a tot arreu, almenys vàlids a comunitats en condicions socials i econòmiques semblants a les nostres. Tenint doncs una determinada visió política de com es deuen plantejar els problemes sanitaris i que són els fonaments d'aquests congressos, almenys des del 1976 en què es reinicià la seua celebració a la ciutat de Perpinyà, quina és aquesta filosofia?

La medicina contemporània és la culminació d'un gran esforç al llarg del segle XIX per convertir el saber mèdic en una ciència tan exacta com la química o la física. El resultat final és el d'una ciència aplicada que, recolzant-se en els dits sabers bàsics, aconsegueix un estudi objectiu dels processos biològics al cos humà. El programa inicial per a la nova medicina era, però, quelcom més ambiciós i complet que com es va desenvolupar. Un dels més il·lustres representants d'aquest programa, Rudolph Virchow, ja deia en una data tan primerenca com 1846 que «la medicina, o es transforma en una ciència social, o no serà pas res». La medicina occidental, des de la seua constitució com un saber científic-racional, el segle V abans de Crist, té com a característica fonamental un accentuadíssim somaticisme en contrast amb les tendències de les medicines orientals, en les quals els factors psicològics juguen un

d'ésser ni sa manera de parlar. Barberà va organitzar el Primer Congrés Mèdic del País Valencià als darrers anys del segle XIX i va utilitzar la seua capacitat de convocatòria i el seu prestigi científic perquè els més notables de la classe mèdica valenciana s'incorporassen als Congressos de Metges de Llengua Catalana. En homenatjar-lo tan sols volem ser ben nascuts.

He dit abans que ací estan representants tots els països de llengua catalana. La presència valenciana, però, és un veritable plebiscit. El nombre d'institucions públiques adherides al Congrés és tan aclaparador que ens indica que els sorollosos secessionistes són una minoria tan poc qualificada que no farien ressió si no fos perquè la tàctica d'alguns grups polítics i algun que altre diari es fonamenta capitalitzant la ignorància. El fet de defensar la catalanitat de la nostra llengua no és afirmar un monolitisme que no tindria sentit. Com diu el nostre president d'honor Joan Fuster, si hom es refereix a fets diferencials entre els nostres països, és perquè hi ha diferències, la qual cosa no nega una comuna nacionalitat, com deia Barberà. Aquesta és una vella idea entre valencians. Permetiu-me, senyores i senyors, que per una vegada utilitze la meua condició acadèmica i us done una cita en llatí –sempre m'han emocionat aquestes paraules–: *Magna profecto est gloriae nationis catalanae diebus nostris* (veritablement són dies gloriosos per a la nació catalana). Aquesta frase no és pas d'un català del Principat, tampoc no d'un mallorquí que mai no ha negat l'origen de la seua cultura autòctona; són d'un valencià, d'un conciutadà meu, d'un xatvi que va assolir la cadira de San Pere en 1455. Quan Calixt III és nomenant pontifex de l'Església romana té clara consciència del que significa per a la cultura catalana; *nationis catalanae* diu, més enllà del propi concepte de llengua. Si tots els ciutadans dels països de llengua catalana volem que la nostra personalitat no es faça malbé, és necessari que recobrem aquest fet de pertànyer a una cultura molt més ampla que la pròpia de cadascun dels països, i el vincle que ens uneix és la llengua. Tots plegats serem el que la llengua catalana siga als nostres països; per això l'interès dels secessionistes per dividir-nos i la seua violenta perplexitat en veure que al País Valencià es pot organitzar un Congrés de Llengua Catalana. Aquest és un dels objectius d'aquest Congrés: donar testimoni d'unitat i, com ja he dit abans, prestar un servei al nostre poble des de la nostra situació de professionals de la sanitat.

Finalment, permeteu-me que com a president agraesca a les autoritats ací presents l'assistència. Al Sindic d'Andorra i als Honorables senyors consellers del Principat, les Illes i el País Valencià. Jo sé, Molt Honorable senyor Albiñana, que la vostra presència significa el recolzament institucional als objectius del congrés pel què us estem profundament agraïts, així com als Honorables senyors Laporte i Oliver per la solidaritat que significa la seua assistència a aquest acte inaugural. Voldria també agrair al comite organitzador i al comite local el seu entusiasme i la seva absoluta dedicació. Tots han fet el que era possible per l'èxit del Congrés, però crec de justícia citar de forma especial la dedicació de Francesc Asensi, autèntic portaveu del Congrés al País Valencià.

El fet de la celebració d'aquest Congrés potser siga un signe de normalització, no ho sé. El que és clar és que el País Valencià roman fidel als seus orígens i que col·laborarem amb tots vosaltres per aconseguir la major dignificació del nostre idioma.

»Hi ha un altre tema, al qual ja m'he referit abans, sobre les absències d'aquests Congressos. Certament hi ha més gent, més professionals que potencialment podrien estar interessats en aquests Congressos i que, per les raons que sigui, no hi participen. Amb imaginació hem d'estimular la seva participació; una participació que, d'altra banda, està compensada per l'assistència notòria de joves professionals que vivifiquen el vell tronc dels Congressos.

»Acabo expressant el meu desig més fervent: cal que en llibertat i en normalitat es puguin celebrar molts més Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Cal prosseguir una llarga i ininterrompuda rastellera que sigui senyal d'una bona salut... també política.

»Moltes gràcies.»

Presidència de l'Acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés

dels estudiosos més importants de la Història de la Medicina Valenciana; el del prestigiós hematòleg crevillentí, Francesc Mas i Magro, o els de Ramon Vila i Barberà, Montoro, Vilar Sancho i un llarg etcètera. Més a més del paper que desenvoluparien des de Catalunya nombrosos i prestigiosos metges d'origen valencià, com ara el mateix Marià Batllés i Bertran, degà de la Facultat de Medicina de Barcelona i president d'honor del Primer Congrés; el metge de la Vila Joiosa, Pere Esquerdo i Esquerdo, president de l'Academia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, i un dels altres presidents d'honor del Primer Congrés, el prestigiós cirurgià naixcut a València, Salvador Cardenal i Fernandez, o el Dr. En Manuel Corachan i García, el metge de Xiva, nomenat en el Novè Congrés, el que tingué lloc a Perpinyà en 1936, per a presidir el Congrés que deuria haver-se realitzat a València l'any 1938. Els canvis operats per la societat valenciana, com l'augment de sentiment nacionalista, concretat en demandes d'autonomia, o les iniciatives encaminades a defensar la nostra llengua i el seu ensenyament, proporcionaven, de fet, unes circumstàncies favorables a la seva convocatòria. La labor desenvolupada per tots els metges valencians que participaren en els primers nou congressos, donant testimoni de la unitat lingüística i cultural dels nostres pobles, no fou estranya als canvis operats. Malauradament però, les conegudes circumstàncies provocades per la guerra civil, no feren possible aquest esdeveniment i no permeteren completar l'aportació valenciana amb la celebració per primera vegada al País Valencià d'un Congrés de Metges de Llengua Catalana.

»L'obligat parèntesi imposat per la dictadura franquista no aconseguí, però, acabar amb la il·lusió i la voluntat de mantindre ferma la cita de retrobament i afermament de la nostra comunitat científica i cultural que suposen les congressos i així, la branca valenciana d'aquell arbre petit del qual parlava Miquel Fargas i Roca el 1913 no sols no s'havia debilitat, sinó que el 1976, quan es van reprendre els congressos a Perpinyà, la presència valenciana fou nombrosa i entusiasta. Una il·lusió i entusiasme que huit anys després feren possible la celebració a Benicàssim en 1984, ara sí, del Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana tot i coincidint amb la constitució de les Joventuts Mèdiques del País Valencià com una secció de l'Institut Mèdic Valencià i la incorporació d'Acció Cultural del País Valencià a les entitats convocants dels congressos.

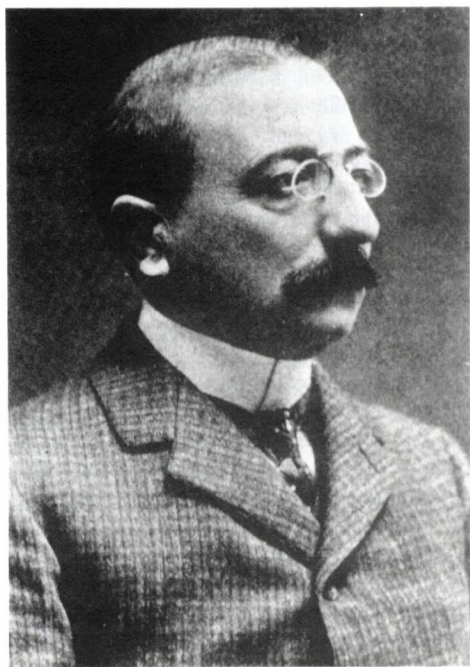
»Però aquest passat de memòria immediata, planteja algunes reflexions entorn al nostre present i el nostre futur. Els valencians, en paraules de Joan Francesc Mira, anem passant l'últim terç del segle xx a bots i bacs entre la paranoia i la somnolència, entre brots d'obtusa histèria i una general passivitat indiferent. Per trencar aquesta situació es fa necessari tindre les coses clares sobre nosaltres mateixos i ¿fins a quin punt sabem i podem reconèixer-nos en les imatges d'aquest passat nostre tan pròxim i tan remot alhora? Es posa de manifest en actes com aquest, al dur a terme un exercici de memòria col·lectiva, d'identitat en últim terme. El camí s'iniciava fa ara setanta-cinc anys, els valencians hi érem i amb la nostra presència s'ha contribuït a l'afermament i expansió d'una cultura nacional comuna, pont i ciment entre els pobles dels Països Catalans. La crida a la nostra responsabilitat per mantenir i desenvolupar aquesta tasca està present i en les nostres mans està el contribuir, ara des de la nostra condició de professionals i futurs professionals de la salut i de científics al retrobament del País Valencià i de tots els Països Catalans.

Moltes gràcies.»

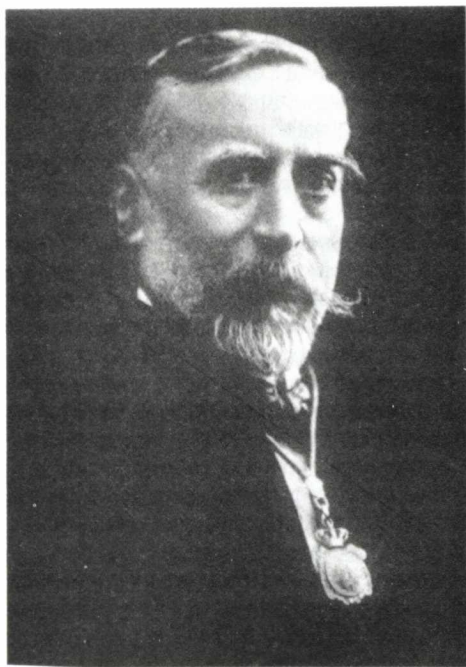
A continuació, ORIOL CASASSAS féu el següent repàs històric dels Congressos:

«Els nostres Congressos començaren el seu camí l'any 1913: els dies 22, 23, 24 i 25 de juny, a la Facultat de Medicina de Barcelona, tingué lloc el Primer. Enguany, per tant, fa setanta-cinc anys de l'esdeveniment. Els Congressos han fet ja un llarg camí.

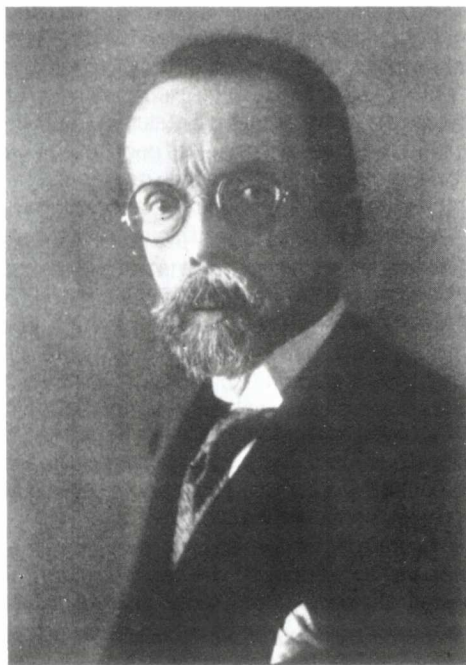
»Que ningú no pensi que els Congressos aparegueren en el nostre món científic, en el

Domènec Martí i Julia

Miquel A. Fargas i Roca

Joan Freixas i Freixas

Jesus michi adiutor in omnib⁹

irant natura
humana forlimesa a
tâtes innumerables
perills e cassos mor-
tals no he vist de to-
tes les causes de mo-
rir nêgûa mes trista
mes aguda: e mes
cruel: que aquesta e.

pròemsa: que axí prestamêr / e amagada per no-
stres membres pricipals deualla segôs que per
diuerfes experiencies secôproua: mortificât les
obres del coz cernel / e fetge ental gran que lani-
ma no tenint dispositio còplida de instrumêto
necessariament lo desempara. La qual la bon-
dat diuina per tants anys permet sens que no-
som aiudats de nengun remey cert: e ago causa
la specie indetermenada del veri / e la forma
de nostre viciós viure. Encara que per los efec-
tes e sentencies de tots los doctors de medecia
se liga eêr veri: e axí socorrem ab multiplicatio
de cordials: confortants / clarificants / e restau-
rants los sperits del coz: e purgât aquell humoꝝ
maligne / e verinos: alterant de verinosa altera-
tio los humoꝝ del coza. **¶** Uma per hon no sol
•a.ij.

Núm. 110. — REGIMENT PRESERVATIU E CURATIU DE LA PESTILENCIA,
de mestre LUY S ALCANYIS, metge valencià de la XV.^a centúria.

Incunable. — Un sol exemplar conegut; és de la Biblioteca de Catalunya (Núm. 836).

Facsimil de la primera plana, en tamany natural.

Dr. JOSEP PASCUAL I PRATS
(1864-1931)

Lápida d'homenatge a Guillem Coltell

Enric Ribas i Ribas

Joaquim Trias i Pujol

Ermenegild Puig i Sals

Joan Puig Sureda

Josep Alsina i Bofill

Josep Laporte i Salas

Emili Balaguer i Periquell

2. Comunicació d'Antoni Bartumens al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

El respecte als facsímils dels originals ha obligat a deixar en blanc fragments de pàgines.

des hont s'amagava vergonyosa, la ha vivificada ab la llum esplèndida d'un nou jorn, vestintla ab una vesta de resplandors y de gloria y enlayrantla al lloch que de dret li pertocava. Però mentres nostra llengua dormia endogalada anys y anys, y perdía cada dia més sa fesomia propia, les ciències no deixaven de progressar; los nous descobriments, les noves teories, les idees renovellades, tenien de espressarse ab noves paraules; les demás llengües les creaven y per lo tant avui les posseheixen: la catalana, no... la pobra, ab l'atuhiment malestruch en que a la forsa romanía, no les podia crear, y avui o no les té o son enmantllevades. Y no sols això, sinó que, de les creades, moltes d'elles desapareixien influensades y ensamerades per estranyes parles, tota vegada que de les ensenyances, dels actes acadèmichs y de totes les manifestacions publiques de les ciències se desterrava la parla catalana.

De tot quant he esposat se dedueix y brolla ab tota claretat y senzillesa la necessitat en que la Medecina y Ciències Biològiques se troben de reconstituir llur llenguatge científich, fent aplech de quantes paraules tècniques trobin espargides, depurantles de estranyes influències y creant ab arreglo a les lleis del nostre idioma les paraules que per etzar no tinga avui.

Una de les branques de la Medecina que necessita en major nombre veus tècniques es la Anatomía, que té de designar ab la sua paraula corresponent quiscuna de les parts y components del còs humà y altres essers zoològichs. S'ha conservat, emperò, gran munió de paraules vulgars designatives de moltes tècniques. Exemples: *Clavilla* (peronè), *canella* (tibia), *tendrum* (cartílech), *ventrell* (estòmech), *fempta* (escrements), *anses del coll* (clavícula), *moll de l'ós* (mèdula), *lleans* o *ales del cor* (pulmons), *lletada* (pàncreas), etc. Totes aquestes paraules, y principalment per lo que's refereix a la anatomia humana, convé conservarles com formant part de la sinonimia; aixís una idea pot espressarse ab varies paraules y la Llengua ne surt guanyadora; mes mai d'aquelles n'eixiran derivats com de les tècniques propiament dites. Exemples: *peroneu*, *tibial*, *cartilaginós*, *escrementici*, *clavicular*, *subclavia*, *medular*, *pulmonar*, *pancreàtic*, etc., y may *clavillós*, *canellós*, *tendrumós*, etc.; veus que poden acceptarse com formant part del llenguatge corrent, però que no resulten científiques.

Ademés d'aquestes n'hi hà un altre acoblament que, acceptades en català com a veus tècniques, algunes d'elles no poden deslliurarse de son origen y potser de llur terminació estrany a la nostra llengua. Sembla convenient conservar moltes veus tècniques de nova formació o ja existents, malgrat sa naturalesa exòtica: moltes d'aquestes veus tenen ja en lo llenguatge científich derivats que justifiquen sa existencia. Respecte d'aquest grup, entench que no deu essers excludivista en voler conservar la veu catalana ja científica, ja vulgar, de les tècniques, puix resulten millor conegudes per sa designació científica que per la usual, encara que s'haja de sacrificar quelcom de purisme llingüístich; y aixís formen ensemps nous mots qu'enriqueixen l'idioma. Aquests mots deuen, donchs, catalanisar-se. Aixís tenim: *feto*, *sacro*, *píloro*, difícils de pronunciar d'altra mena, y dels quals deriven *fetal*, *sacro-coccigi*, *pílorich*, etc. Aixís convé guardar les paraules, *intestí* (budell), *bilis* (fel), *càncer* (cranch), *llombrigo* (melich), *membrana*, *hernia* (trencadura), de les quals se formen, *intestinal*, *biliós*, *biliar*, *cancerós*, *umbilical*, *herniat*, *herniable*, derivats que malament se construïrien ab les paraules genuinament catalanes o més corrents. Per les meteixes rahons convé conservar la paraula *pus* (materia postrema), de la qual deriven *purulent* y *purèmul*; y *mercuri* (argent viu), de la qual se formen *mercurial*, *mercuriós*, *mercúrich*; aixís com *eucaliptus*, dit vul-

pneumònich, pneumotomia, de *pneumon*, pulmó; *cardiach, cardiopatia, cardiectasia*, de *kardia*, cor, etc., y per l'estil moltes y moltes.

Un altre recurs de valua que no devem oblidar en nostra tasca de reconstitució del llenguatge mèdich y biològich català es consultar los clàssichs dels segles XIII, XIV, XV y XVI qu'en alguns casos nos podran aclarir dubtes y nos permeteran depurar les corrupcions del llenguatge usual que poguessen haver influït en les veus tècniques.

Completem aquest ràpid estudi de les principals regles que podem posar en pràctica pera nostre objecte, ab lleugeríssimes observacions respecte d'algunes veus, en aparença dubtoses y d'algunes desinencies ja avuy ben establertes.

Un gran aplech o ben nombrós gavell de paraules tècniques de Medecina, se pronuncien gaire be iguals en los diferents idiomes, d'acord ab son origen etimològich, presentant sols petites variants motivades per les desinencies usuals del idioma que les adopta. Entre les membrades paraules podem esmentar: *épiplon, esfinter, sinovia, diafragma, anastòmossis, hidrocefalia, neoplassia, aneurisma, caquexia, fistula, dispepsia, tòrax, abdomen, olècranon, aponeuròssis, ileon, isquion, cardias, colon, exòstossis, microsoos, microfits, tètanus, alalia, anosmia, toracocentessis, paracentessis, yugular, clavicula, equinococus, actinomicossis, sutura, embolia, hiperclorhidria, bilis, escleròssis, esclerodermia*, etc., etc. de les quals se construïxen derivats com *esfinterià, sinovial, diafragmàtich, anastomòtich, hidrocefàlich, neoplàssich, aneurismàtich, caquètich, fistulòs, dispeptich*, etc., etc. Dins d'aquest grup n'hi hà moltes a les quals s'afegeix lo sufixe *oides* (en forma de), del mot grech *eidós* (forma), després de les radicals. Y aixis *tiroides, aracnoides, cricoides, aritenoides, escafoïdes, trapezoides, cuboides, cancroïde, teratoides, mastoides*, etc., ab sos derivats *tiroiden, tiroidina, ara cnoiden, cuboiden, mostoiden*, etc., etc. Tot aquest conjunt de mots tècnichs cap dificultat ofereix en sa adaptació a la parla catalana.

Les paraules breus la terminació castellana de les quals es *o* precedida de consonant, son, en general les que a més dubtes donen lloch. Les més dubtoses son: *duodeno, yeyuno, trago, timo, ano, foco, trigèmino, poro, húmero, angiotribo, cefalotribo, feto, sacro, piloro, periostòtomo*, entre moltes que's podria esmentar, y referentment a les quals caldria discutir si convindria conservar pera algunes la terminació *o* (*timo, ano, foco, húmero, sacro, piloro*), o la en *i*, o la llatina en *us* o *um*, o suprimir la *o* final, com en moltes s'aconcella (*duoden, duodeni; húmero o húmerus; sacro o sacrum; trigèmin; pilor o pilorus; periostotom*, etc.).

Altres d'aquest meteix aplech no otereixen aitals dificultats y algunes son ja catalanament ben admeses. *Estrep, pit, ventricul, encèfal, cervell, òs, recte, such* (jugo), *tacte, antre, traumatisme, lòbul, càlcul, calsfrets, parpella, o palpebre, pruhitja* (prurito), *sinapisme, espasme, nirviòs, tars, oid, dors, epididim, vas, plexe, astràgal, orgue, creixensa, hipocamp, auditiu, gust, aparell, antull o desiig, desenrotllo, empaig, emplastre, muscle, boig o foll, seqüestre, cùbit, carp, fetge, melsa*, y tantes com ne poguera esmentar, son suficients exemples de lo que he fet constar. Entre aquestes, les termenades en *no* (*mediastino, metarcapiano, craneano, intestino*) perden reglamentariament la última sílaba, per dirse en català *mediastí, metacarpí, cranià, intestí*.

Les paraules castellanes termenades en *io* breu (*mesenterio, radio, pericardio*, etc.) perden la *o*, d'acord ab les regles ortogràfiques establertes. Aixís se formen: *mesenteri, radi, nirvi, occipuci, bronqui, epigastri, hipocondri, pericardi, epiteli, microbi, olfatori*,

Això es quant se m'acud pera demostrar la necessitat de reconstituir lo llenguatge mèdich y biològich català y pera assenyalar alguns petits viaranys que podrem seguir tots quants ab bona voluntat emprengam la pacienta tasca d'aquesta reconstitució. Una volta ella feta, fóra convenient formar ab tot aquest recull de mots tècnichs una branca del Diccionari català intitolada de Diccionari català de Ciències Mèdiques y Biològiques, ahont podrien xoplugarse totes llurs paraules tècniques, deixant pera 'l Diccionari general les veus més conegudes, més esteses y d'ús més comú de les esmentades ciències. He dit una branca: y nostra modesta obra fóra sols una branqueta qu'eixiría, com altres, del gran tronch del Diccionari Català qu'ab l'entusiasme d'un enamorat de sa estimada terra, les forces d'un atleta y la fe d'un apòstol, conreua, fa créixer y farà arribar a plena ufana lo brau campió a qui tant deu la parla catalana, Mossèn Antoni Alcover.

De quant he esposat, puch deixar sentades les següents

CONCLUSIONS:

- 1.ª Es necessari reconstituir lo llenguatge científich mèdich-biològich català.
- 2.ª Fet l'aplech de les paraules tècniques ja acceptades, les dubtoses deuen esser sotmeses a les regles generals de la Llengua; subjectantles a les desinències gramaticals establertes.
- 3.ª En cas de dubte, recórrer a llur etimologia, generalment grega o llatina, reconstituintles ab arreglo a aquella.
- 4.ª Consultar los clàssichs dels segles XIII, XIV, XV y XVI pera depurar les corrupcions del llenguatge que poguessen haver influït en les veus tècniques.
- y 5.ª Formar ab aquest recull de paraules tècniques lo Diccionari mèdich-biològich català, branca del Diccionari general, pera 'l qual deuen deixar-se sols los mots científics d'ús més corrent.

HE DIT.

En la quietut regnant del nostre mon mèdic hi havia un chor que sòls era'l tornaveu dels cants donats en la Ciència del món; tot era uniform, i sòls de quan en quan se sentia la veu de qualque privilegiat, disonanta de la multitut qu'entonaba amb intensitat i quals ensenyances eren aprofitades. Mes ara fá un any, en l'Academia i Laboratori de Ciències mèdiques de Catalunya, s'oí la ferventa veu de dos venerats i valiosos compatricis, els Drs. Salvat i Ribas (E.), que iniciaren la contribució a la marxa armònica del nostre progrés, i amb l'afany de que'l progrés de la Ciència mèdica marxés agarbellat amb el de l'Economia política, filosofia, indústria, arts i legislació, cristallitzaren i donaren unitat a lo que surava en l'ambient. presentant una proposició que meresqué l'entussiasm i aprovació general en el sentit de que s'celebressin congressos de metges de llengua catalana; i ells dos. juntament amb el Dr. Martí i Juliá, propulsor i vetllador de les nostres grandeses, se redactaren uns estatuts, que mereixeren la sanció de l'Academia. Acte seguit se nomená l'actual Junta organitzadora, i la bona estrella que'ns guiaba ens feu trovar el sol, simbolisat en l'actual President, qu'ha aguantat la bandera amb mà ferma, i a qual prestigi i valúa es degut l'èxit de la Reunió que s'inaugura, car no en vá es consagrat per l'aura popular com un dels fills més preclars de la nostra terra.

* * *

Per allà'l més de Març concebí el nostre President, mogut pel estre certer que no l'abandona, un altra forma de organització dels futurs Congressos. L'actual està organitzat per l'Academia i Laboratori, i tenint en compte que si bé ella seria prou

8. *Ponència: Vàlua semiològica de l'examen de la sang*. Capítols: I. Història; II. Citologia i hemoglobina; III. Viscosimetria; IV. Coagulació; V. Examen químic; VI. Hematologia comparada; VII. Examen legal; VIII. Paràsit i bacterioscòpia, i IX. Serologia, immunitat i anafilàxia. A la ponència, entre comunicacions Recomanades i lliures, se'n presentaren un total de 80.

9. Parlament inaugural de Miquel A. Fargas (Primer Congrés).

L'instrument de que disposa l'home en ses funcions de relació, dintre del mon científic, está format en gran part per la parla, fonètica o gràfica: doncs aquesta funció que desempenya el llenguatge sols té aquella espontaneïtat, aquella senzillesa, aquella flaire, aquella qualitat propia de secreció intel·lectual, quan s'usa la llengua mare, la personal, la propia.

Certament, que per a fer ciencia veritat, que tingui'l sagell de cosa personal i la modalitat espiritual de cada individu, deu emplear-se aquella llengua que més sigui l'exteriorització fidel d'aquell treball científic, que dins del laboratori individual se realitza per la mancomunada acció de totes les aptituds intel·lectuals i físiques amb que está adornada cada persona. I això sols ho permet la llengua propia, aquella qu'es tan immanent i intrínseca de l'individu, que constitueix un de sos caràcters distintius i peculiars. El català naturalment parla català, perquè es el seu distintiu, la seva característica i no cap més: com la taronja té'l color de taronja també ben propi i peculiar, i no cap altre.

Així considerat, el llenguatge es un component del conjunt d'aparells orgànics, que tots plegats constitueixen la màquina humana que treballa i elabora ciencia. En l'intimitat i reculliment del treball científic, es una eina enterament personal, que tradueix i exterioritza totes les modalitats del pensament i es necessari per tant, que sigui un instrument dòcil i sumís a les més petites exigències de lo immaterial.

Dels diferents llenguatges que usen les col·lectivitats humanes n'hi ha un cert nombre que, sigui pel nombre d'individus que l'usen, sigui perquè aquests porten davantera en l'avenç científic, serveixen no solament com a instrument de treball, sino com a medi de divulgació i d'universalització. Aqueixes llengües, generalment poques, son acceptades com a adoptives pels homes de ciencia que's serveixen d'elles com a instrument de relació i de difusió internacionals.

Aqueixes llengües d'universalització, ho son també de treball per a tots aquells que les posseeixen com a propies i no es per ells poca ventatja que amb un sol instrument puguin realitzar dues funcions capdals en el comerç científic: l'elaboració i la difusió científiques. Tots els que no tenim la sort de que nostra parla sigui a l'ensemps les dues coses, procurem apropiarnos una d'aquelles per a suplir la deficiència de la que poseïm.

No tan sols per a posseir un instrument tan útil com una llengua d'universalització, sinó perquè tothom está convençut que'l

propia, escapsa sa personalitat traientli o desfigurant un de sos atributs; qui no conreua la personalitat pert força i qui pert força es vençut i acaba per desaparèixer.

L'existència d'una llengua viva va lligada a moltes causes històriques i polítiques que's conjuminen, sigui per a enlairarla sigui per a rebaixarla, però sense dubte que'ls homes d'esperit, els artistes, els poetes i els intel·lectuals, son els qui, amb llur abandono, més contribueixen a que decaigui o amb son treball més influeixen per a que s'enlairi.

Jo crec que la paraula es la cosa més maravillosa d'aquest món, perquè en ella s'abraçen i se confonen tota la maravella corporal i tota la maravella espiritual de la nostra naturalesa, diu el nostre Maragall; i pensar que'ls calalans tinguérem quasi abandonada nostra llengua propia, que quasi deixàrem d'idol·trar *la cosa més maravillosa d'aquest món*.

Tan poc la conreuavem, que ja quasi no servia com a eina de treball; però'ls literats, els poetes, els artistes i els historiadors, que encara més que'ls homes de ciència necessiten d'aquesta eina maravillosa pel culte a llurs divinitats i a l'el·laboració de llurs productes intel·lectuals, començaren a repèndre-la i a mostrár-nos la tal com es i havia sigut uns segles enrera: un instrument de treball hermòs, dòcil, complascent, incansable pel catalá, moltíssim superior a cap altra llengua viva ni morta; es el catalá pels catalans aquella llengua que més s'hi confonen *la maravella corporal i la maravella espiritual de nostra naturalesa*.

Al renaixement literari, artístic i històric de la llengua catalana, fill de l'impuls que'ls homes de la nostra terra han donat a les llurs especialitats, tenia que venir forçosament el renaixement científic en totes ses branques i els qui a la ciència dediquém gran part de les nostres energies, hàviem de trobar a mancar aqueixa eina de treball que's la llengua propia.

Era precís que un estol de joves embaumats i nodrits de tres grans virtuts, l'amor, la generositat i la laboriositat, fessin un va-i-tot i demanessin la beligerancia de la nostra llengua en el comerç científic; amor que'ls feu sentir per a sa llengua nadiua, tinguda quasi com a cendrilloa, aquella veneració que mereix tot lo qu'es excels, qu'es fill de la naturalesa i que forma part de la propia persona; generositat per a renunciar de moment a les ventatjes que pugui tenir una llengua adoptiva que com a medi de difusió fá coneixer més depressa'l treball individual, donant aixís una satisfacció a l'amor propi i una remun-

cor enlairat i pensa expansiva, que no son tarats per l'egoisme i la fam de domini que produeixen ben sovint el contacte amb el govern de les multituds, ens dirán: benvinguts sigau, i a treballar, que per a tots hi ha feina, parreu com parreu i escrigueu com escrigueu.

I el poble, la massa dels pobladors de la Terra Catalana, quan s'adongui de que parlem com ells, de que la Ciència no vol ni necessita'l privilegi d'una llengua especial, se trobarà enlairat i veurà que fàcilment pot barrejar-se amb aquells que figuren com a distingits. La Ciència i el poble guanyen moltíssim quan s'usa com a instrument de treball la llengua vulgar i corrent: el poble's troba dignificat quan aquells que per lo general se distingeixen en una col·lectivitat parlen com ells, sembla que en lloc de tancar-se la Ciència en un temple ont sòls els sacerdots iniciats hi puguin cerimoniari, obra llurs portes de bat a bat per a que tothom pugui acostar-se als seus altars i fer ofrena de llurs treballs; i la Ciència amb aquesta vulgarització i democratització, si se m'accepta la paraula, té constanment obertes les llistes de recrutament de nous adeptes i poden fàcilment posarse a son servei persones d'intel·ligència privilegiada, que no haurien arribat al peu de l'altar d'haver-hi la traba d'un llenguatge diferent; no sempre es entre'ls titulars i els iniciats que's troben les millors aptituds pel conreu de la ciència; l'història està plena de cassos en que veritables intrusos han arribat a pedestals enlluernadors. No desmaiem, doncs; nostra obra es gran i pura; amb ella no fem mal a ningú i si escudrinyant la cosa amb un criteri mesquí, qualqu'n trobés que això es un perjudici, aquest no es certament pels altres sinó per nosaltres mateixos. Tal volta d'aquí a uns segles, si la nostra estimada parla catalana arriba a tenir hegemonia científica en la civilització de l'avenir, qualqu'n historiador retreurà l'acte que ara fem i altres per l'istil, senyalant amb el·logi'ls fets realitzats pels catalans del començament del segle vint. Els arbres petits creixen, els grossos se fan vells, i els vells se moren: l'arbre que ara plantem es petit, qui sab qué podrà esser quan serà gran?

El moviment científic actual es com sempre fluctuant, sols que, en els moments presents, fluctúa en una mar tempestuosa i caòtica: l'exèrcit, millor diria l'armada d'investigadors que escampats en els laboratoris de tot el món, empenyen el moviment científic, dóna en un morrent tal empenta cap l'un o l'al-

vos en son rigorisme científic; fixe-u-vos en la varietat d'aspectes amb que la sang es estudiada; fixe-u-vos en l'enginy, la laboriositat i la constància en el treball que tots aquests escrits signifiquen; fixe-u-vos en l'entranya de cada un d'ells i vos convencereu de que entre la nostra joventut tenim intelligències molt despertes i privilegiades.

I després de tot això, tindreu de convenir amb mí que aquest estol de treballadors eminents i distingits, poden molt bé incorporar-se en aquella armada mundial que treballa pel progrés de la Ciència; sortosament al fer-ho ho fan de manera que son aplec no pot confondre's amb cap més; de la mateixa manera que'n un exèrcit cada classe d'arma i cada institució va a la parada o a la batalla, amb llurs uniformes i colors propis i peculiars, nostres joves volen també incorporar-se al exèrcit científic amb llurs colors i uniformes personals i peculiars; per això hi van parlant en català.

El tema a esbrinar es la *valúia semeiològica de l'examen de la sang*. No ting cap dubte que serà una pàgina de gran alsària i valor científic, que podrà alternar amb qualsevol altra elaborada en llengua distinta.

A més del de ponència tenim nombroses comunicacions lliures sobre diferents punts de les ciències mèdiques; totes contribuirán al fi que'ns proposém.

Tenim entre nosaltres, companys i amics benivolguts que'ns honren essent congressistes sense esser fills de terres de Llengua Catalana. Benvinguts sien i moltes mercès; jo vos demano en nom de la Ciència i de la tolerància, que no'ns priveu pas del goig de sentirvos fent Ciència en vostra llengua; no'ns priveu pas de fruir una variant *d'aquella cosa que's la més maravellosa d'aquest món*; perquè 'l castellà en boca d'un castellà ens es tan harmoniós, tan dolç, tan sublim, com el català en boca d'un català; no vos esforceu pas en parlar una llengua que no es la vostra; el castellà en boca d'un català i el català en boca d'un castellà, perden l'aroma, la senzillesa, l'exponentat i la ductilitat que tan necessaris son a l'expressió del treball científic individual.

En nom de tots el congressistes dono grans meroés al jefe de nostra Facultat de Medicina Dr. Batllés, per haver-nos donat hostatge en aquest local. Tots tenim gran carinyo a la casa pairal i aquests actes serveixen per a enrobustir la germanor entre deixebles i mestres i donar-nos alé mútuament.

A l'Ajuntament de Barcelona sempre rumbós per a obres de

10. *Joan Freixas i Freixas*. Nasqué a Barcelona l'any 1860. L'any 1882 acabà els estudis de llicenciatura a la Facultat de la seva ciutat natal. Durant l'època estudiantil creà els periòdics «La Barretina» i «Revista literaria». Acabada la carrera ingressà a l'Hospital de la Santa Creu i l'any 1886 passà a la Secció de Medicina d'aquest Hospital, al cos facultatiu del qual va pertànyer durant 55 anys. A més d'un mestre extraordinari, fou un català enardit: confundador de la Lliga Regionalista, redactor de «La Veu de Catalunya» i íntim de Prat de la Riba, Verdaguer i Callís i Cambó. Presidí l'Acadèmia i Laboratori els anys 1930-1932. Morí a Barcelona l'any 1933.

11. Parlament inaugural de Joan Freixas (Segon Congrés).

En aquesta llengua en que manà s'escribis Anfós V, el *Mag-nànim*, quan en l'any 1433, disposà en les *ordinacions fetes sobre speciers i apotecaris* que les *receptes devien estar escrites en romans i en vocables que vulgarment poden ésser nomenats*, «com és per eximpli que si un dels materials és *ffulcia* que digan *ffulcia* e no digan *Capilli veneris*, y axí dels altres materials, nomenant aquells per vocables *vulgars e coneguts e no noms peregrins e no coneguts a les gentes*».

I creieu, senyors, que he té merescut la nostra terra que'n la diada d'avui, amb motiu d'inaugurar-se el SEGÓN CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA, se li dediqui un fervent i entusiasmista record, sobre tot en lo relatiu a aquell incomparable segle XIV en que, de dèu de Jaume II a Martí l'Humà, tot fou esplendor, i ho fou, d'una manera especial, per a la Medicina. D'aquell segle XIV del qual *el colector i comentador que ocupa el lloc més preeminent en l'estudi dels testimonis històrics de nostra Medicina nacional*, el Dr. D. Lluís Comenge, en la seva obra *Receptari de Manresa*, comença dedicant *deu planes de saborosa y nutritiva lectura* en les que, *al ensemps que hi estàn descrits en compendi, l'estat social, polítich y intelectual del segle XIV, època en que'l regne d'Aragó assolí la categoria de primera potencia, s'hi citen les abundoses déus de cultura mèdica qu'escistien llavors a la Península Ibèrica, a Italia i França; provant, ademés, com a Catalunya, ab contacte continuu amb els pobles mediterranis, l'hi correspon una historia professional tan abundosa y brillant com la de algunes nacions veïnes*. I en la quarta conclusió de les que deixa sentades per a sintetitzar el seu notabilíssim treball apropiat del *Receptari de Manresa*, monument històric del segle XIV, que figura en la nostra EXPOSICIÓ, gracies a la confiança de que ens ha fet objecte l'Excm. Ajuntament de Manresa, hi escriu *que per les anteriors circumstancies, y la no menys valiosa d'haver-se omittit per complet en el mencionat Receptari fórmules extravagants, deliris y absurdes farmacològichs, molt corrents en aquella època y en altres més apropiades, s'infereix que la Medicina en general y la Terapèutica en particular, van viure a Catalunya ab mètodo, decència y prestigi; rendint aos professors cults als rectes principis de l'art d'Hipocrás Avicena y Galen*.

I ara aném als fets. Deixant apart que'n aquell segle ja donava immortals fruits l'Escola de Montpeller, honra i gloria encara avui, de la Medicina mundial, que va fundar Jaume I d'Aragó, una de les figures socials més gegantines que hagin existit,

la historia de la Medecina pàtria ens brinda fets dignes de lloa i de la més intensa recordança per a deixar demostrada, per manera indiscutible, la importància que alcançà en aquell període cent voltes gloriós.

Jaume II va instituir l'*Estudi General d'Oscà* i l'*Estudi General de Lleida*, inaugurant aquest darrer el dia primer de Setembre del 1300, curullant de prerrogatives i privilegis a quans cursaven en els Estudis Generals; divent fer-se constar que a l'Estudi General de Lleida hi estava adscrita l'Escola de Medecina.

Martí l'*Humà*, l'aimador exemplar de la Medecina, el darrer rei de nissaga catalana, reorganitzà l'Estudi o Escola de Medecina de Barcelona, que si bé de feia temps ja existia, no podia conseguir que'ls concellers de la ciutat accedissin a deixar-li donar una constitució igual a la dels Estudis Generals de Lleida, per les prerrogatives i privilegis de que gaudien quans hi assistien i perquè no volien, per tant, que's constituís un estat dintre d'un altre estat. Nombrà lectors de l'Escola de Medecina a Mestre Francesc de Granollachs, Mestre G. de Miralles, Mestre P. Paul, Mestre Anthoni Ricart, Mestre Gabriel Quintana, Mestre P. Coll i Mestre Thomàs Marquet.

Nostres reis cuidaren de tot quan proporcionava elements d'ensenyança per a la Medecina. Joan I cedí a la Facultat o Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida un cadavre d'home cada tres anys, *condemnat a mort i negat, per a evitar el desordre de són organisme i així sia més apte per a l'estudi de l'Anatomia*.

El rei Martí concedí dos cadavres de penjats, cada any, a la *Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida per a l'estudi de l'Anatomia*.

Les autopsies clíniques tenfen estat ja en aquells temps i en èpoques anteriors, com se desprén de documents importants: essent tan intens l'amor a l'estudi i el desig de saber, que'l companyerisme més exemplar i la convivència entre elements heterogènis, es demostrà, per manera evident, en multitud d'ocasions. Així consta que una vintena d'anys abans de la concessió de Joan I, de que s'ha tractat, ja's practicaven autopsies clíniques. Una d'elles, que's coneix amb tot detall, fou la practicada en tals temps en el Convent de Fra-minors al cadavre d'una esclava que havia mort de l'epidemia allavors regnant de glànola, en qual efectuacló prengueren part metges cristians

i metges jueus i qual finalitat fou la de veure si trobaven la causa que havia determinat la mort de la esclava. Les despeses ocasionades pels que feren l'autopsia les pagà la ciutat.

Per a no allargar més aquesta part del meu treball en que's glorifica aquell segle d'or de la Medecina Catalana, vagi el següent fet per a exemple de totes les generacions; un dels fets de més noblesa que hagi registrat la historia des de que'l món és món, fet realitzat pel darrer rei de nissaga catalana, per Martí l'Humà, i que, al ensemps que patentisa la fè que tenia per nostra ciencia mèdica i l'amor que sentia envers al proïsme, demostra la esperança que l'animava amb la instauració d'un hospital on pogués recullir-se el major nombre possible de malalts.

Els hospitals amb que comptava Barcelona en aquella època, malgrat l'ésser nombrosos, eren petits i distanciat i, per tant, el conjunt, no era suficient per a atendre a les necessitats de cada dia. Calia reunir-los en un hospital que tingués les degudes condicions de cabuda i de confort i, malgrat els recursos posats en joc, no resultava factible la realització de la caritativa i salvadora empresa... per manca de mitjans! En tals condicions, quan se desesperançava de poder portar a efecte tan generosa obra, el nostre gran rei no dugué en empèndre-la i executar-la, ordenant que tots els materials de construcció que s'havien acoulat aprop del mar, per a aixecar el seu Palau Reial, fossin destinats a la construcció de l'Hospital General de la Santa Creu, que tan de bé ha fet a la humanitat i tant l'hi deu la nostra benvolguda ciencia mèdica.

I permeteu, senyors, que fineixi aquest cant de gloria, apuntant uns pocs noms de varons il·lustres que varen dedicar ses inagotables energies al conreu de la Medecina, d'aquesta ciencia que, segons expressió del genial Droz, en sa *Filosofia Moral*, l'hi toca auxiliar a la moral en la grandiosa obra de millorar la sort dels homes.

Arnau de Vilanova, físic de Jaume I; Raimond de Sebonde; Jacme d'Agramunt, autor del notabilíssim llibre *Règim de preservació a epidemia o pestilencia e mortaldats*; Guillem Aventurer; Mestre P. Gavet; Mestre P. Socer; Mestre Domingo Ros; Mestre Joan Foxà; Francesc Miró, metge de Caterina de Medici; Gabriel Miró, metge d'Agna de Bretanya; Mestre Josep Prata; Mestre Farnés; Bernard de Fontana, Prior de Solsona; Mestre Guerau, de Girona; Mestre R. de Berga; Mestre Martí, de Vich;

Carles Huchard, l'autor del monument més acabat a les malalties de l'aparell circulatori, posant-les al nivell de l'intel·ligència mèdica més elemental; l'escriptor castís i gràfic, disposat sempre a la defensa del més insignificant dels problemes mèdics.

Emili Metchnikoff, sub-director de l'Institut Pasteur, l'investigador infatigable, el creador d'una de les concepcions que més han fet avançar els coneixements fonamentals de la Biologia, boi constituint-ne una de les bases més fermes; que glosant sos *Etudes sur la Nature humaine* i al acabar la publicació de sos hermosos *Essais optimistes*, veçant esplendits conceptes de l'aspecte optimista de la vida, ens ha deixat, atuit per l'obra de lenta i traïdora malaltia.

Pau Ehrlich, el pensador admirable, que amb sos sorprenents i valiosíssims estudis, pacientment executats i ardidament obtinguts, ha enriquit incessantment les ciències biològiques i ha fet commoure al món mèdic un sens fi de vegades.

Alfred Fournier, el sífilograf eminentíssim, creador de innumbrables conceptes i conclusions pràctiques que mai el món li agrairà prou.

Röntgen, el descobridor d'una de les maravelles més portentoses del passat segle: el que ha dotat a la Medicina d'un dels més importants mitjans de complement diagnòstic i d'arma terapèutica.

Eugeni Doyen, una de les més grans figures de la Cirurgia mundial, el perfeccionador incansable de les tècniques operatòries, el creador d'un instrumental que perdurará per temps en les clíniques de Cirurgia i sales d'operacions; tot en una primera i indiscutible època de la seva existència enlairada a un nivell portentós.

Behring, amb sos remarcables i valiosíssims treballs executats amb perseverància i coneixement exemplars, dels que ha sapigut fer-ne l'entusiasta difusió de l'apòstol convençut.

El Professor Landouzy, l'il·lustre Degà de la Facultat de Medicina de París, el decidit organitzador d'entitats socials mèdiques salvadores; el campió conscient i decidit en la lluita heròica contra la tuberculosi; el mestre eminent que sapigué evolucionar sempre endavant amb el formós bagatge que posseïa, adaptant-lo, en tots els temps, a l'actualitat més indiscutible.

Feliu Le Dantec, el bretó d'imaginació portentosa, que ha

íntim, en lo més pregón de la nostra ànima, i ansiosos de donar-li estat, de procurar-li vida propia al ensemps que pròspera, i anar a la realització de quan ansiava, hem fet tot, quan ens ha sigut possible per a afiançar-la i engrandir-la i per a aixamplar el seu ràdi d'acció a l'objecte de que resulti l'ampar, la defensa, la cristal·lització de quan puga ansiar la gran, l'estimada família mèdica catalana.

En la necessitat de constituïr en ferm lo que aquell il·lustre president anomenà, amb precisió exemplar, la *Mancomunitat de metges de Catalunya*, hem fet tot quan deviem i amics de fer més que de dir, i hi hem procurat família nombrosa, aimant i decidida, hem marcat els ideals que deu alcançar i no tardarem a veure els saborosos fruits que ha de proporcionar, pel be de tots.

Els organismes homogenis en aspiracions com en necessitats, constitueixen forces de potencia i de resistencia inestroncable que la JUNTA de l'ASSOCIACIÓ no podia tenir en oblit, i és per això que son anhel ha estat i serà el de totes les JUNTES que actúin en sa direcció, l'acoblament d'aquelles forces per a sa necessaria actuació envers la consecució d'aquell sublim lema *de hu per tots i tots per hu*.

Científicament aspira i aspirarà sempre a la continuació del regnat de la frase lapidaria d'Horaci: *Inter homines, sapiens. Inter sapientes, medicus*. Socialment, la consecució d'una germandat, no com les que s'estilen avui, sinò la d'una veritable germandat d'homes fills d'una sola i carinyosa mare.

L'ASSOCIACIÓ, aquesta força creadora i propulsora, amb la que devem confiar i a la que hem de donar la nostra entusiasta cooperació i el nostre més decidit esforç, ha sapigut mantenir relacions de consideració i respecte amb les entitats culturals, principalment mèdiques, de la nostra terra. El Rectorat, espléndidament simbolitzat en la il·lustre personalitat del nostre distingit consoci l'Excm. Sr. En Valentí Carulla, en qui hem trobat sempre una entusiasta acollida i tota classe de facilitats. La Facultat de Medicina sintetitzada en l'augusta personalitat de l'il·lustre Sr. Degà, l'Excm Sr. Dr. Batlles y Bertràn de Lis, que generosament ens ha donat el seu gloriós concurs i ens ha deixat sa casa, que hem pogut considerar la casa pairal de l'ASSOCIACIÓ. L'Academia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, la valiosíssima entitat que concebí i infusà la

me com a molt afectuós confrare vostre. Dr. Josep Massot. Perpinyà 11 Juny 1917.

Els primers fruits abundosos i saonats, qu'en plena evolució estival, aném a recollir de la obra de l'ASSOCIACIÓ, ens els proporcionarà el SEGON CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA que ha organitzat i que estém inaugurant en aquest esplendorós acte. El nombre i classe de ponències reunides i repartides ja als Srs. Congressistes, demostraran ben aviat la tasca realitzada. L'ASSOCIACIÓ les ha recollides amorosament, les ha impreses posant-hi tota la cura desitjable, i als Srs. Congressistes i a quants les llegeixin, correspon lo jutjar-les, que no és la mare, satisfeta i joiosa, la que alcança les millors condicions per a fer-ho.

Un dels problemes més fonamentals de la Medecina, el problema a que pot aplicar-se més indiscutiblement el salvador *non nocere*, és el pertinent a l'estudi dels *Regimes alimenticis*, i ja's veurà, Srs., com ha sigut tractat el vital, el difícil i intrincat estudi de la nutrició, sobre tot, en relació amb la immensa majoria de les malalties. De la importància del tema; de la íntima relació que té amb els estudis transcendents de la fisio-patologia actual; de lo fonamental que resulta amb els diferents i complexos problemes biològics que entranya i resolt; de la valúia d'aquesta part essencial de la dietètica com element preciós a tenir en compte, per a aplicar-lo degudament, tant en l'estat normal, com en el morbós; de la necessitat en qu'estém de comptar amb ell com a mitjà per a resoldre un sens fi de situacions, i, en una paraula, com a font inestimable de beneficis proporcionats per sa deguda i salvadora aplicació, n'és prova la feina feta.

El tractament del cranc, d'aquest flagell que tan intens mal fa a la humanitat; d'aquesta terrible malura que quan més aviat ens és coneguda, amb més domini i més promptitut i eficàcia pot ésser combatuda; d'aquesta plaga en contra de la quina cada dia s'estudien nous mitjans i s'apliquen més importants elements, és l'assumpte estudiat per la segona ponència.

La endocrinologia; amb sos avenços constants; amb la nova evolució de les teories humorals i de les neurògenes; amb la generalització precisa que ha alcançat i la cura que s'ha anat tenint en dominar-la i aplicar-la degudament, ha estat l'objectiu desenrotllat per la tercera ponència.

La tan estudiada com discutida qüestió de l'anestèsia, de

12. *Ponències i Comunicacions del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

Primera Ponència. Règim alimentari: en les digestivopaties cròniques (J. Tarruella); en les malalties de l'intestí (Gallart i Monés); en les de la nutrició (Pi i Sunyer); en les de l'aparell respiratori (Pla i Armengol); en les del sistema circulatori i de la sang (Joan Freixas); en les de l'aparell gènito-urinari (Bartrina); en els sifilítics (Josep M. Roca); en les malalties nervioses (B. Clotet i F. Xercavins); en les mentals (Alzina i Melis i Salvador Vives); en les infantils (Pons i Pascual i M. Salvat); en les de la pell (Peyrí i P. Umbert), i en les tòxico-infectives agudes (H. Puig i Sais).

Segona Ponència. Tractament del Càncer (Pujol i Brull i Ribas i Ribas).

Tercera Ponència. Endocrinologia: la doctrina de les Secrecions internes (Pi i Sunyer, Bellido i Nubiola) i notes addicionals (Clotet).

Quarta Ponència. Anestèsies locals: en Oftalmologia (Arruga); en Otorinolaringologia (Botey) i notes (Abili Saldaña). Foren presentades 59 comunicacions lliures.

13. *Junta Organitzadora i Executiva del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, Joan Freixas. Primer vice-president, Ermenegild Puig i Sais. Segon vice-president, Alvar Presta. Delegats per les Comarques de Girona, Tarragona i Lleida, Josep Pascual, Josep Mestres i Humbert Torres, respectivament. Tresorer, Adolf Pujol i Brull. Secretari, Bonaventura Clotet.

14. Presentació de la «Bibliografia Medical».

¡Repeteix, grans mercés a tots!... mentrimentes vaig a omplir vostra comanda dedicant breu discurs a refrescar la memòria d'aquell superhome que comptant per base una il·lustració ben fonamentada y per ajuda los ardiments de la caritat cristiana alcançà en moment suprem la visió clara de la realitat, y no solzament la va atenyir sinos que la feu vore als ciutadans y a les multituds desalmades; tro que quedaren uns y altres convençuts de que el orat, a les hores totalment possat a les befes, a les ires y a les injuries de quansevulga, era merexedor com a ver malalt de forta protecció y assistiment, com digne era dels afaylls de la caritat y dels esforços de la Medecina.

Pas de xagant donat per Gilabert que encaminà son temps a rompre amb les preocupacions d'un passat afrontós y a obrir compte nou de humanisme y de justícia, de consideració y de respecte per als boigs y'ls mentecaptes.

Gilabert queda *ipso facto* convertit en lo redemptor dels folls. Son nom quedà escrit en lo llibre dels immortals y sa glòria és tanta que n'hi hagué y n'hi ha per a tots. Fins per a la raça a que pertenyia el sortós innovador y sant revolucionari.

¿Cóm succehí axò?

Com sosuixen y han sosuit molts fets en esta vida: com li fou inspirat a Newton lo descobriment de la gravitació universal Per casualitat.

En lo dumentge 24 de Febrer de 1409 anava Fray Joan a preicar en nostra Seu lo sermó de Cuaresma, quan se creuà en son camí una moltitut insolent, qu'entre scarnis i riótes maltractava d'obra y de paraula a un defallit orat; qui gillant, es-esgalabrat y confús ja no sabia ni aon amagar-se fugint del tropell.

Fortament dolorit lo il·lustrat frare, davant la trista scena, defengué ardit a la víctima i renyí furiós al populatge crudél, que mogut inconscient per velles preocupacions i atjudat per sa carencia de bons sentiments així atormentava a un flac del seny. Y acte seguit exposà en la trona de la Seu la seua homília, al remat de la que, amb tó profétic pronuncià les sacramentals paraules que foren en Valencia i per al mon, com la promulgació solemnia d'un decret lliberatriu dels folls.

16. *Junta Organitzadora i Executiva del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, J.M. Roca. Vice-president primer, Felip Proubasta. Vice-president segon, Jaume Peyrí. Tresorer, Josep Blanc i Benet. Representants de les Comarques de Girona, de Tarragona i de Lleida, Josep Pascual, Josep Mestres i Humbert Torres, respectivament. Secretari, Francesc Gallart.

Ponències i Comunicacions del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Primer Ponència. Fisiopatologia del simpàtic abdominal: Patologia del simpàtic abdominal en les afeccions nervioses (B. Clotet); Nova comunicació nerviosa entre els òrgans dels aparells gènito-urinari i digestiu (S. Gil i Vernet i F. Gallart); Anatomia del simpàtic abdominal (A. Pi i Sunyer, J. M. Bellido i L. Cervera).

Segona Ponència. Tractament de les septicèmies: pestosa (J.M. Grau i Blanch); neumocòccica (G. Roqueta); melitocòccica (R. Moragas); de la febre de Malta (Francesc Esquerdo); quirúrgiques (I. Nogueras); gonocòcciques (G. Estapé); urinàries no gonocòcciques (E. Perearnau); puerperals (B. Guilera); tifòdica (Puig i Sais); tífica (M. Huguet); tuberculosa (A. Presta i Pla i Armengol); tuberculosa primitiva i bacilèmia secundària (Ll. Sayé); en general (Antoni Salvat), i estafilocòcciques d'origen no quirúrgic ni puerperal (J. Grifols). Foren presentades 71 comunicacions lliures.

17. Josep Maria Roca i Heras nasqué a Barcelona l'any 1863. Estudià Medicina a Barcelona i s'especialitzà en dermatologia i sifilografia. Fou metge auxiliar de l'Hospital de la Santa Creu. Llegí a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, el 5 d'octubre de 1898, la primera comunicació en català (La sífilis a l'edat mitjana) que hi era presentada. Presidí el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana i l'Ateneu Barcelonès; fou membre de l'Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona, de l'Acadèmia de la Llengua Catalana i del consell directiu dels Jocs Florals de Barcelona. Publicà importants estudis sobre la història de la medicina catalana, especialment dels regnats de Joan I i de Martí l'Humà. Morí a Barcelona l'any 1930.

18. Parlament inaugural de J.M. Roca i Heras (Tercer Congrés).

Y vosaltres, metges del Camp y de les altres comarques de Llengua Catalana, siàu els benvinguts en aquest Aplech científich, hont els uns trobarèu vells amichs, altres a llurs mestres, aquests sos dexeables, y tots als companys, recordant ab goig amarat d'anyorança aquells temps feliços de la vida escolar, que com més s'allunyen més s'estimen, y aquells moments de gaubança y de platxeri que'l lleure entre classe y classe ens permetia.

Y tot recordantho, ab regust de tristesa, ab l'ànima encogida, trobarèm que entre nosaltres hi manquen molts companys y molts mestres, car són legió els que la dalla de la mort ha fets comiadar ab l'*Æternum vale* inexorable. No'ls oblidèm. amichs, en aquests dies de satisfacció y de festa y de gloria, als companys y als mestres que han passada la llinda de l'Eternitat; fémlos hi piadosa ofrena espiritual de les perpetuïnes del nostre recort y del nostre afecte. Axí estaràn entre nosaltres com hi estaven en les aules de la nostra Facultat de Medicina y en les sales dels nostres Hospitals de la Santa Creu y del Sagrat Cor, les tres institucions qu'en mutua col·laboració han constituït y seguiràn constituïnt l'*alma parens* de les generacions mèdiques catalanes.

Ab bon acort y inspirats per l'esperit democràtic que sempre havia sigut consubstancial ab el modo d'ésser y d'actuar de Catalunya, instintivament, sens heure esment de la coincidència, els qui plasmaren els Estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, redactaren un dels seus articles

els nostres companys, imitant les Corts dels nostres Reys, que si bé se'n celebraven a Barcelona, además se'n celebraven a Lleyda, Montblanch, Cervera, Perpinyà, Gerona, Tortosa y altres llocs de terra catalana.

Pensant axí, no es que jo cobegi, barceloní de soca a rel, que Barcelona sia considerada com la ventafochs de la rondalla y sia exclusiva, desinseculada, quan se tracti de celebrar Congressos; però tampoch desitjo que ab manifesta injusticia frueixi del tractament excepcional de predilecta. A Barcelona s'hi han de celebrar Congressos, mes no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim los mateixos devers y los mateixos drets; les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocracies ni gerarquies de cap mena. Pere II sols exigia per a celebrar Corts, als catalans, que's celebressin dins Catalunya. Y aquesta es la verdadera concepció de la Patria: no considerarla reclosa dintre la seva capitalitat.

Lo mateix sentiment instintiu d'amor al terror, a ses lleys, costums y institucions, sentiments que imposa la naturalesa a totes les generacions que habiten un mateix territori palesant la influencia maravellosa del medi: aquest sentiment de la Tradició, la sana y santa Tradició que'ns remembra el passat per a ordenar lo present y provehir al esdevenidor, y que senten en son sí tots los pobles conscients de la personalitat llur, fa que procurèm que'l lloch del Congrès sia al ensemps un símbol històrich, car aquests símbols idealisen dignifiquen y ennobleixen totes les manifestacions de l'activitat humana que en ell s'amparen ab fervorós y noble entusiasme patriòtic, deù fecunda y inestroncable de virtuts privades, y enemich d'egoísmes insans y d'apriorismes hipòcrites, desnaturalisadors de sentiments, pertorbadors de les relacions socials y àdhuch de la vida de familia.

Y de símbols històrichs Catalunya n'està sadolla: de monjoyes de la passada grandesa se'n troben arreu, car són moltes les urbs que poden parlar ab orgull de la Catalunya pretèrita, per haverli aportat llurs joyells a sa Corona de Regina.

Gerona, qual recort romandrà vivent a través de les centurries per l'epopeya del seu setí, que finí ab la fugida de Felip l'Atrevit de França, qui, avergonyit y malalt, passà les Albes encalc pels almogàvers de Pere II que'l bandejaren al crit de «Desperta ferro!», il·luminantli el camí ab les guspies que, a miriades y com si fossin fochs follets, exien dels refrechs dels regatons d'escona ab les cantelludes clapisses del Coll de Paniçars.

Asclepiades, com Galien tingué'l dò d'ésser un gran clínic, possehidor d'una intuició mèdica extraordinària y d'un dò de gents que li valgué l'intima amistat d'Horaci y de Mecenas, dels qui vestí moltes vegades la *synthesi* compartint ab ells, no el pa y la sal, sinó l'esplèndit sopar, recolzats en lo mateix triclini.

Antonius Musa honorà y glorificà la professió, y d'aquells metges que del no-res, de l'escoria social, Cèsar enlayrà a la dignitat de ciutadans de Roma, ell, prevalentse del seu prestigi y de la seva intimitat y confiança ab August, ne fà éssers privilegiats, els conquereix prerrogatives y els aurora de la gloria reflexada pel lluminar de la seva poderosa inteligencia. Tan bon punt li fou concedit l'anell d'or dels cavallers romans, la remença social dels metges fou completa. Mercès a Cèsar dexarem d'ésser paries: Musa; ens donà beligerancia. Ab Cèsar dexarem de pertanyer a una classe d'infima calitat; ab Musa passarem a constituhir un estament honorable y, segles després, en algunes escoles de Medicina, seguint la tradició ab Musa iniciada, s'entregava l'anell d'or als novells doctors, pronunciant la fórmula de rúbrica: «Rebèu l'anell d'or en senyal de la noblesa concedida als metges per August y el Senat de Roma».

Si, per ésser la nostra una institució de metges de raça llatina, no podem prescindir de la Tarragona clàssica, com Institució Catalana no devèm oblidar la Ciutat que per a nosaltres és la Ciutat Sagrada, la que guarda en son clos les despulles del alt Rey En Jaume, quals despulles venerandes no podien esperar millor mausoleu que'l que les hi havèu donat ab la incomparable Sèu Tarragonina, que l'enginy del home bast majestuosa y cisellà superbament, y quals carreus la naturalesa ha daurats donantli el cayent d'un immens y riquíssim reliquiari.

Venim ab devota unció a fer ofrena de la nostra ciencia al plasmador sublim de la Nacionalitat Catalana, al Príncep de la Casa d'Arago, que redimeix homes fundant l'Ordre de la Mercè y redimeix pobles fundant les llibertats municipals ab lo Consell de Cent barceloní, posantlo al nivell del Senat de Roma.

Venim a fer ofrena de la nostra ciencia al Rey jovícel que precisament a Tarragona, en lo llevant de taula del còmit de galeres En Pere Martell, senti papellonejar en son cervell la primera idea de la conquesta per a la Civilisació, de les Mallorques, les belles ondines de cabellera d'or que'l *mare nostrum* devés migjorn acarona amorosament ab besada perdurable. Y la idea tingué una bella realitat; l'estol redemptor, compost de

una boyra d'estorament planà per espay de molts anys damunt d'aquelles maresmes.

Les generacions de mariners se l'han recontada de l'una a l'altra, la tràgica llegenda; y encara avuy les comares bretones, fent giravoltar els debanells y les filloses, sentades al entorn de la llar, expliquen ab misteri y en veu baxa que, en la calma meridiana y en lo silenci de la nit, los pescadors d'aquelles platges, segons quins dies, senten pujar, del pregon de la mar serena, un lleu remoreig, un tritlleig somort de campanes que toquen a festa... Y aquella gent senzilia espera confiada la commoció geològica que ha de fer surar la Ciutat engolida per a que visca de bell-nou la vida dels altres pobles.

També'l nostre verb medical rumbejava sa bellesa, també fruhia d'estimació y de respecte en lo comerç científich mundial; quan, tot d'una, esdevingué un cataclisme històrich que l'engolí, fa segles, y romangué anys y anys al fons de la mar del oblit y la indiferència de la classe mèdica. Y passaren les anyades, y alguns dels nostres metges que tenien esment de l'existència pretèrita d'una llengua com instrument de ciencia, refermaren la llur convicció cada vegada que al lluny del lluny sentien remor confós de campanes, senyals de vida que de tant en tant se manifestaven ab varietat de formes y en diferents llocs, y ara eren els manuscrits d'En Lull y de l'Arnau de Vilanova, descoberts en les Biblioteques d'Oxford y de Munich, ara l'Epístola manuscrita en lo segle XIV per Mestre Jacme d'Agramont dirigida als Pahers de Lleyda y trobada en la Rectoria de Verdú, ara els Receptaris m. s. de Manresa, de Puigcerdà y el de Micer Johan. Aparegueren també'l Codi en pergami del segle XIV, *Tresor de pobres*, de Pere Hispano, que's guarda en la Biblioteca Museu Episcopal de Vich, y l'incunable valencià de la XV centuria, de l'Alcanyic, que tracta de Pestilència, y els incunables catalans també del mateix segle, traduccions del Valasco de Taranto, d'En Guiu de Chauliac y de l'Argilata. Sense comptar els testimonis que romanen recòndits en altres arxius y biblioteques, ademés dels documents existents en los arxius y biblioteques nacionals de Catalunya, de Madrid y de París, del Consell barceloní y altres consells municipals, y les colleccions dels protocols notariais...

Aquestes troballes, si bé petites, són reveladores de la penetració d'una Ciencia y d'un Verb pel sol fet d'ésser conacionals. Elles contribuïren a mantenir lo foc sagrat, y en el cor dels creyents, dels convençuts, dels pochs iniciats de llavors, may minvà l'esperança de que la morta-viva retornaria a la

comparada ab altres llengües, més o menys profunda baix el punt de vista filosòfic, més o manco bella y flexible baix lo punt de vista estètic; també'ns es en absolut indiferent la riquesa de expressions diverses y precises, el tresor de formes caracterisades. Sols ens cal saber que, per ésser lo nostre llenguatge natural y propi, es el gran auxiliar per a l'idealisme de la nostra cultura, l'instrument del nostre pensament indispensable al esplendor de la nostra Ciència biològica.

Semblant predilecció pel nostre Verb no ha d'ésser en menyspreu del verb castella, tan digne de respecte com el nostre y com el nostre tan estimat dels seus naturals. Com podem menysprear una llengua que ha tingut entre'ls herauts del seu expandiment, l'Arcipreste de Hita, Jorge Manrique, Santa Teresa, y l'afollat de Lepant? Com l'haviem de menysprear si ella sola ha omplenat un món, y ha plasmat y ha agençat tota una Literatura esplèndida y superbament bella? No: guardèm per la llengua castellana tota l'admiració y el respecte de que s'ha fet merexedora per la seva historia y per la seva hermosura. La venerèm y ens admira y encanta posada en llavis dels seus naturals. Però si la devoció a la mare no exclou la admiració ni el respecte a les altres dónes, l'aventatja: no per dots de bellesa, sinó perquè es la mare, y aquesta s'estima sense triarse, sense discutirse, instintivament, per lley inexorable de la naturalesa.

La nostra llengua catalana ab ses condicions y ab sos defectes s'adapta a les nostres facultats, y per sa conexió espiritual objectiva la matexa ànima de Catalunya; ella es immanent en los individus de niçaga catalana, y per lo tant es el medi més apropiat per a exteriorisar el pensament català. El parlar en català o dexar de parlar ni, no depend de nosaltres: es un sentiment superior a la nostra voluntat perquè, com deya un castellà que fou potser lo cervell més excels de l'Espanya contemporania «les llengües, signe y penyora de raça, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni's prohibeixen ni's manen per lley, ni's dexen ni's prenen per voler, puix rès no hi ha més inviolable ni més sant en la consciencia humana que'l *nexus* secret en que viuen la paraula y el pensament. Ni hi ha major sacrilegi y ensemps més inútil que pretendre engrillonar lo que Deu ha fet espiritual y lliure: el verb humà, resplandor dèbil y mig esborrat, però resplandor a la fi de la paraula divina» (1). Així parlà En Menéndez y Pelayo en los Jochs Florals de Barcelona.

19. *Junta Organitzadora i Executiva del Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, Josep Pascual i Prats. Vice-president primer, Àlvar Presta. Vice-president segon, Joaquim Trias. Tresorer, Salvador Roca i Ballvé. Representants de les comarques gironines, tarragonines i lleidatanes, J. Pascual, Lluís Soler i Josep Estadella, respectivament. Secretari, Manuel Corachan.

Ponències i Comunicacions del Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Primera Ponència. Estasi intestinal crònica: Síndromes coprològics d'autointoxicació deguts a E.I.C. (Gallart); E.I.C. (G. Roqueta); estudi röntgenològic de l'intestí normal (C. Comas i A. Prió); tècnica de l'examen de budell dels raigs Röntgen (J. Bremon); radiologia de l'E.I.C. (R. Torres); teràpia de l'E.I.C. (J. Tarruella); anatomia (J. Trias); relació amb les lesions inflammatòries del mesenteri (J.M. Bartrina); indicacions quirúrgiques (Pujol i Brull).

Segona Ponència. Estat actual, diagnòstic i terapèutic de la parasifilis: el paràsit en la PS (R. Moragas); histopatologia, etiologia i patogènesi de la paràlisi progressiva en comparació de la sífilis cerebral (Joan Alzina i Melis); diagnòstic serològic i citològic de la PS. (Celis i Grifols); la globulinosi i les reaccions col·loïdals del 1. c. r. en el diagnòstic de les PS. (B. Rodríguez i Arias); característiques psicopatològiques (E. Conill); tractament pel Hg. i IK. (P. Vilanova); tractament intratecal en la lues nerviosa (J. Peyri), i terapèutica general de la neurosífilis pels arsenicals (Antoni Peyri). Entre les Comunicacions n'hi ha una d'E. Pedrals sobre la inspecció mèdica escolar a Barcelona, i una altra de F. Rovira i Ribas que fa la història de l'Institut de la Dona que treballa.

20. Josep Pasqual i Prats nasqué a Girona l'any 1853. Es llicencià en Medicina a Barcelona l'any 1874. Fou metge militar. Abandonat l'exèrcit, exercí a Girona. L'any 1895 creà el Sindicat Mèdic de la Província de Girona, que més tard presidí; quan el Sindicat es convertí en Col·legi de Metges també en fou president. Formà part de la Junta Provincial de Belles Arts, fou soci corresponent de la «Academia de la Historia» de Madrid i un entusiasta bibliòfil. Presidí el Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, l'any 1921. Morí el 6 de maig de 1931.

21. Parlament inaugural Josep Pascual (Quart Congrés).

vellesa y que les meves facultats morals i físiques han decaïgut y per lo tant, amb impossibilitat de continuar la norma d'intel·lectualitat aportada per els meus antecessors en el carrech, que com sabeu, foren un renomemat cathedratich, un expert clínic y un eximi escritor qu'a més de saber les diciplines mèdiques avui en boga coneix a maravella lo que feren els metges que visqueren en els bons temps de la dinastia catalana.

M'encomano fervorosament a vostra voluntat per escoltar-me el poch rato qu'he de cansar vostra atenció, no vaig a fer un discurs, pro sí, a exposar lo que al meu entendre convé e interessa fer, per traure lo profit possible de les nostres reunions.

No havem de fer medicina especial, els metges de Catalunya saben gorir y curar com curen y goreixen els dels altres paisos. No volem esser esqueig, ni fiol d'el arbre de la ciència mèdica y sí solament ramuda branca en la que si dongui fruit de cap de brot.

Tal vegada hi haurà qui trobi que sols volem distingirnos pel llenguatge. No. Ens servim de la llengua catalana, en primer terme, perquè es la nostra y perquè fora ridícol qu'al inquirir dades y referencies de la gent d'el poble, qu'han de servirnos per després donarlos-hi consells y ensenyances ens valguéssim d'una llengua exòtica Y no es que rebutgem les altres, y tan es així, que molts d'els nostres que sobre-ixen, ho fan amb idioma germà del nostre. Conscients de que lo benestar d'un poble descansa sobre la salut pública, havem d'adressar els nostres estudis a servir la raça, millorar els actuals individus y fer créixer la població.

Avuy està universalment reconegut que la Medicina se veu impelida a ocupar-se de quelcom més que d'el pacient y qu'ha de moures en un ambient social per inquirir el com, el perquè y quants son els que sofreixen.

Per alcançar tal desitg es menester en nosaltres un esforç per moure l'opinió general, fent-li remarcar que'n lo pertanyent a salut colectiva, som a la cua d'els pobles d'els quals havem copiat els adelantos qu'ens fan agradable la vida y per a fonamentar-ho permeteume vos dongui un compendi de lo que passa a casa nostra, referent a malalties evitables.

Deixant a part la ciutat de Barcelona (1) que per si sola re-

(1) Població de 619.000 habitants, ne naixeren 15.500; en moriren 17.700 y a més 1.163 nascuts morts.

La febre de les parteres, qu'es sols un seguici de les mans brutes d'els que les cuiden quan deslliuren, va emportarsen a Catalunya 104 dones.

Les passes de garrotillo han desaparegut y els casos isolats son vensuts quant lo metge es cridat a l'hora, malgrat això, en l'any qu'historiem, encar en moriren 227 criatures a casa nostra.

Aquí podria acabar la relació de les malalties sobre les quals tenim recursos per evitarles, mes n'ha una que, per lo gran número de paisans nostres qu'aclapareix, val la pena de citar-la, la Tisis, en l'any 1919, va matar 2.000 subgetes, y si be es malaltia que no creix amb tanta rapidesa com les avans apuntades y segons els calculs d'els tisiòlechs, per cada un que mor, en queden deu de malalts, tenim 20.000 tísics que passegen y semblen arreu la grana qu'ha de perpetuar lo mal.

Afortunadament, no es llunyà lo dia que serà vensuda. Metges y Biòlechs la tenen aseptjada y entre els capdills que dirigeixen la brega. n'hi ha d'els nostres y en aquest mateix Congrés se vos diran les manyes a què havem de recórrer per vençer-la.

Hi ha també entre les malalties evitables, unes de vergonyoses que si be no donen crescudes xifres de mortalitat per elles soles, denoten en gran part dels que les porten una depravació moral y mes que tot determinen en l'individu una degradació física qu'influeix poderosament en la degeneració de la raça y son les que ocasionen la majoria de casos de nascuts morts. Vigilant certs indrets y amb una educació especial, se disminuiria el tal flagell.

Convindria igualment inquirir el com y el perquè es tan freqüent la *feridura*. 3.500 morts en 1919, malaltia que tot-hom sab que si be en la majoria de casos mata de cop sopte, els que de la mort s'escapen, viuen aire ferits y com a tals poch o gens aptes per la vida de relació, son en gran part partides fallides en la població útil.

Cal també averiguar si minva o creix la població de golluts y cretins que se troba arreu en les valls y serralades pirenenques, y si be les dites tares no son encomanadisses, els individus que les porten, en sa majoria tenen migrat l'organisme y limitada la inteligencia, lo qu'els dona un grau d'inferioritat qu'els fa dignes d'un estudi seriós per millorar llur condició y mes que tot per evitar la perpetuïtat de la mena.

que les fan a bell-ull; per lo que toca a les de *mortalitat*, qu'han de fonamentarse amb l'asseveració que fa lo metge pel Registre Civil, s'hi troben voluntaries equivocacions; hi ha qui tots els malalts que se li moren, ho son per *colapso cardíac* com si l'últim esbatech d'el cor no fos lo que acaba amb la vida de tot-hom.

Els metges, per lo sol fet de ser-ho, tenim lo deure de fer a consciencia lo cens sanitari; els que fan de l'art y de la ciencia mèdiques un ofici, cal obligarlos, hi crech, com diu un ilustre metge (1) qu'els «que amaguen o enganyen atentan contra la vida d'una munió de ciutadans y son indignes de l'impunitat que la societat els otorga».

Amb estadístiques fetes honradament, sabriem quants y a hon se troben els malalts encomanadiços y podriem tot seguit utilitzar els mitjans que te establerts com a certs la ciencia per evitar s'escampi una malaltia que podria delmar un poble.

Conegut lo número y classe d'els malalts encomanadiços, havem de posar los en condicions per restablirse y que no puguin causar dany.

Com? Hospitalitzant a els mancats d'els indispensables recursos per sufragar no sols els gastos que ocasiona la malaltia si que també els necessaris per lo compliment de les mides de profilaxis qu'asseguri l'immunitat per els vehins del poble.

Ningú te dret a fer de llur domicili un focus de pestilencia.

Fixeu-se bé, que no demano l'Hospital per a tots els malalts; ja tinch dit en altra ocasió que l'Hospital no ha de ser may per els rics, ni tampo h un hostatge per vagabundos, pro sempre ha d'esser un lloch provehit d'els mitjans necessaris per curar a un esguerrat o recollir malalts que no poden o no deuen ser cuidats a casa llur.

Establint una serie d'Hospitals, que podrien esser una casa isolada en els poblets, edificis especials en viles, caps de districte o centres de comarques, amb numerosos serveis y ben diferenciats en les ciutats, llavors tindriem manera de fer obra util.

Lo vell refran

a l'Hospital t'en vàs

cap o cabell hi deixaràs

avuy no te fonament. L'Hospital d'are te qu'esser lloch obligat per investigacions clíniques, consultori per malalts que no necessiten estar allitats, casa de curació per els que han de soportar

(1) MARAÑÓN loc. cit.

22. De l'homenatge a Guillem Coltell. Fragments del parlament de J. M. Roca i Heras.

culptor també geroni. En los quatre corns hi han sengles escuts: de Sant Jordi, de Catalunya, de Gerona y de la Medicina. La llegenda, en gòtic català, diu com segueix: «ANNO DOMINI MCMXXI. A MESTRE GUILLEM COLTELLER. FISICH DELS REYS PERE III Y JOHAN I. EL CONGRÉS DE MÈTGES DE LLENGUA CATALANA CELEBRAT A GERONA». Pera l'acte de la festa la làpida estava adornada ab una garlanda de flors y dessota s'hi veyia la reproducció fotogràfica d'una lletra autògrafa del Mestre geroni.

Descoberta la làpida, En Joseph M.ª Roca llegí lo següent ELOGI:

* * *

Encara que'ls diccionaris històrics no resen una paraula de Mestre Guillem Colteller, perquè al no deixar llibre escrit, ni institució fundada, renuncià automàticament a la immortalitat, en l'Arxiu Reyat de Catalunya l'hem anat trobant, adés un ardit, adés un altre, sentint l'emoció estètica del arqueòlech qui, desenterrant d'ací d'allà fragments dispersos y ignorats d'una obra d'art, penyora de pretèrites civilisacions, li permeten, si no reconstruhirla tal com havia siguda, al menys, referne les línies capdals.

Es clar que d'una essència de delicades sentors, lo que interessa és lo perfum qu'exhala y no la forma y faysó del vas que la serva; però a mi, tot y no essent pas amich de la curiositat malsaniça, m'hauria plagut trobar en qualque manuscrit una miniatura d'època del nostre Arquiatra reyal, reproduhint els seus trets fisionòmics, la seva actitud y el seu habillament, car sembla que, tenint reverencia pels actes y virtuts d'una personalitat desaparescuda y que no havem coneguda, los més petits detalls que a ella fan referença y el seu modo d'ésser ens interessin y voldriem encarnarlos, humanisarlos, pera que aumentés y perdurés l'admiració devota que per ella sentim. Ara, no més sabem que li era permès per les Ordinacions reyal, com Mestre en Medicina, usar, igual que'ls cavallers y els juristes, correja d'espasa y cinyell d'argent sobredaurada y sabates trencades o esflorades, y portar perles y pedres precioses en l'agençament de son trajo; però ignorem la color y calitat de la gonella o del brial y de la capa y la lley de folradures y la forma y guisa del capell. Y si els artistes no'ns han tramesos aquests detalls, tampoch els literats, en cap llibre o document, han dexada grafiada la llur descripció.

de Paris, venía ja dreta via vers Perpinyà; llavors tot seguit prega ab sengles lletres al vescomte de Roda, al Noble N'Aymerich de Centelles y a Mossen Ramon de Perellós, que per honor sua vagin de continent a la Duquessa llà hont la trobin y l'acompanyin fins lo terme de son viatge. Sollicitada del seu pare la companyia de Mestre Coltellier, ¹ surt de Valencia y passant pe'l Puig, ahont lo Rey lo feu cavaller, Murvedre, Morella, *Alcañiz*, *Tamarite de Litera*, *Campblasnos*, Tremp y Puigcerdà, arriba per fi a la vila rossellonesa. Durant los sojorns de l'excursió, els racionals no reposen, car esperonat per l'impaciencia escriu als embaxadors que anaben ab Dona Johana, que procurin apressarse y que li'n trametin seguidament ardits d'ella y del seu estat.

Quan, per la porta d'Elna, entraben a Perpinyà matxos tra-giners ab xabegades d'espígol y arguensades del brancatge de murta, llor y boxerica, pera enjoncar y empaliar los carrers per hont havia de passar la novella Duquessa, els palacians comissionats pera retre homenatge a la núvia y en nom del espositat donarli la benvinguda, exien dret a Beziers, dexant la vila embolcallada en un ambient precursor de festa, que de fòra li portaben els forasters convidats y de dintre esclataba espontani, car lo nuvi feya vint anys que a Perpinyà havia vist per primera vegada lo sol esplendent de Catalunya.

Però en mig del aldarull y el bullici, de la cridoria y les riallades y el formigueig d'habillaments tan luxosos com diversos, un jorn entra en lo burg, per lo camí de Narbona, un correu a esperons batents, pantejant lo corcer y empolsat l'home, qui descavalca a la llinda de Fra menors y, flectant lo genoll, entrega al Primogènit una lletra closa. Per l'adreça, endevina qu'es de mossen Berenguer d'Abella, acompanyant català de l'Infanta francesa. Tremolós trenca el segell de cera roja, obre el plech y, haventlo llegit, la cara se li esblayma; son camarlench innovaba al Duch de Gerona que Dona Johana, greument malalta de disenteria, romanía a Beziers y que desconfiant dels seus metges pregaba al príncep que li trametés los qui ell tenía. Desde l'arribada del correu malestruch, la joya y els alegroys, com per art d'encantament, esdevingueren complantes: la Dissort llençà la pedra al fons del gorch Estelat y les goges, tornades bruxes, congriaren la tempesta. ¹

No cal dir, que pochs moments després de llegida la lletra, cavalcaben vers Beziers Mestre Bernat Burriach de Perpinyà y

23. *Junta del Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, Josep Tarruella. Vice-president primer, Lluís Celis. Vice-president segon, Manuel Saforcada. Tresorer, Lluís Llagostera. Secretari, Boi Guilera.

Ponències i Temes recomanats del Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Primera Ponència. Litiasi biliar: Complicacions (Gallart); tractament mèdic (J. Tarruella); quirúrgic (E. Ribas i Ribas); diagnòstic pel sondatge duodenal (P. Ferrer i Piera); diagnòstic röntgenològic (C. Comas i A. Prió); la colecistitis tífica com a causa predisposant i de greus complicacions biliars (Ferrer i Solervicens); tècnica operatòria (A. Saldaña); símptomes radiològics de la bufeta del fel patològic (A. Pinós).

Segona Ponència. Hemorràgies cerebrals: formes clíniques (B. Rodríguez i Arias); traumatismes cerebrals i hemorràgies cerebrals (M. Saforcada).

Temes recomanats. A) Tractament de les fractures complicades: tractament (J. M. Vilardell); radiologia (J. Bregon i R. Torres i Carreras); tractament de les fractures complicades de les diàfisis (M. Corachan); fractures articulars (F. Pell i Cuffi); supracondílies de l'húmer (Vallory i Castro); seqüeles (M. Breton). B) Organització hospitalària a Catalunya; L'Hospital dels nens de pit a Catalunya (S. Goday i Casals); Organització hospitalària a Catalunya: Maternitat (F. Carreres i Verdager).

24. Josep Tarruella i Albareda nasqué a Pallejà el 1870. En l'exercici de la medicina adquirí un gran prestigi com a internista. De l'any 1910 al 1912 presidí l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques. Fou president del Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana. Morí l'any 1957.

25. *Junta Organitzadora i Executiva del Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, August Pi i Sunyer. Vice-president primer, Enric Ribas i Ribas. Vice-president segon, Gonçal Roqueta. Tresorer, M. Torres i Carreras. Representants de les Comarques mallorquines, tarraconines, lleidatanes i gironines, Josep Mir i Mir, Josep Mestres i Miquel, Antoni Pujades i Francesc Coll i Turbau, respectivament. Secretari, J.M. Vilardell i Permanyer.

Ponències i Comunicacions del Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Primera Ponència. Fisiopatologia i semiologia renals: semiologia del tub renal (V. Company); síndrome circulatori de les nefropaties (Francesc d'A. Estapé); les funcions del ronyó (J. Puche); la histologia del tub renal (Bofill Deulofeu); fisiopatologia de l'excreció urinària reno-ureteral (N. Serrallach).

Segona Ponència. Tractament de les peritonitis: quirúrgic (E. Ribas i Ribas); neumocòccica (M. Corachan); tuberculosos (A. Morales i Llorens); pelviperitonitis (Juli Vallory i Carreras).

Tercera Ponència. Mortalitat fetal i infantil a Catalunya: treballs estadístics (A. Brossa); causes i profilaxi (Nubiola i Dexeus); mortalitat dels nens abandonats (A. Brossa i S. Goday); en els legítims (Martínez i García); a causa de la sífilis (S. Noguer i Moré); profilaxi de la tuberculosi de la primera infància (Sayé); per tuberculosi (Salvat); per malalties nervioses (B. Rodríguez i Arias).

Quarta Ponència. Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge: metabolisme hepàtic dels glúcids (R. Carrasco i Formiguera); respostes insulíniques (J. Pi i Sunyer i Bayo); insuficiència hepàtica en clínica (Gallart); sobrecàrrega de bilirubina (J. Vilardell); prova del rosa de Bengala i estudi de la bilirubínèmia (J. Sala i Roig); prova de l'eliminació de la fenoltetracloroftaleïna (J. Fontcuberta).

Foren presentades al Sisè Congrés 120 comunicacions.

26. *August Pi i Sunyer.* Nasqué l'any 1879, a Barcelona. Catedràtic per oposició a Sevilla (1904), resta a Barcelona en qualitat d'agregat en comissió. L'any 1916 és nomenat catedràtic de Fisiologia de Barcelona. L'any 1920 és director de l'Institut de Fisiologia, que s'acaba de crear. Els seus treballs (*Unitat funcional, Mecanismes de correlació fisiològica, El sistema neurovegetatiu*, etc.) figuren en les publicacions de l'Institut, en els treballs de la Societat de Biologia de Barcelona (de la qual és el primer president), i en multitud de revistes. Presidí el VI Congrés de Metges de Llengua Catalana. Des de l'any 1939 visqué a l'exili. Hi continuà el seu mestratge com a professor de Biologia i Bioquímica de l'Institut Pedagògic Nacional de Veneçuela i com a director de l'Institut de Medicina experimental de Caracas. Residí a Mèxic, amb els seus fills, des de la mort de la seva muller Carme Bayo. Morí el gener de 1965, a Mèxic.

27. Parlament inaugural d'August Pi i Sunyer (Sisè Congrés).

Que la present serà rica i eficaç fa esperar-ho l'entusiasme de tots. En cap dels anteriors Congressos — i bé sabeu si el seu èxit havia estat gran; — el nombre de ponències i comunicacions arribava al nombre actual; la col·laboració mai havia estat tan encesa, els desitjos tan vius, les esperances tan plenes. La nostra Associació pren nova activitat i serà en ella que s'ajuntaran la voluntat i la intel·ligència de tots els metges catalans.

La força real dels nostres Congressos ja ha estat provada. Del tercer en sortí el Sindicat de Metges de Catalunya, la influència del qual damunt l'actuació col·lectiva i àdhuc personal dels metges de Catalunya ningú pot desconèixer. Al costat de l'organització sindical cal organitzar l'actuació tècnica. Que no és precisament l'actuació acadèmica, sinó quelcom menys i quelcom més. En l'Associació s'hi han de discutir temes científics, i això és l'objecte primordial dels Congressos: es desenrotllen ponències, són presentades comunicacions, s'assisteix a demostracions pràctiques de mena diferent, es visiten institucions i, així, cada dos anys, els metges de Catalunya poden mostrar-se mútuament el que hagin aconseguit, estimulants-se uns als altres i procurant fer-se dignes de l'hora que viuen i ensenyar al món els resultats del seu treball.

Però, a l'ensem, els Congressos permeten el coneixement personal, sempre tan útil, el canvi d'impressions, sempre fecund, la concreció de relacions, l'aglutinació d'amistats i el gran valor de l'exemple. Són la manera de substituir l'estàtica de l'isolament, cada ú al seu poble, al seu despatx, al seu laboratori, per la dinàmica de la conversa, del proselitisme, de l'excitació al compliment de l'obra que a cada ú li escaigui realitzar.

Sovintejant els Congressos, els metges catalans formaran un cos viu, àgil, conscient i voluntariós. Una personalitat plural superior a una suma amorfa d'individus, un organisme social definit i potent, apte a l'acció i que per això mateix es farà respectar.

El Sindicat es cuidarà de les condicions materials, de la situació del metge dins la societat. L'Associació potser en certs moments interferirà amb el Sindicat amb el que sostindrà les més estretes relacions, però tindrà camp propi i demarcat. Procuri arribar a la importància de les Associacions de Metges en altres terres que ocupen lloc d'honor en la civilització. Veieu com exemple el què passa a Anglaterra i als Estats Units d'Amèrica, sobre tot. Es l'Associació de Metges que atribueix la capacitació, que dona la llicència per l'exercici professional de la

vant l'onada reaccionària que nega una bona part del món actual, sols la flor de la civilització, que ha fet consubstancial amb el seu esperit, aquesta gran victòria humana que és la llibertat, conservarà l'honor de l'espècie. I les aigües tornaran a nivell, passarà aquesta hora trista i fugaç com tantes altres en la història, i la humanitat sentirà un dia la vergonya d'aquests deliquis cerebrals que intenten justificar tots els absolutismes.

No us venguéssiu, no, la vostra magnífica independència per una classificació administrativa que us faria uns instruments desgraciats d'aquest monstre acèfal dels temps moderns que és l'organització de l'Estat, hipertròfic i omnipotent. Perill que porta així mateix en el seu sí el de la descatalanització, que pot ésser ràpida, dels metges de Catalunya.

Contra d'això devem defensar-nos, marcant agudament la nostra personalitat catalana. Davant del fet, de la forta realitat, de la coessió i la vida de les nostres institucions, hauria d'ésser molt gran el poder dels adversaris perquè poguessin destruir-les. Treballem i diferenciem-nos. Cosa que no exclourà mai la cordialitat, la fraternitat amb els companys d'Espanya i de tot el món, perquè mai no s'ha de confondre l'amistat i l'afecte amb la renúncia de les pròpies conviccions i la insatisfacció de les necessitats.

Qui el podria negar el fet de la diferència? No pretenem tenir qualitats que ens enlairin per damunt dels altres, perquè coneixem bé els nostres defectes, que són nombrosos i difícils de vèncer. Aspirem a definir-nos més cada dia. I ho volem per manament racial, i també ho volem per conveniència: perquè ens ve imposat per la sang, i al mateix temps perquè la raó ens diu que ens serà útil. Perquè, amics, són sempre les formes més resistents i ufanes aquelles més adequades, les que millor responguin a les condicions pròpies i ambients.

Ningú no serà tan ignorant que pensi que Medicina Catalana és una denominació arbitrària, ni podrà dir ningú que els entusiasmes de l'hora portessin, en iniciar-se els nostres Congressos, a una organització de reunions artificioses. Fou una imposició de la vida mateixa. En retrobar-se la consciència catalana, se'ns aparegué la continuïtat de la nostra història, salvant els quatre cents anys de decadència. Llavors els metges — estament despert i sensible — plasmen, naturalment, les seves formes col-

concedeix la gabela de la sal de Burriana, i constantment el protegeix. Com una de les moltes incidències que es succeeixen pel seu intent tossut de reforma religiosa, és detingut per la Cúria Romana en 1304, i Jaume II aconsegueix que sigui deslliurat, cosa que no és obstacle a què sis anys més tard comprometi el rei afirmant que aquest i el seu germà dubten de la inspiració divina dels Evangelis. Jaume II es sincera davant de Climent V. Mes és tant el prestigi d'Arnau com a metge, que mor aquest precisament en ocasió d'anar a Roma cridat pel Sant Pare, i malalt Climent V, demana per una encíclica i baix pena d'excomunió que li sigui buscat i enviat el llibre "Pràctica de la Medicina".

Es veu clara amb tot això l'altíssima posició social i l'extraordinària influència d'Arnau. En els seus escrits — obra del seu temps —, hi ha molta hipòtesi i molta fantasia, però eobre tot és un home que avui en diríem experimental. Se'l considera descobridor dels àcids nítric, clorhídric i sulfúric, de l'alcohol i les tintures alcohòliques, de la destil·lació; conegué el bismut i l'emètic, els efectes del carbó mal encès, i escriví tractats de medicina i química en gran nombre, al mateix temps que dissertacions teològiques. Es preocupa de les epidèmies que tants estralls causaren en aquell temps. Arnau de Vilanova és la gran figura de la Medicina Catalana, encara que no especialitzi les seves activitats com és propi dels homes de la seva època. Juntament amb Lull i per primera vegada, escriví matèries de ciència en català. Gairebé un segle més tard els seguirà per aquest camí Francesc Eximeniç.

Ramon Lull, contemporani, comparteix amb Arnau de Vilanova la representació del saber i també de la medicina d'aquell temps d'or. La posició de Lull és més enciclopèdica, més extensa, i per això mateix potser menys intensa. Lull personalitza la cultura del trànsit de la XIII a la XIV centúria. Tracta de ciència en general i dels seus mètodes, en alguna de les seves obres innumbrables (particularment en la "Ars Magna" i el "Arbor Scientiæ"), i s'ocupa també de medicina: "Llibre de la febre", "De la salut i de les malalties", "Mètode d'aplicar la lògica nova a la Medicina", "Art de curar", "Medicina teòrica i pràctica". Tothom sab la profunda agitació de la vida i les desventures de Ramon Lull.

Es el Doctor iIluminat. La seva muller, Blanca Picany, demana que sigui nomenat un administrador i curador del marit qui "est in tantum factus contemplativus quod circa adminis-

En català escriuen els poetes, els literats i els savis, i al català són traduïdes obres immortals. Es admirable, diu Rubió i Lluch, la riquesa de la incorporació dels tresors espirituals de la humanitat realitzada pels nostres reis i els nostres escriptors. La llengua catalana, sobre tot havent compte de l'exig tat del seu terreny d'expansió, fou una de les que més s'afany  a l'Edat Mitjana en fer-se mestressa de la ciència europea. Obres eixides a França, a Provença. Itàlia, Castella i àdhuc a regions més apartades no trigaren gaire a ésser portades al nostre bell català. Del llatí, de l'ar big i fins de l'hebre ic ens incorpor rem aix  mateix moltes produccions. Sovint ens aven  rem en aquesta tasca a altres nacions més fortes i preparades.

Es aquell període en què es crearen les Universitats a Europa. La principal, entre totes, la de París, fogar del saber del món occidental, nomenada mare de totes les altres. En 1300 Jaume II instituí l'Estudi general de Lleida d'acord amb Bonifaci VIII. Aquest Estudi, millor diríem Universitat, fou afavorit amb els mateixos privilegis que s'havien atorgat a Tolosa en 1229. Ben aviat preng  molta importància i esdevingué la Universitat nacional de Catalunya.

En ella s'hi estudia la medicina, i els noms d'alguns dels seus catedràtics han arribat fins nosaltres, Guillem de Beziers, Pere Gavet, Pere Colom, Ramon Querol, Ramon Falga  i sobre tot Jacme d'Agramunt, qui escrigué un tractat molt important sobre la gl nola, malaltia terrible en aquells temps i que devastava Catalunya com altres terres d'Europa i Asia. Es sabut i ho recorda el doctor Freixes en el discurs inaugural abans citat, que, pel prestigi guanyat pels Estudis de Medicina de Lleida, Joan I els concedí el privilegi d'*anatomisar* els cadàvers dels condemnats a mort. Per altra banda, el rei Pere IV atorga als doctors, llicenciats i aprovats de l'Estudi de Lleida, els drets a formar un Col legi amb les mateixes prerrogatives que els de Montpeller.

La Universitat de Lleida arribà a ésser considerada com una de les primeres d'Europa. Eximeni  enumera les més importants en aquesta forma: París, Oxford, Cambridge, Tolosa, Perusa, Bolonya, Montpeller, Lleida i Salamanca.

En 1530  s fundat l'Estudi General de Perpinyà, i en 1354 el d'Osca, però passen molts anys abans d'at nyer la butlla papal que ha de convalidar la seva institució. El rei Martí en 1398 proposa als Consellers de Barcelona, d'instituir uns Estudis Generals a semblança dels de Lleida, i els Consellers rebutjen, no perquè atenguin a la reclamació dels Pahers de Lleida que re-

forastera i encara sense gaire interès. El renaixement no compta per nosaltres. El segle XVI, gran renovador, moment feliç en què l'home s'acostuma pels nous mètodes a contemplar i estudiar la realitat, en què apren a veure el món tal com és, en què, de fet, es constitueix la ciència moderna, passa en va per Catalunya. Es poden citar uns noms distingits: Geroni de Merola, de Balaguer, que fa notar ja la unitat orgànica, l'anatòmic Montanya de Montserrat, el fisiòleg Morera, de Vic, els Gabriel Miró, el doctíssim Bruguera, els Roca de Girona, Caxanes de Barcelona, Antoni Aguilera de la Junquera, Antoni Laporta que fou degà de Montpeller. Són metges que obtingueren una merescuda celebritat, però que no deixaren empremta en el progrés científic.

El segle XVII és més eixorc encara. Citarem també a Joan Francisco Rosell de Barcelona, catedràtic, autor d'un tractat gal·lènic en sis llibres, Llorenç Romeu de Tortosa, Joan Alòs, també catedràtic de Barcelona, gran defensor d'Harvey i propugnador de la doctrina de la circulació de la sang "*De cordi hominis. Disquisitio physiologica-anatomica*" (1694), Jascinto Andreu de Hostalric, catedràtic així mateix, Fèlix Osona...

Sols a partir de la segona meitat del XVIII, quan sota la impulsió de Carles III, es renova tota la vida espanyola, Catalunya es commou, i d'igual manera que es manifesta l'activitat econòmica que culmina en l'actuació de la Junta de Comerç, també la medicina mostra un clar progrés. Es el temps en què Pere Virgili aconsegueix la creació del Col·legi de Medicina, restauració del fundat pel rei Martí que s'havia extingit; i és també el temps en què uns metges entusiastes obtenen, després de vèncer nombroses dificultats, constituir la Real Acadèmia de Medicina. Les ciències d'observació floreixen, i sembla que la nostra medicina prendrà el camí del progrés universal. Anatòmics com Gimbernat, Bonells i Lacaba, químics com Carbonell i Bravo, homes de coneixements enciclopèdics com Salvà i Campillo, filantrops com Piguillem, metges com Piquer Masdevall de Figueres, Francisco Suñer de Roses, i molts més encara, són exemples que cal recordar.

Sí. La medicina catalana té història pròpia. Heus aquí un caràcter diferencial suficient! No és que nosaltres ens girem als temps passats buscant en ells la llei pels nostres dies. Cada hora té la seva inquietud. Però és evident també que l'avui procedeix

del més representatiu entre aquests morts, del doctor Josep Roca i Heras. La Junta organitzadora del Congrés ha cregut que honorava degudament la memòria de l'antic President, encarregant la seva necrologia a l'home digne del més cordial homenatge de tots els metges catalans, que tant han après amb ell. No havia d'acabar sense que aquests dos noms, tan volguts, sonessin entrellaçats en acabar aquestes paraules inicials.

A tots els presents la nostra gratitut, a les dignes autoritats aquí presents o representades, a les delegacions de corporacions populars o científiques, a tots. I de manera particular que consti el nostre reconeixement a l'Ajuntament de Barcelona, que ens ha rebut en la seva noble casa, plena de suggestions que ens fan batre el cor d'emoció. A les Diputacions catalanes, començant per la de Barcelona que generosament i noble ens han volgut ajudar en la tasca de restaurar els nostres Congressos. Mercès a tots els que s'han volgut interessar pel millor èxit de la present reunió.

I esperem que reemprem avui el camí, ja mai més no es trobarà tancat. Serà l'entusiasme dels metges catalans que farà florir esplendorosa la nostra medicina. Per això, res com el conreu abnegat de la ciència, com l'actuació professional més escrupulosa, com constituir un estament que per les seves virtuts es faci respectar. Es pel nostre treball sobre tot que serem patriotes. Perquè si el saber és una fruïció, el saber és també la força. Per la ciència sobre tot, metges catalans, aconseguirem els nostres ideals, i de l'obra nostra en sabrà bé Catalunya. "Ipsa scientia potestas est". Potestat no moridora!

Discurs del President Dr. Enric Ribas i Ribas

Senyores, Senyors :

Rebeu i accepteu la salutació de tot l'estament mèdic de terres Catalanes, dels presents i dels absents que, malgrat el seu desig, no han pogut, per l'indole de la nostra professió, abandonar els ma'alts; però que en esperit estan entre nosaltres i participen ensems de la nostra ideologia.

L'Associació de Metges de Llengua Catalana va assolir un goig immens en ésser invitada per vosaltres per a celebrar en aquesta daurada terra el Congrés que avui inaugurarem. Una frisança d'entusiasme s'escampà per tot Cata'unya en veure que de terres de llengua catalana, però de límit de nostres encontrades, acataven la nostra ideologia en retre homenatge a la nostra parla. Que això significa la vostra invitació.

I nosaltres, corresponent amatents, corpresos d'emoció a la vostra crida, us diem: Aquí ens teniu per a fer tots junts, vosaltres i nosaltres, obra científica amb la nostra parla, penyora espiritual que a tota, el mateix en els temps aquells en què les nostres llibertats foren foragitades, que en aquests moments en que sembla que ens hagin d'ésser retornades amb el reconeixement, per mitjà de l'Estatut, de la personalitat catalana, en tots temps adversos i favorables, la nostra llengua ha estat el baluard inexpugnable que ha re-

però conreada amb tot l'amor l'hem anat depurant, i avui, ja en aquests últims Congressos, la nostra parla no té res que envejar a les altres. És encara un arbre petit que creix, però la seva verdor esperançadora ens diu que es conservarà verge de tota malura, perquè es veu bressolada per l'aire pur de l'amor a la terra i de les tradicions dels nostres passats.

Es dirà per alguns que per al conreu de la Ciència es necessita la llengua de major difusió; és possible que això sigui cert, però mai expressarem millor les modalitats del pensament que en la nostra pròpia llengua, i no dubtem que aquesta tindrà major difusió, tant quant gran sigui la nostra cultura. És, doncs, un problema de cultura, i com creixerà, florirà i fructificarà si tots, impulsats per l'amor a la terra, treballem amb amor, amb fe i amb el convenciment de la pròxima realització d'un esdevenidor espiritual fecundat per una cultura que serà la nostra! I quan hàgim assolit aquest grau de cultura no dubteu que la nostra parla tindrà un poder de difusió que res hi haurà que pugui barrar el seu pas, perquè serà una cultura que s'imposarà. Les llengües que avui tenen l'hegemonia no sé que tinguin res de característic que no puguin tenir les altres. L'hegemonia, deia el nostre gran Fargas en el primer Congrés, l'han adquirida per l'esforç dels homes, per la seva intel·ligència, pel seu treball, i sinó, recordeu la història. Quan Alemanya, endarrerida, enviava els seus estudiants a Còrdova i a Salamanca, no era la llengua alemanya la que impediria com a llengua científica: fou necessari constituir una cultura alemanya perquè l'alemany s'imposés; això mateix pot dir-se de França i d'Anglaterra, i el miracle el va fer l'amor a la terra. Aquest amor a la terra va ésser el que impulsà al gran Paracels, el qual, trobant-se en una època en la que el llatí era la llengua dels savis, fou el primer que donà els seus ensenyaments amb alemany i aquesta lliçó, filla d'un patriotisme sa i vigorós, malgrat les crítiques dels savis del seu temps, ha portat l'actual progrés científic d'Alemanya.

Els que ja comencem a tenir anys recordem aquells temps en què en les nostres Acadèmies Científiques solament es parlava el castellà, i es parlava perquè no havia esclatat el moviment catalanista, perquè no abrandava el nostre esperit l'amor a la terra; però així que les circumstàncies desvetllaren el nostre ensopeïment, conscients de la nostra fatal caiguda, amb tota clarividència i ener-

fatal per Mallorca, i després d'una sèrie de dissorts polítiques que ofeguen la seva personalitat, arriba a 1714 i comparteix amb Catalunya la meravellosa resistència; i  s Mallorca l'últim territori de la Confederació en rendir-se a la bandera de les flors de lis i arriar la gloriosa i venerable ensenya de les seves belles franquícies."

Un mateix origen des del punt de vista ètnic, lingüistic i tradicional, té Catalunya amb les illes Balears i València; ajuntem-nos en aquest moment, potser únic a la història, per a reconèixer la nostra personalitat i imposar-la per la cultura, palanca la més forta per a enlairar els pobles que volen i han d'ésser capdavanters del progrés. I aquesta cultura serà ben nostra si la fem amb la nostra estimada llengua, que és l'arrel de la nostra terra, i tot i enlairant els poetes que mantingueren el foc sagrat, aixequem la nostra veu en català per a fer la Ciència Catalana sense ingerències estranyes, i no dubteu ni un instant que la nostra personalitat s'imposarà si rendim un fervorós culte a les característiques que la informen.

En Juli Romain digué que el problema català no  s administratiu, ni d'antagonisme polític, ni d'exacerbació particularista;  s, sintèticament, un problema de cultura. El miracle solament pot realitzar-lo l'amor a la nostra terra; però no hem d'oblidar allò que diu Hegel en la seva *Filosofia de la Història Universal*, i  s que tot allò més important de la història ho ha realitzat indubtablement en el ben ent s de la paraula, afegeix, la pass  freda. Quan la pass   s frenesi-febre, no serveix per a res; cal la ferma voluntat i la clara reflex  perquè el foc decisiu creador no es refredi.

En estructurar la nostra personalitat catalana, sense caure en el pecat d'orgull, treballem amb la fe i el convenciment de l'ap tol, sense témer el contratemps; la nostra constància, sostinguda per una voluntat ferma i dirigida per la intel g ncia, ens donar  les forces que calguin per a assolir aquells dies de glòria que tots desitem per a la nostra terra.

En aquesta renaix ncia de la nostra personalitat,  s en la que l'Associació de Metges de Llengua Catalana i vol tenir-hi la màxima preponderància, i hem de contribuir-hi tots, vosaltres i nosaltres: recordeu aquelles paraules d'un dels vostres literats: "C p mallorquí del segle XIII i XV s'ofenia perquè li diguessin català de

32. «Homenatge a Goethe. Aquesta mateixa tarda va celebrar-se una sessió dedicada a Goethe conjuntament amb el Comitè gestor del centenari del gran poeta a Catalunya. El senyor R. Borràs, secretari del Comitè digué uns mots d'obertura de la sessió. El doctor J. Marimon llegí un estudi sobre «Goethe i les ciències naturals». La senyoreta Anna Maria de Saavedra llegí unes quartel·les del Dr. Serra i Hunter, Rector de la Universitat, estudiant a Goethe com a valor universal. El doctor J. Peyrí, en representació del mateix, clogué la Sessió i seguidament fou representada la pastorel·la de Goethe «Eridon i Amina», traduïda per J. Maragall i amb il·lustracions musicals de Pergolese i Bach. Fou un acte exquisit».

33. *Junta Organitzadora del Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.*

President, E. Puig i Sais; vice-president primer, Manuel Corachan; vice-president segon, Joan I. Valentí i Masroig; tresorer, Tomàs Fornells i Suñer; comptador, Joaquim Sellas i Garriga, secretari, Pere Domingo i Sanjuan; vice-secretari, Pere Gabarró.

Ponències del Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

1.ª *Estats de shock*: A. Pi i Sunyer, Els factors distròfics del shock; F. Domènech i Alsina, Fisiopatologia; L. Bosch i Avilès i Antoni Trias, Síntomes i tractament del shock quirúrgic i traumàtic; F. d'A. Estapé, El col·lapse en patologia interna.

2.ª *Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana*: Francesc Serra i Robert, Les realitats endemoepidemiològiques de Catalunya; J. Vidal, Les epidèmies d'origen enzoòtic; Pere Domingo, Les infeccions de tipus mixt produïdes per una sola espècie bacteriana.

34. Ermenegild Puig i Sais nasqué a Albons, Baix Empordà, l'any 1860. L'any 1886 acabà els estudis de Medicina a Barcelona. Des del 1900 pertanyé a l'Hospital del Sagrat Cor, on realitzà tota la labor científica. Fou president de l'Acadèmia i Laboratori de l'any 1914 al 1916. Fou el primer president del Sindicat de Metges de Catalunya (1919). Presidí el Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (1934). Morí el 31 de maig de 1941.

35. *Junta del Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana.*

President, Joan Puig i Sureda; vice-presidents, Ismael Girard (Tolosa) i Joan I. Valentí Masroig (Palma de Mallorca); secretari, Salvador Vives; vice-secretari, Pere Gabarró; comptador, Joaquim Sellas; tresorer, Josep Calicó; vocals, Jordi Baillat (Perpinyà), Benet Oliver i Rodés, Leandre Cervera, Josep Simon i Barceló (València), Rafael Battestini (Tarragona), Agustí Riera (Girona), Francesc Serra i Salses (Lleida) i Josep Palomba Cipriani (L'Alguer, Sardenya).

Ponències del Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

1.ª *Reumatisme*: Etiologia i Clínica, Joan Cuatrecasas; Terapèutica, Pedro i Pons; Reumatisme crònic, J. Castaigne i F. Françon (de Clermont-Ferrand).

2.ª *Hidatidosi*: Geografia, V. Tarragó, J.M. Villamil, S. Riera i J. Homedes, veterinaris: Intratoràcica, Antoni Trias i Pujol; Intraabdominal, Puig i Sureda i Primitiu Sabaté (de Tortosa); Òssia, Josep Trueta i Jordi Baillat (de Perpinyà).

3.ª *Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals*: Manifestacions clíniques inicials, V. Rodríguez i Arias; Simptomatologia oftàlmica, F. Bordàs i Salellas; Diagnòstic focal, E. Tolosa i Colomer; Simptomatologia referible a la naturalesa histològica, G. Escardó i Monté; Indicacions terapèutiques que comporta el diagnòstic de tumor cerebral, L. Barraquer i Ferré.

36. Joan Puig Sureda i Sais nasqué a l'Escala el 23 d'agost de 1880. Acabà els estudis de Medicina, cursats a Barcelona, l'any 1903. Fou deixeble de Cardenal i de Ribas i Ribas. L'any 1931, quan Joaquim Trias deixà la càtedra de Terapèutica Quirúrgica per la de Patologia i Clínica Quirúrgiques, s'encarregà de la primera d'aquestes càtedres; i de la segona, quan Joaquim Trias sortí del país l'any 1939. Fou ponent del Primer Congrés Nacional de Patologia Digestiva (València, 1931). El patronat de la Universitat Autònoma el nomenà professor de la Facultat. Presidí el Novè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. A la mort de Corachan s'encarregà del Servei de Cirurgia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Morí l'any 1978.

37. Parlament inaugural de Joan Puig Sureda (Novè Congrés).

universal que les conquestes de la intel·ligència; la ciència és patrimoni de tots i llonda i benvinguda sigui, vingui d'on sigui. D'ella, com d'una deu sens fi, rebem els beneficis que, pròdiga i generosa, sempre dona a mans plenes i vessa a ulls el·luc els immensos tresors posats en les seves mans pels esforços de tants benemèrits treballadors, de tants insonnis, de tants neguits, de tants sacrificis. Per al dret de tal gaudiment solament cal una cosa: haver-hi col·laborat honradament, difundint o creant. Són les dues penques del món intel·lectual. Quant diferents l'una i l'altra! Oferir l'aigua o trobar la deu?

Aquesta recerca i la sort de la troballa són el més enllobat anhel que pot tenir un home que viu dins l'ambient neguitós de la Medicina.

Per a donar bon rendiment, cap com el treball intel·lectual necessita disciplina, ni cap òrgan com el cervell necessita més un utilatge adequat, com la mà la seva eina adacta-la.

Quan en el fons del fons de l'esperit, en el gresol encès del pensament, una guspira d'inspiració creadora s'ha dissolt en el diamant fos d'una nova idea, d'una bella concepció, d'una encertada i subtil troballa, cal tenir a punt el motllo on ha de cristallitzar en un símbol, en una expressió al capdavant, en la paraula: aquesta, d'aquí endavant reflexarà sempre més l'encís de la genial guspira irisant el cristall de llum i de colors.

Es amb símbols, és a dir, amb paraules que es manifesta el treball creador del cervell. Es també amb símbols evocadors amb què treballa. Treieu-li aquesta paraula expressa o interna i callada, aquesta imatge auditiva tàctil o visual i frenaren fins aturar llur capacitat comprensiva i creadora.

Vulguem o no, la paraula està al mig dels nostres pensaments, associant-nos, arrodonint-los, precisant-los i ella també encendrà l'emoció i mida que més s'enfonsi en els estrats primers de nostres idees concretes, de les nostres primeres paraules compreses.

Quina força emotiva no té per a tots nosaltres en moments de pena o d'alegria el crit de Maró. Cridem-la en qualsevol altra llengua per ben compresa i parlada que ens sigui i ja no té la miraculosa virtut de fer-nos sentir tantes coses.

Aquesta major força emotiva i evocadora del llenguatge propi dona el seus fruits d'inspiració.

Que difícil és que un escriptor produeixi una obra magistral en una llengua que no sigui la que ha escoltat i parlat en els moments més íntims de la seva vida. D'això podem donar-ne fe nosaltres, els catalans, del Principat. Quantes obres cabdals en castellà han sortit de les plomes dels nostres poetes i escriptors que puguin figurar entre les d'una antologia? Obres concretes, moltes; obres genials, cap. I encara en les millors podria tro-

bar-se fàcilment la prova d'haver estat pensades en català. El renunci a la llengua pròpia, dona aquest fruit d'esterilitat.

Jo vull creure que aquest resultat tan evident en la producció literària no serà igual en la científica. La forma i el ropatge no tenen, en aquesta, la importància capita que en aquella. Però és tan freda la producció científica? L'infantament d'una nova idea, la coordinació d'una teoria, la dotzena d'una concepció original, no és també una inspiració? No és en el forn d'una tortura cerebral que es modela una hipòtesi afortunada?

La brillantesa, l'elegància, la precisió amb què els *genis d'escola francesa* han legat al món les formidables adquisicions en tots els camps de la ciència i en especial la Medicina no deixen pas dubte del seu fons d'inspiració, sobretot quan amb paraules de vidents s'adelanten profètics a la ciència del seu temps. Amb quin entusiasme i amb quina unanimitat no rendeix el món homenatge a la ciència francesa rublerta d'aquest formidable sentit d'humanitat que vol dir precisament totes aquelles coses. És l'esperit francès servit per l'admirable utilatge de la seva llengua, fruit i medi ensems de la seva clara i racional intel·ligència la que ha fet aquesta meravella. Tant si s'ha posat a produir en llatí com en qualsevol altra llengua, és fruit d'un cervell que en pensar parlava francès.

Convencuts del tresor que és una llengua d'útil, precisa, dòcil al pensament, és pel que la nostra Associació ens ajunta sota el doble vincle de la Medicina i de la parla. Perfeccionar l'una equival per nosaltres a millorar també l'altra; és l'esforç que oferim com a tribut a la ciència i a la humanitat malalta; és la col·laboració amb què guanyem aquell dret suau esmentat.

L'ideal nostre, com tota cosa subtil, s'eleva amb l'ambiciosa cohejança vers els creadors de la ciència.

Sabem el lloc modest que avui com avui hem aconseguit amb el nostre esforç, però també sabem que com més s'exempli el camp conreat amorosament sota el doble estímul de la nostra Associació, més fàcil és que veiem destacar brota que escampin més enllà del nostre clos el fruit de la seva florida. El geni és una rara flor que no neix perquè sí ni on es vulgui; també té la seva raó, sempre és un fruit de la cultura. Com més extens és el camp i més amorosament es conrea més fàcil és que creixi aquesta rara flor de l'esperit.

La parla retrobada no tarda a donar fruits, i quin goig per a tots si un esperit selecte, una intel·ligència guió sorgís de qualsevol dels països catalans o occitans. Cantaríem plegats la glòria del geni comú i tots la inscriuríem en el nostre llibre d'or.

No us demanem res més. Recordeu que la cièn-

fon, no sap on decantar-se, si al Rosselló o a l'Empordà; tant li fa; convertida en alguna trobarà els mateixos boscos, els mateixos conreus, els mateixos pagessos, i tant li fa que acabi a la platja de Canet com a la Badia de Roses, per tot hi trobarà el Mare Nostrum, la nostra mar Mediterrània amb els mateixos pescadors, i els mateixos ormeigs.

Parlar-nos del Rosselló és parlar-nos d'una de les coses que tenim per més sagrades.

I aquest afecte és vell de segles.

El Principat i el Rosselló han passat a través de la història les mateixes vicissituds.

Des que el Comtat del Rosselló fou unit a la corona catalano-aragonesa en temps d'Alfons I, sempre més estigué unit al Principat de Catalunya o al regne de Mallorca, i encara, mentre estigué unit als mallorquins, Catalunya, no sabia resignar-se a la separació d'aquelles terres germanes. Finalment, Pere el Cerimoniós, aconseguí el 1349 unir altra vegada Rosselló i Catalunya.

I els rossellonesos eren tan estimats del rei i tan considerats en els seus consells, que el rei Pere degué sofrir investides aferrissades dels unionistes aragonesos, que pretenien allunyar els rossellonesos del Consell Reial.

Aquest afecte del gran rei pel Rosselló, va plasmar-se en un fet de caràcter cultural d'enorme transcendència per Perpinyà. En la fundació de l'Estudi General o Universitat de Perpinyà.

Montpeller, la Universitat llenguadociana que tant valor té en la cultura mundial, havia passat feia poc a poder del rei de França. En tota la corona catalano-aragonesa, no hi havia més que l'Estudi de Lleida fundat l'any 1300 per Jaume II.

Barcelona no tenia, encara, cap Universitat. Pere III va girar els ulls al Rosselló i en document expedit a Saragossa el 20 de març de 1390, el gran rei diu que a suplicació dels seus dilectes i fidels Bernat Oliver, doctor en lleis i canonge d'Elna i Pere Blan, cònsol de la Vila de Perpinyà, nuncis tramesos a ell pels cònsols i prohoms de la dita vila, funda amb el present privilegi un estudi general on siguin ensenyades la sacra Teologia, el Dret Canònic i Civil i també les Arts, i un estudi general de totes les professions. Diu que així com el Rosselló preclara possessió seva, és per voler de Déu de natura pròdiga, abundant i uberrima pels seus fruits, així també desitja que per provisió seva els seus súbdits puguin abastar-hi els fruits de les ciències que molta d'ells sollicitaven—fins aleshores a nacions estrangeres. Proveeix, doncs, que la vila de Perpinyà sigui anomenada, digna casa de l'Estudi General i invita els mestres, doctors, i escolars a un tan saníssim convit i els pren tots sota la seva protecció especial. I concedeix al nou Estudi tots els privilegis, immunitats i llibertats consuetuds i franque-

ses que gaudeix l'Estudi de Lleida, llavors una de les sis primeres Universitats del món.

El mateix dia 20 de març de 1390, Pere III s'adreça al Papa Climent VI, li comunica la seva decisió de fundar l'estudi general i en aquesta ocasió fa l'elogi de Perpinyà que ens escau repetir:

«La Vila de Perpinyà—diu—fecunda en totes coses certament i amena, que llueix clarament per la puresa de la fe, per l'aptesa de la situació, per la profunditat de la ciència dels seus savis, pels costums, atractius i benigneïssims dels seus burgesos; hom hi troba sempre totes les coses necessàries a la vida dels homes on hi són conduïdes fàcilment per terra i mar.»

Finalment prega a Sa Santedat que vulgui fundar-hi amb els mateixos privilegis dels Estudis de Tolosa i de Montpeller.

La confirmació pontifícia tardà encara 20 anys. Joan I fill de Pere III, aconseguí del Papa Climent VII la carta de fundació el 28 de novembre de 1379.

Poc temps després el rei Pere nomena Canceller de l'Estudi a Fra Jaume, Abad del Monestir de la Reial de Perpinyà, i el 1385 nomena nou Canceller a Fra Joan Ermengol, monjo de Sant Cugat del Vallès.

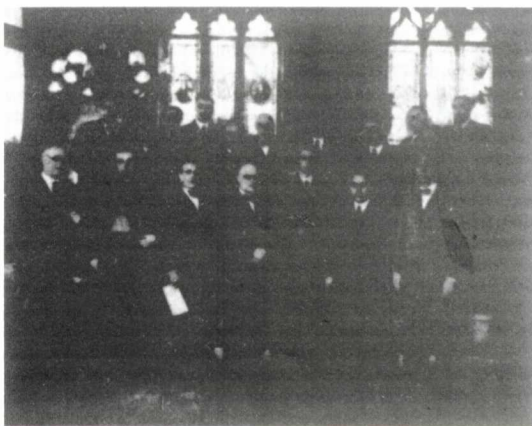
Així inicià les seves tasques l'Estudi General de Perpinyà, on es formaren doctors meritíssims en tots els ordres. És clar que el veïnatge de Montpeller, comparable del tot amb Salern, astre de tota primera magnitud, i que ha estat considerat com el centre on es formà la medicina acadèmica, disminuï el valor de l'Estudi General en ordre mèdic, però en canvi s'hi formaren meritíssims homes de lleis i de sacra Teologia.

Així i tot són nombrosíssims els homes que excel·liren en l'art de la Medicina.

Fullejant notes d'història mèdica del Rosselló en trobem que ens presenten una de les facetes de la vida mèdica al Rosselló en el segle XIV i que és interessant de citar.

Explica Alart que el 19 de novembre de 1572, a la casa consular de la vila de Colliure, es reuniren els representants de la ciutat i que vista la mala situació higiènica de la vila calia tenir un metge públic que pagarien del tresor comunal. Així ho acordaren amb la protesta d'un tal Thomas, abat que edixit que el no volia metge, e qui no volia que sen agüés. L'endemà mestre Albert del Puig i davant del notari, pren el títol de físic o metge i fa tractes.

Es compromet a viure a Colliure durant dos anys i a examinar l'estat sanitari de tots els habitants mitjançant l'examen d'orina, i a donar els consells que els resultats li aconsellin. A més haurà de fer tres visites a cada individu, home o dona. Però, si després d'això necessitava judici, pre-

Finalda la cerimònia inaugural, els representants de l'autoritat de les corporacions s'hi acomiaden per la presidència del Congrés.

Per a arribar a aquest fi li cal encarar-se amb els seus companys psiquiatres, plens de prejudicis.

Home de mentalitat senzilla i clara, ha deixat nombroses publicacions que són model d'exposició clara i ordenada, on són estudiades gairebé totes les magnes qüestions de la medicina mental.

En els seus treballs es mostra essencialment organicista i no concedeix a la psicologia sinó un paper molt reduït. Les seves obres demostren un gran observador i una gran capacitat d'anàlisi.

Com diu l'eminent alienista Sérieux, escau a Magnan l'honor d'haver deslliurat els alienats de llurs lligadures i els psiquiatres de llurs prejudicis.

Volem citar, encara, com a fet de gran valor, la publicació a principis del segle XVI d'un llibre de cirurgia en català molt notable.

«La Cirurgia», de Pere d'Argilata, llibre del qual encara avui podem treure magnífiques dades.

Aquest llibre fou traduït del llatí al català pel venerable Narcís Solà, clauzeller en arts e en medicina, cirurgià, ciutadà de Barcelona, corregit i esmenat pels reverendíssims doctors en arts e en medicina Mestre Francesch Servent e Mestre Alfonso de Torrelle, e Mestre Joan Gelabert, cirurgià, tots de la vila de Perpinyà. Estampat amb gran diligència en la Noble Vila de Perpinyà per Mestre Joan Rosenbach, el 15 de gener de 1503.

Són prou les dades dites del Rosselló per a comprendre l'enorme valor que té el coneixement a fons de la història mèdica rossellonesa. Dels palsos d'Or podriem afegir-hi centenars de noms gloriosos.

En el concurs Gimbernat fet ara fa dos anys a Barcelona, vingueren unes quantes biografies i estudis fets per estudiants occitans. Moltes vegades,

hem trobat a Barcelona estudiants que venien a recollir documents per a la seva història.

Jo crec que aquests treballs dels estudiants occitans per a descobrir i emuldr el passat dels vostres països és la millor obra que pot fer la joventut estudiosa i a la qual tots, dels més alts als més humils, cal que cooperem amb tot l'entusiasme.

La revifalla del propi esperit, l'estudi a fons de si mateix, Occitània endins, ha d'ésser una necessitat que convindria que tothom sentís. I aquí creiem oportú recollir unes paraules escrites pel nostre excellent i admirat amic Ismaël Girard a LA MEDICINA CATALANA. Gasçó de soca i arrel, occitanista convençut, proclama que creu segur trobar cal fogar barceloní l'ajuda indispensable perquè allò que ha de viure, visqui.»

Jo us dic, amic Girard, que a Barcelona, a tot Catalunya, nosaltres els metges, us considerem tots vosaltres com a germans de sang, que la vostra companyia i el vostre entusiasme per les nostres coses ens omplena d'esgarriances i que el major goig per nosaltres fóra el poder ésser-vos útils per al vostre camí d'enlairament en tots els ordres.

Fatigueu cert que el millor que podeu dir-nos és que creieu, de cor, que Catalunya és una germana vostra, més gran o més petita—tant li fa—que sent les vostres angúnies com a penes i que exulta de joia amb les vostres alegries.

I per acabar, deixeu-me citar-vos una anècdota històrica de Perpinyà.

L'any 1315 nasqué a Sicília un fill de l'infant Ferran, que més tard havia d'esdevenir rei de Mallorca. Morta al cap d'un mes la seva mare, l'infant Ferran encarregà a Ramon Muntaner—el famós cronista—que portés el fill a Perpinyà. Muntaner buscà Agnès d'Adri, empordanesa, una emolt bona dona que havia tingut 23 fills i a la qual cregué podia confiar l'infant Jaume. Arribats a Perpinyà es presentà davant la reina mare, l'avia de l'infant, Esclarmonda de Foix. Muntaner portava l'infant als braços i diu que la reina tingué un gran goig perquè el vegé «graciós e bo e amb la cara riant e bella», vestit d'or i amb el mantell catalanenc.

Demana la presència dels notables de la Cort i d'un notari i quan finalment hagueren reconegut que aquell era l'infant Jaume, fill de l'infant Ferran, i que Muntaner s'havia portat lleialment, Riurh el menut que fou beat deu vegades per la reina.

I així disposat a Perpinyà aquell que més tard havia d'ésser Jaume III de Mallorca, que fou un

38. *Junta Rectora del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*, celebrat a Perpinyà els dies 23, 24, 25 i 26 de setembre de 1976.

President; Josep Alsina i Bofill. *Vice-Presidents*; Jordi Baillat (Perpinyà), Carles Bas (President de la Societat Catalana de Biologia), Emili Balaguer (València), Miquel Munar (Mallorca), Antoni Oliva (l'Alguer), Antoni Vilanova (Andorra). *Secretari general*; Frederic Corominas i Beret. *Vice-Secretari*; Josep M. Camarasa. *Secretari d'Actes*; Josep M. Casasa i Carbó. *Tresorer*; Josep Cornella i Satorre. *Vocals*; Enric Agudé i Sans, Pere Calafell i Gibert, Antoni Cambrodí i Aldomà, Oriol Casassas i Simó, Francesc Català, Josep M. Escudero i Monjo, Jordi Gol, Ramon Llatjós i Planas, Manuel Ribas i Mundó, Andreu Roquere, Josep Tomàs i Montserrat.

Ponències del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana 1.ª Ponència: Dinàmica de la infecció (Caracterització biològica del patogen; La resposta de l'hoste; Els factors ambientals; Influències terapèutiques). Taules rodones: Malalties meta i parainfeccioses, Infeccions del sistema nerviós en la infància, Infeccions i treball, Infecció i cirurgia, Virosis. 2.ª Ponència: Funció social de la medicina (El pas de la medicina individual a la medicina col·lectiva; La salut; Situació actual; Perspectives de futur). També foren exposats uns temes històrics, uns altres proposats i exposats pels estudiants i, finalment, aspectes constitutius d'un homenatge a Ramon Turró.

39. Josep Alsina i Bofill nasqué a Palafrugell l'any 1904. Es llicencià en Medicina a Barcelona el 1927 i fou professor de Patologia mèdica de la Universitat Autònoma de Barcelona del 1934 al 1939. S'ha especialitzat en medicina interna i nefrologia. És membre de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, del qual ha estat president. Ha estat president de la Societat Catalana de Biologia i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Presidí el Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

40. *Parlament inaugural de Josep Alsina i Bofill (Desè Congrés)*.

Al davant de tots, els Col·legis de Metges de Girona i de Barcelona, la generositat dels quals ha estat fora mida gràcies a la compenetració que han sentit amb el nostre projecte les Juntes de Govern successives. Els noms d'Albert Caselles, de Josep M. Nolla, de Joaquim Tornos, de Carles Pijoan i de llurs col·laboradors són noms d'uns bons, incondicionals amics. Els altres Col·legis de Metges de les terres catalanes, els Laboratoris farmacèutics i les entitats bancàries i d'estalvis, el nom dels quals queda consignat en aquest Llibre d'Actes, han ajudat decidivament a la realització del Congrés. Tots s'han guanyat la nostra gratitud.

El Congrés del 1936

Es obligat i és just de recordar avui el Congrés del 1936 reunit també ací, a Perpinyà.

Els qui, pels anys que duem a coll, vàrem poder participar-hi, en guardem un record inesborrable. Inesborrable és un qualificatiu potser una mica massa usat, però en aquest moment no en trobo cap altre de més adient. El Congrés del 1936, el IXè. dins la sèrie dels de Metges de Llengua Catalana, va fer bona feina. La primera, aplegar un bon nombre de companys de les diferents comarques catalanes: uns tres-cents del Principat, de les Illes i del País Valencià; setanta-tres del comtat del Rosselló i catorze de les terres occitanes. La segona, reunir un nombre important de ponències i de comunicacions d'una gran qualitat. Tothom podrà comprovar-ho llegint-les o fullejant-les si més no. Pedro i Pons, Puig i Suñeda, Trueta, Baillat, Cuatrecasas, Rodríguez-Arias, Tolosa, Antoni Trias, Sayé, Tarragó eren les figures més solvents i les més adients als temes tractats dins el panorama científic del nostre país en aquell moment. Presentaren unes ponències de gran valor, en les quals destaca el caràcter fonamental de la Medicina catalana de llavors i de sempre: l'objectivitat essencial, indefallible, basada en la més correcta i fidel observació clínica. Les comunicacions aportaren la contribució d'un gran nombre de metges i d'altres biòlegs dels països catalans.

Però tot i ésser molt important, no és de segur la densitat científica allò que més profundament deixà gravat en el nostre esperit el record d'aquell Congrés. Allò que li donà una lluïssor especial entre els altres Congressos de convocatòria idèntica fou l'ambient, el clima.

També vibrant per demés havia estat el que envoltà el Congrés del 1930 que reprenia la sèrie després d'un silenci de set anys imposat per la dictadura de Primo de Rivera. Però, si aquest fou un Congrés amb clima d'esperança, el del 1936 fou marcat per un clima d'exaltació nacional. Després de dos segles i mig de marginació política i de repressió cultural, el Principat de Catalunya es tornava a trobar llavors en possessió d'òrgans propis de govern, de decisió i d'administració, independents en bona part dels generals d'Espanya. Ens sentíem tots una mica afeixugats de respon-

parlant, doncs, de naixença, però plenament identificat amb la realitat nacional de Catalunya.

Ni el Congrés de València fou mai convocat ni el Dr. Corachan pogué participar mai més en la vida col·lectiva perquè morí el 1942 després de dures contrarietats personals i familiars.

L'esfondrament del 1936

Pocs dies després de clos el Congrés s'abocà damunt el Principat, el País Valencià i les Illes la gran tragèdia de la nostra guerra civil. Quan aquesta acabà, començà la tragèdia bèl·lica per als nostres germans de França. Però, el final de la catàstrofe no fou igual per a tots. Per a vosaltres, catalans del Rosselló, tot tornà al seu lloc d'abans. Per a nosaltres començà una trista, descoratjadora etapa de regressió i de silenci. Silenci d'estabornits el dels qui havíem sofert l'esfondrament de totes les nostres il·lusions culturals i polítiques. Silenci d'inconsciència, potser només d'ignorància, el de les noves fornades.

I regressió de totes les activitats culturals. Recordem només les lligades íntimament amb les nostres disciplines. La Universitat Autònoma de Barcelona del 1933 havia obert les portes a totes les figures destacades de la intel·lectualitat del país. Puig i Sureda, Corachan, Pere Domingo, Ribes i Ribes, Ignasi Barraquer, Carrasco, Celis, Rodríguez-Arias, Mira, Joan Cuatrecasas, Reventós, Sayé en foren nomenats professors. El 1939, tots ells en foren bandejats i la Universitat fou degradada a la migrada condició de les altres Universitats d'Espanya. Les càtedres de les noves especialitats foren suprimides i el personal docent reduït a un catedràtic i un adjunt per a cursos de 300 a 600 alumnes. Pedro i Pons deia: «Ridícula i inadmissible per tots conceptes és aquesta reducció del professorat a què són condemnades les Càtedres». I Laín Entralgo, pel seu cantó: «La cuantía del profesorado intermedio y su retribución son, si se me permite decirlo así, impresentables».

Aquest replegament tan dràstic de l'activitat docent afectà també la investigació. La gran feina feta per l'Institut de Fisiologia de la mà d'August Pi-Sunyer i de Bellido quedà closa i mai més no ha estat represa. Només la secció adscrita a la Càtedra de Farmacologia ha dut a terme una actuació remarcable.

També el Laboratori Municipal, que havia aconseguit cotes tan altes d'eficàcia i de prestigi sota la direcció de Ramon Turró, Pere Domingo i Pere González, sofrí una brusca davallada en les seves activitats amb la nostra tragèdia col·lectiva.

La contesa bèl·lica i política tingué una altra derivació, dolorosa en l'àmbit personal i funesta per a la col·lectivitat: la dispersió de gran nombre de metges catalans. I l'empobriment de la vida cultural del país ha dut una conseqüència igualment funesta: l'emigració de la joventut mèdica.

a l'humor del «Pilat» de torn. L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears no ha pogut usar el seu aplehatiu territorial fins el 1967.

Però la llengua pròpia continuava absent de les sessions acadèmiques i de les publicacions. Se n'exceptuen les de l'Institut. El primer treball de tema biològic aparegut en català després del 1939 és «Histopatologia d'una nova capa d'epiteli semiescamós pla que cobreix les mucoses digestives», que obtingué el Premi Prat de la Riba atorgat per aquesta institució el 1947. L'autor és un metge emigrat, Frederic Duran i Jordà, que llavors ocupava la direcció del departament de Patologia de l'Hospital Ancoats de Manchester. El segueix «La Poliomièlitis a Barcelona durant l'any 1959», premiat el 1960 per la Reial Acadèmia de Medicina, de Barcelona, i del qual és autor el nostre secretari general, Frederic Coromines i Beret.

La progressió és molt lenta i, fins que el 1962 la Societat Catalana de Biologia no reprèn les seves activitats, no es produeixen sessions acadèmiques regulars en català ni hi apareixen publicacions periòdiques. Dos anys més tard, a Manresa, en una reunió convocada per l'Associació de Cardiologia i Angiologia torna a sonar la llengua del país en les activitats públiques de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Fins el novembre de 1970 la Reial Acadèmia de Medicina no prescindeix ocasionalment de la llengua forastera per a solemnitzar l'ingrés d'un nou acadèmic. I fins el gener d'enguany no reapareix en idioma autòcton «ANNALS DE MEDICINA», l'òrgan de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que també en aquest mes de gener ha aprovat la modificació dels Estatuts per tal que el seu nom oficial recobri l'autenticitat.

Entre tants d'esforços per tornar a expressar la Medicina en català, cal donar el valor que mereix l'obra de les «Monografies Mèdiques», que reprenia passats més de quaranta anys la idea i la realització de Jaume Aguader i Miró. Ha estat una empresa ambiciosa perquè pretenia de posar a les mans de tots els metges dels països catalans uns textos dignes en un llenguatge digne; i per tal d'arribar a un grau màxim de divulgació, calia estalviar tota mena de contribució als beneficiaris. Al cap de set anys han estat editades tretze monografies, i ningú no gosarà contradir que l'empresa —fruit d'un gran esforç d'un petit grup— ha reeixit totalment.

La reinstauració del català en tota la nostra vida i l'expressió científiques —que tants voldríem accelerar— ha d'ésser forçosament lenta. Diverses generacions de metges han estat emmolats per una escola i per una Universitat que han volgut ignorar que el nostre país té una llengua pròpia tan noble i útil com qualsevol altra; una realitat que les nostres autoritats només han recordat quan volien perseguir-la. Avui aquesta realitat ja no és negada per ningú. El català ha entrat, vencent grans obstacles, a l'escola i a la Universitat. Dins les noves generacions de biòlegs i de metges que sortiran aviat a la vida pública n'hi haurà molts que trobaran que el més normal és expressar-se en la llengua pròpia. No és massa agosarat de pensar que aquest Congrés pugui ésser l'inici d'una nova etapa de la vida acadèmica del nostre país, de la presa de consciència col·lectiva del

llada i matisada la que ha deixat un llegat insuperat a la ciència clínica a cavall dels dos segles, el passat i l'actual.

Els problemes que ens plantejem

Venim de bon grat per raons de comunitat i per raons d'afinitat, però no venim a embadalir-nos —i menys a embadocar-nos— amb la història, amb la nissaga i amb els lligams humans que ens ajunten dins una abraçada de germanor. Venim a plantejar-nos uns problemes que ens preocupen i que demanen la nostra reflexió.

De fa uns anys els conceptes, les estructures, els objectius de la Medicina tradicional senten el trontoll que anuncia la imminència de canvis substancials. Podem parlar, amb fonament, de crisi de la Medicina, és a dir d'una cruïlla que s'obre davant l'evolució ininterrompuda de la seva base científica i de l'art d'aplicar-la. Des de la manera de comprendre la biologia dels fenòmens patològics fins a la projecció cap a l'individu i cap a la comunitat dels nous coneixements en els plans de la cura i de la prevenció, tot ha estat somogut en els darrers trenta anys. Essent «tot», no podríem pas fer una revisió global del canvi ni tan sols del sentit del canvi. Hem hagut de triar, i ens hem quedat amb tres aspectes del problema global. Un d'essencialment biològic, la dinàmica de la infecció; un altre d'extensa i profunda repercussió social, la funció del metge en la recerca de la salut; i un que és a la base de tot: l'ensenyament de la Medicina, que hem confiat als qui avui en són coprotagonistes, els estudiants.

Si dins el camp biològic ens hem decantat per la infecció no ha estat perquè sí, sinó perquè un dels sectors de la patologia mèdica que ha experimentat un canvi més radical en els darrers decennis és el de les malalties infeccioses. I no solament en llur freqüència sinó en llur agressivitat. Els biòlegs procuraran de dir-nos tot seguit el perquè d'aquest canvi, els clínics n'analitzaran les conseqüències i els farmacòlegs ens explicaran tot el molt que hem d'agrair a les novetats terapèutiques dels darrers quaranta anys i el poc que els hi hem de retreure.

La inajornable necessitat de compassar la funció del metge i l'objectiu de la Medicina amb tota la complexitat que implica la recerca de la salut ens ha dut a plantejar la segona ponència amb una amplitud que depassa de molt les possibilitats conceptuals i tècniques del metge en el seu paper tradicional.

Com diu la justificació d'aquesta segona ponència, «hem deixat enrera els temps del metge que podia abstenir-se de conèixer les normes essencials de l'ecologia i de la sociologia. Avui cal que el metge sigui capaç de descobrir les relacions intenses i molt sovint amagades que existeixen entre el fenomen biològic i els fenòmens polítics i socials».

D'aquesta interrelació en el pla col·lectiu, se n'ocupen els nostres ponents amb gran solvència; i també amb passió, perquè aquesta comunitat

tècnica, és oportú de reivindicar ara la legitimitat de la nostra convocatòria concretada als metges i altres biòlegs de llengua catalana.

Podríem explicar-la com el resultat de la imposició de la vida, de la consciència i de la llengua catalanes revifades avui després de decennis de silenci, com ho varen ésser per la nostra Reinaxença després de quatre-cents anys de decadència. Però hi ha quelcom més o si voleu allò que n'és la concreció: l'escola biològica catalana.

Martí i Julià, un home excepcionalment lúcid, n'assenyalava els trets fonamentals: qualitat purament científica de la funció clínica; individualització del cas clínic, i no de malalties; consciència del valor transitori de la hipòtesi actual; concedir tanta importància a l'estudi del subjecte com al dels agents patògens; síntesi psico-orgànica.

Segons Carreras-Roca, aquesta escola nostra té dos moments esteHars: el primer al segle XIII amb la gran figura del valencià Arnau de Vilanova, amb el mallorquí Ramon Llull i amb Eiximenis, nascut a Girona i mort aquí a Perpinyà. El segon, en el nostre segle, entre 1903 i 1939. Pedro i Pons lliga aquest segon esclat de la nostra Medicina amb la fundació de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el 1878. L'Acadèmia posa fi efectivament a una època en què els metges il·lustres no tenien continuadors; és a dir, deixebles. Ella els posa en contacte amb llurs col·legues, els humanitza i estableix entre uns i altres un corrent d'estímul i una atmosfera d'emulació. En poques paraules, crea una escola.

L'escola biològica catalana té, doncs, història pròpia, i això ja és un certificat d'existència. I té també, com acabo de dir, unes característiques diferencials; característiques que queden perfectament explicades perquè Catalunya, essent país de marca, ha rebut més influències culturals dels veïns i ha estat més afectada pels vents d'opinió i de tendència que qual-sevol altre país situat més a recer. Hi ha una afinitat entre nosaltres i Europa en la manera d'entendre la Medicina que no ens vexa sinó que ens distingeix.

Si en el terreny conceptual és ben just d'alinear-nos dins una comunitat, ho és també en el terreny dels requeriments operatius. Amb els nostres Congressos, venia a dir Pi i Sunyer en obrir el del 1930, «els metges catalans formaran un cos viu i conscient capaç de forjar una personalitat plural molt superior a la suma amorfa d'individus». Una personalitat que es manifestà decididament per la consciència gremial en crear el Sindicat de Metges de Catalunya nascut dins el III Congrés de Metges de Llengua Catalana reunit a Tarragona el 1919; i que continua reivindicant avui abans de tot una unitat espiritual, ni política ni geogràfica, sinó apuntalada en el vincle immaterial de la llengua. L'apeHació «de llengua catalana», que hem donat al nostre Congrés com tingueren els precedents, vol dir, doncs, que hi són convocats els metges i altres biòlegs de tots els països on la nostra llengua és vigent, sense exclusió de cap mena. Tant o més que els catalanoparlants de naixença, hem d'acollir i d'escoltar els qui en són d'adopció; en llavis d'ells, la nostra llengua, ni que sigui premiosa, mereix

ens toca, abans de tot, d'aprofundir una tècnica per tal d'expandir-ne després els guanys a benefici de la col·lectivitat. Per minúscul que sigui el lloc de partida, els camins de l'esperit són oberts per a tothom; i ho seran sempre. Aprofitem-los per tal de fer present el nostre país entre els que malden per millorar les condicions de vida de la Humanitat.

Cal no oblidar que una cultura, que l'esperit d'un poble, només poden ésser forjats amb vocació i dedicació constants. Només amb l'esforç de cada dia podrem dreçar una pàtria. Només amb l'esforç de cada dia al servei d'un objectiu noble i altruista podrem aconseguir que el nostre estament sigui respectable.

Que aquest Congrés —modest, si voleu, però ple d'hiusió i d'esperança— sigui una fita en la trajectòria ascendent de la nostra cultura i de la nostra consciència col·lectiva.

JOSEP LAPORTE :

Honorable Conseller de Cultura, ExceHentíssim senyor Alcalde de Reus, senyors, senyors:

No caldrà que m'esforci gaire per a fer-vos comprendre, senyor Alcalde, com és de gran la meva satisfacció en trobar-me ací i en aquestes circumstàncies. Però sobre de les meves emocions em toca expressar-vos, en nom del Comitè Executiu i de tots els congressistes, el nostre agraïment no ja per les paraules que acabeu de pronunciar, sinó per tot allò que l'Ajuntament que presidí i la ciutat de Reus heu fet per tal d'acollir tots els que hi hem vingut, procedents de totes les terres de llengua catalana, amb la finalitat de prosseguir aquest seguici de trobades que, d'altra banda, tan bé reflecteixen els avatars de la nostra història col·lectiva a partir de mil nou-cents tretze, data de la celebració del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

La seu de l'Onzè Congrés

D'aleshores ençà, Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida, Ciutat de Mallorca i Perpinyà han estat successivament —i de vegades repetidament— seu d'aquestes reunions. Molts dels ací presents deuen saber que en cadascun dels dos últims Congressos fou designada, en principi, la ciutat de València com a futura seu del Congrés. Però en el moment que —deu fer un parell d'anys— els companys del País Valencià renunciaren a l'organització de l'Onzè Congrés, la Junta Directiva de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears prengué la decisió de celebrar-lo a les terres del Principat i cregué que Reus en seria l'emplaçament més idoni. En honor a la veritat, vull fer constar que no vaig intervenir en aquesta decisió, bé que, no cal dir-ho, em semblà molt encertada. I crec que ben objectivament és així, atès que Reus, tant en la seva història com en el seu present, compta amb mèrits sobrants per haver estat honorada amb la presència d'una reunió que si per un cantó té un caire científic-professional, per l'altre és una manifestació d'una voluntat clarament política: la del retrobament de la nostra identitat nacional.

Tothom sap que Reus ha estat, durant més d'un segle, la segona ciutat de Catalunya en nombre d'habitants, i altrament la importància de la seva vida cultural —tant o més que la de les activitats comercials— és ben coneguda arreu. Però segurament no és tan coneguda la contribució al desenvolupament de la Medicina a Catalunya d'una sèrie de fills de Reus i del Camp, de la mateixa manera que molts altres reusencs ho han fet en molts altres terrenys. Com recordava August Pi i Sunyer en la inauguració del Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana,¹ en produir-se una veritable commoció renovadora a la segona meitat del

1. PI I SUNYER, AUGUST: Discurs inaugural. Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Barcelona, 1930. Discursos inaugurals dels Congressos de Metges de Llengua Catalana. Publicació del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975.

Josep M. Batista i Roca, Pere Domingo, Antoni Esteve, Enric Ey, Pere Gabarró, Manuel Miserachs, Miquel Molins, Joan Obiols, Joan Puig i Sureda, Màxim Soriano, Josep Trueta, Antoni Vilanova i Ortiz... Això no obstant, el seu record ens acompanyarà durant molt de temps.

Durant aquests quatre anys hem tingut l'oportunitat d'assistir a una sèrie d'esdeveniments que, per coneguts i recents, no cal enumerar. Pel que fa al Principat, però, és evident que la reinstauració de la Generalitat, primer provisional, més tard estatutària, ens ha permès de recobrar un grau d'autogovern que, en el terreny de la sanitat, ens permet l'exercici —actual o immediat— d'àmplies competències. En aquest sentit, no hi ha dubte que les discussions de Perpinyà, a l'entorn del tema ja enunciat de la segona Ponència, han tingut una profunda repercussió en els plantejaments que els diversos grups polítics han fet de llurs respectives alternatives sanitàries. Bé que hi hagi, com és natural, divergències més o menys grans en alguns aspectes, ha estat àmpliament acceptat el concepte de salut allí definit: "la salut de l'home és aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa". En el llibre d'actes del Congrés, Jordi Gol fa una sèrie d'atinats comentaris a les discussions de Perpinyà,³ tot afirmant, per exemple, que cridar l'atenció sobre la salut és molt més important que no pas establir-ne una definició. I en aquest sentit Gol es planteja la pregunta de si la medicina i la sanitat són de fet una eina al servei de la salut o un fi en elles mateixes, tot reconeixent que un sistema sanitari muntat amb ideologia mèdica, amb ideologia de malaltia, ens porta a un atzucac.

Els determinants de la salut

La contemplació del problema de la salut en una perspectiva més àmplia és deguda a la coincidència de tres influències: els canvis en els problemes sanitaris, els avenços tecnològics i l'assumpció generalitzada de la responsabilitat pública en aquesta àrea.⁴ Pel que fa al primer tema, els estudis epidemiològics ens demostren que la disminució de la mortalitat per infeccions (i, per tant, l'allargament de l'esperança de vida) és deguda fonamentalment a una millora de la nutrició, a diversos factors ambientals (mesures sanitàries sobre l'aigua i els aliments) i a modificacions en la conducta (disminució dels índexs de natalitat); les mesures mèdiques personals —és a dir, la terapèutica medicamentosa realment eficaç— han estat introduïdes quan el canvi ja s'havia produït i, en molts casos, han tingut una influència dubtosa.⁵ D'altra banda, pel que fa als anomenats "problemes mèdics residuals" també seran els factors ambientals (lluita contra la contaminació) i de modificació de la conducta (dieta adequada, pràctica d'un exercici físic suficient, supressió de tòxics com l'alcohol i el tabac) els que més contribuiran a una possible millora de la situació actual.

3. GOL, JORDI: Comentari del coordinador a la 2a. taula (La Salut) de la 2a. Ponència (Funció Social de la Medicina) del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Perpinyà, 1976. Llibre d'Actes. Barcelona, 1978.

4. MCKEOWN, T.; LOWE, C. K.: An introduction to social Medicine. Second edition. Blackwell Scientific Publications. Oxford, 1974.

5. LAPORTE, JOSEP: Morbiditat i mortalitat globals i lluita contra el patogen. A "Influències terapèutiques". 4a. part de la I Ponència. Dinàmica de la Infecció. Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Perpinyà, 1976. Volum editat a Barcelona, 1976.

L'evolució de la salut a Catalunya

En el sentit ampli que actualment donem al terme salut, resulta pràcticament impossible fixar quin és l'estat sanitari actual de Catalunya, i encara més establir comparacions sobre l'evolució d'aquest paràmetre al llarg dels anys. Hi ha, encara, una dificultat suplementària. Tot i que, per a quantificar l'estat de salut, ens conforméssim a establir comparacions entre paràmetres òbviamment negatius (com ho són els diferents índexs de mortalitat i morbiditat), topàriem amb la dificultat insalvable que representa la manca de dades fiables. Aquest fet —és a dir, les greus deficiències de les estadístiques existents— ja fou constatat pel President del Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, doctor Josep Pascual, en el discurs inaugural d'aquella reunió celebrada a Girona l'any 1921.¹⁰ Tretze anys després, Serra i Rabert a la ponència "Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya"¹¹, presentada al Vuitè Congrés, plantejava la gravetat de la situació i feia una crida als metges catalans per tal que amb llur decidida col·laboració possibilitessin l'elaboració d'estadístiques fiables. En aquella època, l'assumpció de competències en aquest camp per part de la Generalitat permeté la modificació del sistema de declaració, fet que, si bé produí una petita millora de la situació, no resolgué el problema ni molt menys, tal com ens demostren una sèrie de dades aportades per l'esmentat autor. Tampoc en els moments actuals, malauradament, no disposem d'una informació sanitària suficient ni adequada.¹² La correcció d'aquesta mancança haurà d'ésser, sens dubte, un dels objectius prioritaris si volem partir d'elements d'informació suficients per realitzar una tasca positiva. Amb tot, les comparacions que poden ésser establertes amb els indicadors més fiables (tot i que siguin incomplets i tècnicament limitats) ens demostren que la situació sanitària del país és ara molt diferent de la que existia quan, fa seixanta-set anys, es reuní el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. La mortalitat general ha passat de més de 21 per mil habitants a menys de 8 en els moments actuals; les xifres de mortalitat infantil s'han reduït unes nou vegades i la mortalitat maternal ha baixat més de vint-i-cinc vegades!¹³ Totes aquestes xifres són encara susceptibles de millora, però és ben cert que les diferències amb els països capdavanter han experimentat una notable disminució. Des d'un punt de vista més qualitatiu, l'anàlisi de les causes de mort ens demostra a bastament les enormes diferències de les respectives problemàtiques sanitàries. Així, per exemple, a l'època del Primer Congrés les causes de mort més importants a les capitals catalanes eren les infeccions en conjunt (575 per 100.000 habitants), les malalties de l'aparell respiratori (477), les afeccions cardio-circulatòries (437), la

10. PASCUAL, JOSEP: Discurs inaugural. Quart Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Girona, 1921. Discursos inaugurals dels Congressos de Metges de Llengua Catalana. Publicació del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975.

11. SERRA I RABERT, FRANCESC: Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya. Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Segona Ponència. Barcelona, 1934.

12. GENERALITAT DE CATALUNYA: La Sanitat a Catalunya. Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1980.

13. SALLERAS SANMARTÍ, LLUÍS: Análisis de los indicadores de mortalidad maternal perinatal e infantil en España y Cataluña. Tesis doctoral. Barcelona, 1979.

grés de Perpinyà fou el Congrés del retrobament, el Congrés de l'engrescament per a molts —o del reengrescament per a la minoria que celebrava de fet el seu retrobament a Perpinyà tot tancant un parèntesi de justament quaranta anys. El doctor Alsina i Bofill deia en el seu discurs inaugural: "No és massa agosarat de pensar que aquest Congrés pugui ésser l'inici d'una nova etapa de la vida acadèmica del nostre país, de la presa de consciència col·lectiva del nostre estament".¹⁶ I la resolució final del Congrés de Perpinyà afirmava: "Considerem un dret inalienable per a tots els ciutadans dels Països Catalans l'ús de la nostra llengua a tots els nivells d'ensenyament i de relació, tant en els àmbits privats com en els oficials".¹⁶ Cal reconèixer que la situació, en aquests quatre anys, ha canviat notablement. Pel que fa a Catalunya, l'Estatut vigent reconeix que el català n'és la llengua pròpia i proclama la seva oficialitat. És ben cert que les conseqüències d'una repressió tan duradora i tan profunda tardaran a esborrar-se. Però també és ben cert que ara és a la nostra mà la solució del problema. Per això, tot i reconeixent que resta un gran esforç a fer, em sembla que és ben lícit d'inscriure aquest Congrés que avui iniciem en el marc de la normalització de l'ús del català, com una mostra més de les activitats que a tots els nivells de la vida mèdica i del món científic en general es van produint de la manera més natural. En el terreny estricte de la Medicina catalana els exemples d'aquesta normalització són ben nombrosos: la necessitat d'una segona edició ja realitzada del Vocabulari Mèdic de l'Acadèmia,¹⁷ la publicació de diverses revistes professionals en català, l'ús cada cop més freqüent de la nostra llengua en reunions i congressos, l'aparició de diverses publicacions oficials, en són uns bons exemples. Un procés semblant s'està produint en el terreny no solament de la Biologia, sinó en el de moltes altres ciències experimentals i aplicades.

Certament, la situació no és ben bé igual ni a totes les comarques catalanes ni a la resta de països on la llengua catalana, en qualsevol de les seves varietats, segueix essent viva i hi ha estat legalment reconeguda. En aquest sentit, també haig de lamentar que la participació en aquest Congrés de companys procedents del País Valencià, de les Illes i de les altres contrades on el català és present sigui quantitativament ben limitada, malgrat els esforços que el Comitè Executiu ha fet en l'etapa de preparació d'aquesta reunió. Em consta, això no obstant, que aquest fet no és degut a una manca de vitalitat de la llengua ni a cap mena d'indiferència per part dels grups que, també en aquests indrets, s'esforcen per tal d'aconseguir la normalització d'una situació que, per culpa de certs malentesos i d'algunes actuacions irresponsables, s'ha produït en alguns llocs. En aquest sentit, vull manifestar que tant el President del Consell Interinsular com el Director de Sanitat del Molt Il·lustre Consell General del Principat d'Andorra ens han acollit molt cordialment i ens han expressat el seu desig que una propera reunió sigui celebrada en llurs territoris respectius. Estic segur de reflectir el sentiment general d'aquest Congrés en expressar el desig que en el futur es pugui anar celebrant en indrets ben diferents del domini lingüístic del català, prescindint dels límits administratius o polítics, sense altre ànim que el de contribuir tots plegats a la normalització de la llengua comuna tot discutint els principals problemes del moment en el camp de la salut.

Finalment, en nom del Comitè Executiu d'aquest Onzè Congrés voldria expressar el desig que, abans de la cloenda de les seves sessions, siguin discutits una

16. *DRÈX CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA*: (Perpinyà, 1976): Declaració. Llibre d'Actes. Barcelona, 1978.

17. *ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES DE CATALUNYA I DE BALEARS*: Vocabulari mèdic. Segona edició. Barcelona, 1979.

44. *Comitè Organitzador del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a Benicàssim i Castelló de la Plana del dia 1 al 4 de novembre de 1984.*

President: Emili Balaguer, Alacant. Vice-Presidents: Francesc Asensi, València. Miquel Gil i Corell, Masamagrell. Jordi Gol i Gurina, Barcelona. Jaume Palau, Barcelona. Tomeu Cabrer, Ciutat de Mallorca. Francesc Martí, Ciutadella. Enric Goujon, Prada de Conflent. Meritxell Fiter, Sant Julià de Lòria. Joan Fanciulli, l'Alguer. Secretaris: Cèsar Sainz, València († 1982). Eduard Bartrina, València. Jaume Cifre, Ciutat de Mallorca. Oriol Ramis, Barcelona. Josep Redon, València. Tresorer: Salvador Llorca, València. Vocals: Vicent Albiach i Mesado, València. Jordi Amat, Barcelona. Pere Cavallé, Reus. Lluís Cerveró, València. Ricard Guerrero, Barcelona. Àngel Llàcer, Alcàsser. Francesc Miralles, València. Manuel Puig, Mollerussa. Joaquim Ramis, Barcelona. Pau Viladiu, Girona. Rosa Villanova, Fraga. Comité Local: Vicent Albiach i Nàcher. Jordi Alonso. Jaume A. Beltrán. Rafael Menezo. Vicent Ripollés. Antoni Royo. David Vicent.

En el Dotzè Congrés fou tractada una *Ponència única: El procés d'emmalaltir* (Aspectes conceptuals i històrics; Aspectes biològics; Aspectes ambientals; L'entorn social i cultural i el procés d'emmalaltir; El sistema sanitari i el procés d'emmalaltir). Tingueren lloc, també, dues taules rodones a càrrec d'estudiants: Paper dels professionals de les ciències de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut als Països Catalans al final del segle XX; i Situació de la llengua a les Facultats de les Ciències de la vida i de la salut dels Països Catalans, Anàlisi actual i perspectives de futur.

45. Emili Balaguer i Perigüell nasqué a Xàtiva, la Costera, l'any 1942. Es llicencià en Medicina a València el 1968. És catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant; anteriorment, ho havia estat de la de Sargossa. Presidí el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Benicàssim, 1984).

46. Parlament inaugural d'Emili Balaguer (Dotzè Congrés).

paper important. Hipòcrates, però, ja va detectar la influència dels factors socials i del medi ambient en el desenvolupament del procés d'emmalaltir en un dels llibres més típicament hipocràtics, el tractat *D'aires, aigües i llocs*, es manifesta ben clarament aquesta doctrina. La tradició somaticista farà crisi quan els pares de la moderna psico-somàtica a la segona meitat del segle XIX demostrin la importància dels factors psicològics en la salut i la malaltia, i a la primera dècada de l'actual centúria Alfred Grotjahn ofereix en la seva *Sziale Pathologie* (1912) un programa científic perfectament estructurat en demostrar que els factors socials tenen un pes específic en l'etiologia, la patogènia i el tractament de les malalties. Malauradament, ni les troballes de la psico-somàtica ni de la patologia social no s'integraren de manera adequada al cos de coneixements de l'estudi biològic de l'home; ni a l'ensenyament de les escoles mèdiques, i per tant ni a la pràctica mèdica, no tindran adequat ressò les noves orientacions.

Sens dubte, un dels factors de l'actual crisi de la medicina occidental a tot arreu és precisament aquesta manca d'incorporació dels fets psicològics i socials i que frustra en gran mesura les possibilitats terapèutiques i preventives d'un saber tan desenvolupat i tecnificat des del vessant biològic com ho és la medicina als nostres dies. Això és precisament el que volem aconseguir els professionals de la sanitat aquí reunits des d'un plantejament multidisciplinari: superar la crisi i oferir un cos de doctrina de la malaltia i la salut en el qual els factors socials, psicològics i biològics siguin un tot integrat. El tema escollit per a ser estudiat en aquest congrés reflecteix aquesta preocupació: es tracta, doncs, d'analitzar el procés d'emmalaltir oferint una visió més d'acord amb les necessitats de la sanitat actual.

Com ja he dit abans, és la primera vegada que se celebra el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana a les terres valencianes. En 1938 va ésser convocat el Xè Congrés de la ciutat de València, sota la presidència del Dr. Manuel Corachan; obviament no pogué celebrar-se. Quan, en 1976, es reinicien els congressos, existeix ja en l'ànim dels congressistes el desig que fóra el País Valencià la seu del pròxim congrés. No va poder ser. La irracionalitat i la ignorància embuixada pels qui estan disposats perquè no es normalitze mai la situació cultural del nostre país, ho impediren. Mancats de raó, varen recórrer a la violència, i no és la força bruta el context més adient per a una reunió científica. Si un grup de valencians, ara i aquí hem decidit organitzar aquest XIIè Congrés, és perquè estem convençuts que la recuperació de la nostra cultura deu fonamentar-se en un esforç col·lectiu. Alguns companys, com l'entranyable Cèsar Sainz i Bas, ja s'han quedat pel camí; d'altres, com el Dr. Bartrina, no hi han pogut esforçar-se tot el que el seu entusiasme volia. L'un i l'altre ens serviran d'exemple en el llarg camí a seguir. I en aquest sentit hem volgut homenatjar el metge valencià Fausti Barberà i Martí (1850-1929), un dels més tenaços treballadors per al retrobament del País Valencià. Barberà fou dels metges més prestigiosos a la València del segle passat i de l'actual, inventor d'un mètode *oral pur* per a ensenyar als sord-muts que va obtenir l'acceptació internacional al Congrés de Chicago de 1896, i un dels més entusiastes promotors de la leproseria de Fontilles en la Marina Alta. Abandonà la societat Lo Rat Penat en desacord amb els plantejaments reaccionaris i acceptà la presidència de la societat València Nova en 1904 que palesà la seua intenció de fer un valencianisme nacionalista i no gens literari i joc floralesc. Les idees de Fausti Barberà són el fonament del valencianisme polític, i en 1902 ja es definia clarament quan afirmava que no es pot confondre el concepte de nació amb el d'estat; per a ell l'estat se refereix a l'organització jurídica i política dels pobles mentre que nació fa referència a *són origen i desenvolupament natural durant la història*. Aquest concepte de nació és el que el farà concloure en el caràcter català de la cultura valenciana, i puntualitza: *Mai l'Estat a sa més alta representació tindrà el dret d'absorbir als governants, ni mai un poble té el dret de llevar-li a un altre sa manera*

A continuació JOSEP LAPORTE I SALAS, president de l'Onzè Congrés, digué:

»Senyor President, senyors representants de les diverses institucions polítiques, acadèmiques i científiques, companys i amics,

»Com a President de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, m'han demanat que els adreci unes breus paraules en aquest acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

»Voldria, abans que res, expressar la meva satisfacció per la celebració d'aquest Tretzè Congrés. En primer lloc, estimo molt adequada la seva ubicació a Andorra, país amb llengua i cultura pròpies a les quals no ha hagut de renunciar mai, afortunadament. Altrament –ja ho he manifestat personalment al president del Congrés i ara ho vull fer públicament– voldria remarcar l'excel·lent organització d'aquesta reunió, palesada per l'elecció dels temes tractats, per la puntual i magnífica presentació dels materials a discutir i per la marxa de les sessions de treball.

»La continuïtat dels nostres Congressos em sembla absolutament necessària. Malgrat això, si haguéssim de fer cas de les veus que indiquen, Congrés vers Congrés, que aquestes manifestacions són històriques, ja no seriem aquí.

»Si haguéssim de fer cas de les absències que es produeixen en aquests Congressos, per variades i a vegades poc clares motivacions, podríem caure en el desànim tot i que –cal reconèixer-ho– segurament enguany han estat quelcom menys notòries que a Reus o a Benicàssim. No obstant i això, si ara mateix dono una ullada a la gent ací congregada veuré sobretot les mateixes cares conegudes de sempre... i ens en calen més. Amb tot, una vegada més ens trobem amb la realitat incontestable d'una nova convocatòria d'un Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. I van tretze.

»Certament, des del 22 de juny de 1913 han passat moltes coses. La nostra història, la col·lectiva i la sanitària, ha viscut grans esdeveniments, moments d'esclat, grans tempestes i una enorme ensulsiada. Perquè la sanitat i els homes i dones que hi treballen, no poden ser aliens a la marxa col·lectiva. I la història dels nostres Congressos té un devenir paral·lel al de la nostra història sanitària i la nostra història política.

»La mateixa cronologia de la celebració dels Congressos està íntimament lligada als nostres afers col·lectius. Sempre ha estat impossible organitzar-los sota règim dictatorial, perquè el saber, la discussió científica i la controvèrsia social necessiten espai de llibertat per a poder-se expressar.

»Una altra característica a destacar és que s'han fet sempre en terra catalana. Mai no s'ha volgut fer-los a l'exili, primer potser per l'aclapament de la derrota, després per la seguretat que un dia la situació ens seria favorable i ho podríem fer a casa nostra. Recordeu que el Congrés de l'any 1976, el de la represa, fou celebrat a Perpinyà i que l'inici de la seva preparació tingué lloc, encara, durant la dictadura franquista.

»En tot això que he dit, podríem assenyalar dues característiques inequívokes dels Congressos, que els defineixen: la llibertat i la fidelitat. Llibertat de pensament i fidelitat de cor.

»No obstant, voldria matisar un altre retret que es fa sovint a aquests Congressos. Es parla sovint de crisi. I hi estic d'acord, si s'entén la crisi tal com us la descriu Joan Coromines al seu Diccionari Etimològic. Entenent així la crisi com "un moment decisiu en un negoci d'importància", aquests Congressos estan en crisi. I tan de bo que sigui duradora i fecunda. Perquè certament estem davant d'un negoci d'importància i cada quatre anys davant d'un moment decisiu. Però les crisis, malgrat l'accepció general, no tenen per què ser negatives, i si més no, són bones si ens trobem davant de crisis de creixement, com la que aquests Congressos experimenten.